

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การบริหารจัดการน้ำท่วม และอุทกภัยของประเทศไทย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๔

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การบริหารจัดการน้ำท่วม
และอุทกภัยของประเทศไทย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๔

คำนำ

ผู้ตรวจการแผ่นดินกับการตรวจสอบ การบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

ในอดีตสาเหตุของอุทกภัยมักเกิดจากธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัยสำคัญของอุทกภัยมักเกิดจากการกระทำของมนุษย์ อาทิ การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ที่ดินไม่เหมาะสม และการปลูกสิ่งก่อสร้างขวางทางระบายน้ำ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความรุนแรง และความถี่ในการเกิดอุทกภัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ อุทกภัยนับเป็นภัยธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงและยับยั้งได้ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แนวทางแก้ไขที่ดีที่สุดคือ ต้องมีการพยากรณ์อากาศอย่างแม่นยำเพื่อให้มีการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว รวมทั้งจะได้มีการเตรียมความพร้อมในการบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบและเหมาะสมทั้งในส่วนของภาครัฐและประชาชน ซึ่งจะสามารถช่วยลดความสูญเสียของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจากภัยพิบัติได้ดียิ่งขึ้น

ในระยะยาวรัฐจะต้องแก้ปัญหาอุทกภัยโดยจัดการกับต้นเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความสูญเสียที่เกิด ซึ่งในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจากหลายกระทรวงต้องร่วมกันดำเนินงานอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำมากที่สุดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนและประเทศชาติ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ตรวจสอบเรื่องการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การติดตามประเมินผลและจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และเสนอข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น และการหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะขึ้นพิจารณาได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีเรื่องร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงจำเป็นต้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาปัญหาเรื่องน้ำท่วมเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งมักเกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก กระทบต่อความเป็นอยู่และประโยชน์สุขของประชาชน อีกทั้งในการแก้ปัญหาของภาครัฐมักเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาพิจารณาเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการน้ำท่วม รวมทั้งการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปัญหานี้ เพื่อแก้ไขทุกข้อร้องเรียนของประชาชน โดยให้เริ่มการศึกษาเรื่องนี้ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เป็นต้นมา

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

กรกฎาคม ๒๕๕๔

คณะ ผู้ศึกษา

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช
ผู้ตรวจการแผ่นดิน

นายอิสระพัฒน์ ธีรพัฒนศิริ
เจ้าหน้าที่สอบสวนผู้เชี่ยวชาญ

นางสาวรอยพิมพ์ ธีระวงษ์
ผู้อำนวยการ สำนักวิชาการและยุทธศาสตร์

นายมัชสิทธิ์ ขยายแยม
นักวิชาการ สำนักวิชาการและยุทธศาสตร์

นางสาวจิราพร จรรยาอ่อน
นักวิชาการ สำนักวิชาการและยุทธศาสตร์

นางสาวอัญรัตน์ เสียมไหม
นักวิชาการ สำนักวิชาการและยุทธศาสตร์

สารบัญ

● Executive summary / บทสรุปผู้บริหาร	๑
● ส่วนที่ ๑ หลักการและเหตุผล	๒๖
● ส่วนที่ ๒ ภารกิจ อำนาจหน้าที่ และปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาหน้าท่วมและอุทกภัย	๓๒
● ส่วนที่ ๓ ภาพรวมของปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย	๖๖
● ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๗๔
● เอกสารและสิ่งอ้างอิง	๘๗
● ภาคผนวก	๘๙
• ภาคผนวก ก	๙๐
• ภาคผนวก ข	๙๕
• ภาคผนวก ค	๑๐๒
• ภาคผนวก ง	๑๐๗

Executive summary

Background and rationale

Thailand is located in the area affected from the south west and the north east monsoons and always facing disastrous floods. From October to December 2010 heavy floods occurred almost all over the country causing damaged community, agricultural area, resources and loss of people at a large number. Such damages and happening crisis did stir public criticizes that Thailand lacks of sustainable management to mitigate the seasonal flood disaster.

Although government and private sectors had jointly mobilized resources and materials to mitigate people suffering during and after flood disaster, all in all they were only the emergency response actions. After the crisis, the relevant public sectors fail to analyze and clarify the causes of problem to develop proper measures and technology for problems solving in those flood affected areas. Therefore flood disaster management at present and in the future requires government efforts and attention to establish policies and practical measures, then accelerate the operations to achieve the effective goals in all risky watersheds. In the long-term the government must try to solve the causes of all concerned problems systematically to minimize apparent social, economic and environmental losses. It is very important that all government agencies, from various ministries with duties on water resources management must co-operate to ensure integration and unity to maximize the effectiveness of water management and benefits of the country and people as a whole.

The constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2550 prescribes the ombudsman's functions of investigating cases of omission or illegitimacy to perform duty of organizations under the constitution and those under the procedural justice, including ethics of political and government officers. Moreover, assessment and suggestions of operation conformed to the constitution, propose consideration for constitutional amendment in essential cases as well as awareness of losses happening to the public at large or protecting the public advantages without petitions are all ombudsman's responsibility.

The ombudsman, Prof. Siracha Charoenpanij, said that water is important and essential for human life. Nobody can live without water, we all need water for consumption, agriculture and industrials. Without water human's life, agricultural activities and industrials will no longer exist. If Thailand has no capacity to manage the water supply for demands, it will be the end of our nation. It has been well realized that management of water resources is fundamental for which all sectors must cooperate to reserve water to ensure sustainable supply. The water supply situation around our country, however, tends to indicate water shortage in the future. Thailand cannot rely on its neighbors. The Mekhong river which was once brimming, is now becoming drought because PR. China's 4-5 dams have irrigated water for themselves and released less water along the river ways. Our neighbors will also follow the PR. China model. Now it's time to improve our water management for sufficient supply and be free from relying on external sources. Firstly the systematic management must be implemented from the headsprings, 25 watersheds, towards the lower part of streams. We must reserve water for consumption and prevent flooding. Accordingly Thai people can ensure sustainable agriculture and Thailand will be the kitchen of the world in the future. It is the universal truth that food is a fundamental need of human. No food means no human's life. Thailand should keep its abundant advantages of natural richness over other countries, to enhance Thai people survival on the earth.

This is the reason why the ombudsman mainly pays attention to water management. We are also concerned about flood disaster impact on people. It is considered that the serious problem of both drought and flooding, which happened repeatedly, affected people's peaceful living the most. Mainly government's problem solving was of short-term action carried out by each functioning unit without any cooperation. There were also petitions that Ayutthaya province has faced flooding repeatedly. Therefore water management including flood and disaster prevention by direct and indirect responsible parties should be seriously considered.

● Scenario of water management problem and flooding in Thailand

The study based on data base of 19 related operational units that have duties on water resources management in Thailand has revealed 9 key issues. Those 18 government units are Thai Meteorological Department, Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (GISTDA), Hydrographic Department, Marine Department, Royal Irrigation Department, Department of Highways, Department of Rural Roads, Department of Disaster Prevention and Mitigation, Office of the Royal Department Projects Board, Department of Water Resources, Department of Public Works and Town & Country Planning, Land Development Department, Royal Forest Department, Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, Electricity Generating Authority of Thailand, Royal Thai Armed Forces Development Command, Department of Drainage and Sewerage and Hydro & Agro Informatics Institute (Public Organization). Another private unit, sharing data in this study, is the Foundation for National Disaster of Warning Council. The 9 problematic factors are as follows:

1. Deforesting is a cause of flooding.
2. Encroachment of waterways and public areas and dredging of canals and ditches
3. Direction of water drainage in urban planning

4. Warning system
5. Preparations for flood evacuation and disaster relief
6. Redundancy of government agencies' function arising from Ministers and Departments Reformation in 2002.
7. Sufficient budget allocation
8. Lack of readiness after decentralization of power to local authorities
9. Proposed changes to and revisions of laws

Ombudsman's Recommendations

1) The suggestion is listed according to the afore mentioned problems

Revealing problems have led to Ombudsman's Suggestion of how to solve each specific problem as follows:

Issue 1 Deforestation is a cause of flooding.

Solutions : The government must command the Royal Forest Department to expedite expansion of forest area especially in all river source lands. Watching the changes of forest area by using Geo-Informatics and Satellite Imaging technology should be done to obtain the latest data such as the advance of forest poachers specifically the illegal logging and forest fires. It will support forest reservation.

GISTDA also confirms that this technology can be used as an effective tool for inspecting forest invaders. For the forest service task with insufficient budgeting while requiring many officers and employees, the proper technology and measures should be used as the additional tool to solve the problem more effectively. These measures are:

- Legal measures : include legislation amendment to add execution penalty for illegal invaders into river source areas of conservation forests. In the case it is a hiring operation and the hirer has been named (the accused capitalist) the penalty condition may be reduced or the invader may be authorized to act as a witness, if considered appropriate. The execution penalty has been proposed on the ground that invading deforestation affects people in all aspects and more harmful to the society at large than the adverse impact of drug trafficking. And in the worst case assets seizure may be as well added. Moreover, compensation at the rate of one million baht and over per one rai of land paid to the state, as people's representative, should be acquired under the civil code. Such a compensation shall be for setting up of a reforestation fund to solve the problem.
- Economic measures : include incentives to have people living around the watershed area to take a good care of the forest. Rewarding in terms of money should be made by fees and taxation paid by those residents at the end stream as a return for beneficial advantages they have received from the efforts of those upstream contributors.
- Agricultural measures : include R&D to increase per rai productivity by appropriate technology to reduce deforestation for more farming lands. The Royal Forest Department and the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation should officially agree how to handle those related or repeated operations. In order to effectively solve such problems reunion into one entity of the two departments should be determined to enhance integration for maximum achievements.

Issue 2 Encroachment of waterways and public areas and dredging of canals and ditches

Solutions : The state must dredge river canals, particularly the main channels that drain water to the sea. These canals must be made wide and deep enough to drain water quickly to prevent floodwater from becoming trapped, which is a long-term problem that produces many difficulties for members of the public residing nearby those rivers.

The relevant public organizations must issue plans and policies that protect against encroachment of public riverfront land, water drainage locations, and natural water retention areas. Population growth and the number of construction projects should be evaluated in order to determine how to best address problems that may arise in the future. Further, the public organizations which are directly involved, such as the Royal Irrigation Department and the Marine Department, must maintain the river canals' capacity to receive and drain water into the sea. Thus, it is appropriate for these departments to effectively address the problem of encroachment of riverfront land, water retention areas, and natural water drainage areas.

As for the problem of encroachment of riverfront land, water retention areas, and natural water drainage areas, which is usually done by influential persons, politicians, and local politicians, the relevant public organizations must come to a mutual understanding, using reason, and find a just solution that is acceptable to both sides. They should cooperate to make an agreement with the community about how to make beneficial use of the public land. However, if they are unable to accomplish this, then a complaint must be filed in court against the encroachers of public land in order to reverse the encroachment and return the land to its original condition.

Issue 3 Direction of water drainage in urban planning

Solutions : The state must set urban planning policies at every level in order to develop orderly communities which are desirable to live in and increase the quality of life. It is necessary to create laws for urban planning at the national level, the regional level, and other levels that are compatible in order to clearly determine proportionate and effective uses of land so that those uses may be carried out in a sincere manner. As for the matter of road construction, the Department of Highways and the Department of Rural Roads must coordinate with the departments and organizations involved in water management to gather up-to-date data on public works, town planning and environment to integrate into road planning strategies in order to prevent roads from obstructing the flow of water. The Department of Highways and the Department of Rural Roads should survey the areas where water is flooding roadways in order to solve the problem by increasing the sizes of culverts or bridges to allow faster drainage. If necessary, additional culverts should be constructed so that roadways will not be flooded or become embankments which block water flow. Furthermore, water gates can be added to culverts and bridges to help divert water as needed.

Issue 4 Warning system

Solutions : The government should promote the education of youth and high school and university students so that they have the knowledge to understand the importance of climatology and so that they give importance to weather forecasting and warning system. State enterprises as well as private organizations should cooperate in campaigns to raise public awareness of the importance of weather forecasting and warning systems in order to avoid damages and the loss of lives and property.

As for weather forecasting and warning systems, the Department of Meteorology should coordinate with various government organizations such as the Hydrographic Department and private organizations such as the National Disaster Warning Center in forecasting and in making use of each organization's capacities in order to obtain correct and accurate data. Should a disaster arise, the government should ensure that there is an effective warning system in place which is fast and which reaches every area, using all forms of media and communication network, especially through the radio, community radio, government radio, and television, as well as transmit news of disasters through mobile phones.

To address their lack of personnel, the Department of Meteorology should coordinate with educational institutions in offering Meteorology courses in order to produce graduates who can serve as knowledgeable, skilled, and experienced personnel able to meet the requirements of the Department of Meteorology and other organizations involved in climatology. The Department of Meteorology should work quickly to further train their staff both domestically and abroad so that their knowledge and experience accords with international standards.

Regarding the public sector's weather predictions for water management, importance should be given to the analysis of more factors than statistical data only because at present there are changes in global climate patterns that cause changes in weather conditions and seasons, such as the El Nino and La Nina phenomenon. Therefore, forecasts cannot be made from statistical data alone as has been done in the past to end flooding problems. As the current characteristics of climate change differ from the past due to global warming, weather forecasts must make use of other sources of information to help effect the most accurate decisions. Statistical data or past information is no longer reliable for forecasting.

Issue 5 Preparations for flood evacuation and disaster relief

Solutions : The Department of Disaster Prevention and Mitigation should use the National Plan for Disaster Alleviation of 2010-2014 to manage dangers to the public and should incorporate aid from government and private organizations, including funding, staffing, and tools and equipment, for the fastest possible recovery. The government should make arrangements so that the Department of Disaster Prevention and Mitigation has access to modern communication systems and satellite systems that can be used for preventing and mitigating public disasters so that the penetration and distribution of aid for disaster victims is efficient, fair, comprehensive and not redundant.

The Department of Disaster Prevention and Mitigation and local governing authorities should be well-prepared and have regular evacuation drills so that people in affected areas will be ready to react correctly in an emergency or disaster. The organizations involved should communicate steps and procedures, make clear signs, set up communication systems to send messages, and determine appropriate evacuation destinations, as well as provide other facilities and various services dependent on the needs of those affected.

Issue 6 Redundancy of government agencies' function arising from Ministers and Departments Reformation in 2002

As there are many departments and agencies from different ministries involved in water management, both those which were set up before 2002 and after, there should be integration among them to determine successful water resource management strategies and to solve problems in a unified manner. A single management unit could be set up and overseen by a higher authority, such as the Prime Minister or by a committee which would have the final decision in solving problems, in a timely manner.

The problems of redundancy and overlapping of duties and of areas of responsibility found between the Forestry Department and the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation cause problems for both departments. Therefore, there should be collaboration and joint problem-solving in order to reach resolutions that can be applied in practice in a reasonable and efficient way. This will be beneficial to both civil servants and the public. If possible, the government should go back and reconsider the advantages and disadvantages that have been realized in creating these separate departments, as both departments have had many management problems in recent years leading to substandard performance. Thus, in order to address this problem, the government should urgently consider the issue of rejoining these two departments.

Concerning the Department of Water Resources, new water management laws defining the roles and the authority of the department should be issued urgently so that they are more clear, and there should be staff development leading to greater relevant knowledge and experience in water management so that these skills may be put to use in the field in an efficient way. If the department is unable to bring staff competency up to a suitable standard, the department should be redefined as an academic agency concerned with water management instead of an executive agency that performs duties in affected areas.

Issue 7 Sufficient budget allocation

Solutions : The Bureau of the Budget should take into account the importance of preventing and addressing flood disasters and allocate sufficient funds to organizations involved so that they can carry out their work according to set plans. For example, the Department of Meteorology is an important organization involved in warning systems, so they should be equipped with both sufficient capacity and modern equipment as need as much accurate information as possible in order to prevent problems arising from natural disasters which may cause a great deal of damage and loss. The Marine Department is responsible for rivers and canals which are both transportation routes and important water drainage areas so the Bureau of the Budget must allocate enough funds for the dredging of waterways to allow faster water drainage into the sea. An increase in the number of officials employed to oversee the problems of encroachment of waterways and to prosecute encroachers of public property should be considered, in order to prevent the encroachment of riverfront land and land along canals, and maintain the set boundaries in their original conditions.

The Bureau of the Budget should make use of information from the Hydro and Agro Informatics Institute about prioritizing in areas that are vulnerable to flooding and drought and use this as a budget allocation guideline for water resource management in those areas.

The Bureau of the Budget must also allocate sufficient funding to compensate for the damages, both actual and mental, which happen as consequences of flood disasters, or look for ways to help indirectly, such as by promoting and supporting life and health insurance systems in order to reduce the state's expenses so that damage compensation will be more fair than in the past and less of a financial burden for the country.

Issue 8 Lack of readiness after decentralization of power to local authorities

Solutions : The transfer of authority to local governing organizations requires preparing personnel to be responsible for various duties in government administration as well as educating and training future officials, especially with academic and technical knowledge. In the preliminary phase of the transfer of responsibility to local authorities, the organization conducting the transfer must educate and mentor the local authorities in carrying out their assigned duties. They may need to create handbooks detailing the processes, resources, and other requirements needed to make the work successful, and there should be measures to follow up and monitor progress in those responsibilities that were transferred.

Issue 9 Proposed changes to and revisions of laws

Solutions : The government should move quickly to push for laws important for preventing and addressing flood crises, such as the National Law on Water Resource so that there are wide-ranging laws concerning water management and laws to promote and protect meteorological work so that it can develop efficiently and in accordance with international standards.

In addition, the state should let involved organizations consider revising or repealing Section 1308 of the Civil and Commercial Code regarding the use of land at shallow canal banks, which results in additional land. This law should be in line with the property rights granted to the deed holder of the land next to that canal and should determine whether or not deed holders have the right to claim water space in the event that their land bordering a canal is eroded. Re-examination of this law could prevent land disputes which have caused some areas of rivers and canals to narrow and which causes inconvenience for the public.

2) General recommendations from ombudsmen for solving water management problems

Ombudsmen have examined the work of the involved organizations, starting from the authorities and responsibilities of various organizations involved with water management to the problems they face and the solutions they employ, and have recommended that, to solve flood problems, agencies and departments should be divided into three groups, as follows:

- 1st group :** Organizations involved in short-term water management or tackling immediate problems, comprising the Department of Meteorology, the Department of Disaster Prevention and Mitigation, the National Disaster Warning Center, and the Hydrographic Department.
- 2nd group :** Organizations involved in long-term water management, comprising of the Marine Department, the Forestry Department, the Department of Public Works and Town & Country Planning, the Land Development Department, the Department of Rural Roads, the Department of Highways, and the Office of the Royal Development Projects Board(the coordinating Agency of Project Implementations), the Geo-Informatics and Space Technology Development Agency, and the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation to fulfill the Royal Initiatives.

3rd group : Organizations involved in both short-term and long-term management, comprising the Department of Water Resources, the Electricity Generating Authority, and the Royal Irrigation Department.

The ombudsmen's general recommendations for water and flood crisis management in Thailand can be divided into two parts, short-term management and long-term management, with details as follows:

Part 1 Recommendations for water and flood crisis management in solution in the shortterm with details as follows:

1. The state should allow organizations involved in local water management and services such as the Tambon (Sub-district) Administrative Organizations, the Municipality, or the Provincial Administrative Organizations, to urgently proceed with water retention planning, whether dredging and improving existing reservoirs or setting aside large water storage facilities that can serve every area. They should urgently start working with watershed community areas, which have been flooded repeatedly in the recent past. This will slow down the overflow of water during the rainy season, as water will go into the reservoirs, which may serve as "monkey cheek" areas for holding water temporarily. This will also serve as a way of solving drought problems by storing water for the dry season. As for the areas in which to construct or prepare as water retention facilities or areas, it will be very important to take natural water courses into consideration. Those areas might be public spaces, or spaces may be sought through other means such as soliciting donations from inhabitants in order to purchase property, or campaigning for people to donate land to be converted into water retention areas, or by allowing charitable individuals to get involved in looking for land and in coming together to invest voluntarily, as is done during the Thai Buddhist Lent (Tod Katin) celebrations, which enables Thai people to feel mutual ownership and responsibility (including requesting use of temple grounds or land held by various government organizations). However proceeding with this work should not be left to local communities alone. There should be discussions and exchanges with involved organizations such as the Royal Irrigation Department or the Department of Public Works and Town & Country Planning, and collaboration in studying technical and engineering possibilities and limitations in construction projects, such as on issues of size, location, and construction techniques, so that the construction of water retention facilities or reservoirs will be maximally efficient for water retention and will be practically beneficial to the public both in rainy and dry seasons.

Initially, the government should campaigning for pond and artificial water reservoir construction by examining the areas for construction in the 4 following ways:

1. Construction of small water reservoirs or water sources within a household in accordance with a new theory of water and land management for agricultural use on small plots of land. This will yield the highest benefit and is in accordance with His Majesty the King's Philosophy of Sufficiency Economy. Land is divided into 4 portions, in which 30% may be set aside as a water source. A small water reservoir may be constructed, allowing a supply of water year-round, water storage during the rainy season, support for crop planting during the dry season, and availability for use in periods of sparse rain.

2. Construction of small water reservoirs in areas vulnerable to flood crises and drought, incorporating information about the priorities of areas that are vulnerable to flood crises and to drought from the Hydro and Agro Informatics Institute, or related information from other organizations, into making decisions and taking action.
3. Construction of small water reservoirs or artificial water sources by examining appropriate areas for such construction, taking into account the natural water retention capacity of the soil in examined areas, and perhaps using the Land Development Department's programs for assessing soil quality as a guideline for selecting the area in the preliminary phase.
4. Promotion and support of small water reservoir construction in local communities that are prepared. Involved government organizations should act as consultants for construction in local communities.

The ombudsmen's studies of the ombudsmen found that the solution of digging water retention reservoirs and creating water artificial water sources is in line with the studies on water resource management strategies that have been successful in Thailand, commissioned by a special Senate committee in 2003, which found that "surface water sources should be developed for storing water in various areas and should be distributed throughout every community and village, sub-district, district, and province, so that there are sufficient water sources to supply water to all the watershed areas during the dry season, while taking into account specific issues of capacity. In the construction and development of small water reservoirs, conditions of the area and the topography should be taken into account. Developments should not have consequences which cause unacceptable damage to other areas but should make water available in a sustainable way."

2. The state should prepare warning systems which are as accurate and reliable as possible in order to reduce potential damages from natural disasters. The Department of Meteorology, which is the main organization involved in facilitating this work, must integrate work with other capable organizations in promoting this information, namely the Hydro and Agro Informatics Institute, Geo-Informatics and Space Technology Development Agency, the National Disaster Warning Center, and the Hydrographic Department, by using water management forecasting. The state should give importance to the analyses of the problems and make use of statistical data. As for the warning systems, the state should seek out ways to warn the public about danger, such as transmitting information through radio waves, sending warning messages through mobile phone networks (SMS), and importantly, the state should have a way of sending warnings through government TV and radio stations whenever the likelihood of disaster has been confirmed.

Furthermore, the government should invest in cutting-edge tools and equipment for weather forecasting capable of increased advance warning time and accuracy for relating agency such as Department of Meteorological and GISTDA , in order to better inform the Royal Irrigation Department's decisions about storing or decreasing water in order to prevent floods.

3. The Department of Disaster Prevention and Mitigation should prepare efficient systems and work plans in order to alleviate public dangers and be prepared to tackle sudden disasters. They should make countrywide preparations and set master plans, including simulation drills and practices such as preparing evacuation routes for evacuees and life-support services for victims of disaster. There should be training from time to time so that the public is enabled to handle sudden disasters.

4. To deal with the encroachment of public waterways and watercourses becoming more shallow, which prevent fast and easy flow of water, the Marine Department and other capable organizations must collaborate to dredge canals and rivers. They should also prosecute those who encroach on waterways with both legal and social measures. This is so that water sources will stay wide and deep enough to be able to drain water at full capacity and fast enough to prevent water from becoming stagnant.

5. The Department of Rural Roads' construction work and road development has incorporated city planning issues concerned with natural water drainage as one part of the determining where new roads should be constructed in order to prevent possible disasters. Roads have obstructed water and led to water stagnation, as following power decentralization, the Department of Rural Roads delegated responsibility to local administrative authorities which often did not follow the rules, regulations, or standards set by the Department of Rural Roads. They also often ignored city plans during construction, and as a result, many of the roads built by the local administrative authorities ended up obstructing natural water drainage routes, or lacking the culverts necessary for water drainage. Thus, when the Department of Rural Roads, a very capable and knowledgeable organization, works with the local administrative organizations, there should be collaboration with other relevant organizations, such as the Department of Public Works and Town & Country Planning, local administrative organizations, and the Land Development Department in order to report circumstances that cause a risk of flooding to government organizations working in flood crisis prevention.

6. When roads are constructed by the Department of Highways or the Department of Rural Roads, an investigation is usually conducted into natural water courses and plans are made for constructing culverts to drain water in order to prevent flood problems. However, over the passage of time, routes of water flow or drainage may change due to changes in land use. New construction may block drainage, leading water to flow into areas not equipped with culverts. Therefore, it is crucial that both these departments must regularly study changes in water flow in order to put the information to use in analysis to find solutions to problems in road drainage. For instance, additional culverts could be installed in some areas, or the capacity of existing culverts could be increased to drain more water. In any case, in constructing roads, local administrative organizations must also take action in the aforementioned ways.

7. Provincial governors and administrators of local governments in each province must work together to create a preliminary flood crisis prevention plan, and in doing so they must survey and record flood crisis statistics and the degree of impact to each area and make use of the data in the prevention plans. High priority must be given to preventing damages in specific areas which cannot be rebuilt or replaced when damaged, such as historical sites or cultural heritage sites, or natural areas with paleontological significance, for instance. There must be training and tests of readiness in providing relief from public dangers at least once a year.

8. The Bureau of the Budget must allocate funds to organizations which are responsible for water and flood crisis management in a balanced and reasonable way that accords with actual needs and priorities, especially to organizations responsible for warning systems as they are the first step in mitigating possible loss and damage. The state must support funding to develop knowledge and awareness and procure up-to-date equipment and technology so that the warnings will be as accurate and correct and can come as far ahead in time as is possible. Though this is a costly investment, this investment by the state in warning systems should be considered much more worthwhile when compared with the loss of lives, personal property, and accumulated budgetary loss due to payments for damage compensation.

9. Water management and flood crises in Thailand requires all organizations to collaborate and work in an integrated and unified way, without redundancy in the division of responsibilities. Organizations must work in harmony and in the same direction in order to be effective and able to solve Thailand's water problems in the long-term sustainably. In the group of organizations working in water management, one organization should be selected to serve as a central agency, or committee with absolute decision-making authority to manage the high-risk conditions of integrating information from various organizations should be set up. There must be effective cooperation in the process, without passing the buck or fighting over responsibilities, which actions lead to greater overall loss or damage.

10. The Ministry of Agriculture and Cooperatives and the Royal Irrigation Department should advise agriculturalists to postpone the planting time of rice or other harvest crops as appropriate; for instance, crops that are harvested at the end of the rainy season should be moved to after the rainy season after a flood disaster has occurred in order to avoid losses. Flood conditions caused huge losses of profit for farmers of these crops, while in normal conditions the same farmers may harvest crops that give them profits in tens or hundreds of thousands of baht.

Part 2 Recommendations for water management and flood crises solutions in the long term:

1. In maintaining and preserving the abundance of water resources, there must be maintenance and care of forested watershed areas so that these areas remain unharmed and don't get encroached upon or destroyed. As these forests naturally absorb and store water, they prevent water from overflowing and prevent soil erosion and landslides. In recent years in Thailand there has been significant encroachment and forest clearing, which is why, at present, forested areas make up less than 30% of the country's total land area. When forests decline, droughts and floods occur more frequently. Therefore, in order to increase forested areas and regenerate forests so that they can serve as rich watersheds that continue to nourish the people of the country, the state should employ various measures to create incentives for the people to take a greater interest in planting forests.

For instance, in the case of an NGO or of an individual who does not have land for reforestation, the government can create a measure to encourage them to plant forests by providing tax cuts for participation in reforestation activities in public spaces and upstream areas, and for maintaining those areas until the newly forested area can sustain itself. People in the private sector could use their reforestation expenses to file for tax breaks (they could file for up to 100% or 200% in tax breaks, for instance).

In the case of government organizations, reforestation measures should be used to increase welfare benefits for civil servants of government organizations who plant and maintain forests until they are self-sustainable. If the state derives benefit from these reforested areas, this may lead to good possible outcomes. For example, the state might use the forest to invest in the carbon credit market, and fund welfare funds with some of the benefits received, such as retirement funds for organizations that conduct reforestation projects.

As for communities with farmland, a measure called "Bank of Trees" may be used, in which trees are given monetary value as assets that can be used as collateral when taking out loans from financial institutions. That is, if an individual has planted a tree on his or her own property, he or she can count it as an asset to use as collateral without mortgaging the property as has been done in the past. If a mortgage payment cannot be paid, the trees can be used as payment unless their value is insufficient, in which case the land may be used as payment.

Furthermore, there should be support for education in Environmental Conservation and Ecology on different levels of study as appropriate, starting from grade school until university, in order to instill in children and students the value of conservation of forests and water resources and awareness of the importance of natural disasters that severely impact human lives.

2. The government has to create a National Spatial Development Plan for the development of the country. For this, the use, protection and conservation of up to 25 watersheds must be organized, in order to preserve the country's natural water resources, the issuing of documents giving any land rights in all protected areas must be prohibited. Some regulations may be waived for those who have already had land rights, temporary permitting their continued residence, but they must not do anything that harms the forest or environment in any way. Enemies to the forest and the environment are to be removed from protected areas immediately and the land is to be seized by eminent domain laws and used in the Spatial Development plan or for environmental purposes. The Spatial Development plan should contain clear zoning restrictions so that there is no encroachment to drainage areas and natural waterways. The construction of buildings, structures, or any public utilities in either the public and private sectors must adhere to the rules and regulations of this master plan. Moreover, in addition to a master plan for the entire country, there must be urban planning at the regional level and the community level to be used as guidelines for activities that are compatible with each other as well as fit under the Spatial Development plan.

3. The state must review transfers of authority to local administrative organizations, especially those with responsibilities that require staff with specialized knowledge in planning and implementation. In the past, there have been many responsibilities passed on to the local administrative organizations that were not carried out efficiently and effectively, due to the lack of skilled and knowledgeable staff, which led to serious negative consequences in the development of local areas.

Furthermore, it is clear that the aforementioned long-term water management and flood crisis solutions rely on issue of structure of public administration which cannot be implemented in a short period of time, but will, rather, take quite a long time to carry out, possibly longer than in one generation. As these measures may be time consuming, the state cannot be neglectful and leave these problems in the hands of the next generation. The government urgently needs to take action as soon as possible, as the earlier the action is taken, the greater the likelihood of greater and earlier success.

บทสรุปผู้บริหาร

● หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยตั้งอยู่บริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทั้งมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้เกิดอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง โดยปี พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่า ระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม ได้เกิดน้ำท่วมและอุทกภัยรุนแรงในหลายสิบจังหวัดเกือบทั่วประเทศ ทำให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่ชุมชนเมือง พื้นที่เกษตรกรรม ทรัพย์สินต่างๆ ตลอดจนมีประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จนผู้คนในสังคมต่างกล่าวขานถึงสภาพความเสียหายและวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับการที่ประเทศไทยไม่สามารถบริหารจัดการแก้ปัญหา น้ำท่วมและอุทกภัยที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำซากในหลายท้องที่ให้บรรเทาเบาบางลงอย่างยั่งยืนได้

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปัจจุบัน แม้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วนได้ระดมทรัพยากรและปัจจัยต่างๆ เข้าช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนผู้ประสบภัยน้ำท่วม ทั้งในระหว่างเกิดภัยและหลังเกิดภัยนั้น จัดว่าเป็นการแก้ปัญหาในลักษณะเร่งด่วนเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เมื่อวิกฤตการณ์คลี่คลายไปแล้ว แทบทุกปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ หน่วยงานภาครัฐมักไม่ได้วิเคราะห์และแยกแยะปัญหาให้เข้าใจอย่างกระจ่าง เพื่อหามาตรการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาจัดการแก้ปัญหาในท้องถิ่นต่างๆ ที่ประสบปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น เรื่องราวของการบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสนใจตั้งแต่การกำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมแล้วเร่งรัดดำเนินการตามนโยบายและแผนให้บรรลุเป้าหมายให้ทั่วทุกกลุ่มน้ำที่มีปัญหา อีกทั้งในระยะยาวภาครัฐจะต้องแก้ปัญหาอุทกภัยโดยจัดการกับต้นเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการแก้ปัญหาจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจากหลายกระทรวงต้องร่วมกันดำเนินงานอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำมากที่สุด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนและประเทศชาติ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยไม่เป็นธรรมของข้าราชการ พนักงาน หรือหน่วยงานของรัฐ การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การติดตามประเมินผลและจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และเสนอข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น และการหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะขึ้นพิจารณาได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีเรื่องร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช) เห็นว่า น้ำเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ถ้าไม่มีน้ำ มนุษย์จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ เพราะมนุษย์ต้องอาศัยน้ำทั้งในเรื่องของอุปโภคบริโภคและใช้น้ำเพื่อการเกษตร อีกทั้งยังใช้เพื่อการอุตสาหกรรม ดังนั้น ถ้าขาดน้ำแล้วทั้งชีวิตของมนุษย์ กิจกรรมทางการเกษตร การอุตสาหกรรมจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ทั้งนี้ ถ้าประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำให้มีใช้ได้อย่างเพียงพอ ประเทศชาติคงจะถึงกาลอวสาน จะเห็นได้ว่าเรื่องที่จะต้องทำให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอ จึงเป็นเรื่องของปัจจัยพื้นฐานที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดไป สถานการณ์น้ำใช้รอบบ้าน (ประเทศ) ของเรา เริ่มส่อให้เห็นปัญหาในอนาคตว่าประเทศไทยไม่อาจพึ่งพาเพื่อนบ้านได้ น้ำในแม่น้ำโขงซึ่งเคยมีมาก ในปัจจุบันเหือดแห้งเพราะประเทศจีนสร้างเขื่อน ๔-๕ เขื่อน กักเก็บไว้ใช้จนเกือบจะไม่มีน้ำเหลือมาถึงประเทศของเรา ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ก็คงจะปฏิบัติในทำนองเดียวกัน ถึงเวลาแล้วที่เราต้องปรับการจัดการน้ำให้มีเพียงพอโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกประเทศ เราจึงจะเป็นไท โดยต้องเริ่มบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำ ทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ จนถึงปลายน้ำให้คนไทยได้มีน้ำใช้และป้องกันอุทกภัย เพื่อให้คนไทยสามารถทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืนและเป็นครัวของโลกได้จริงในอนาคต เพราะเป็นสัญชาตญาณของโลกที่ว่า ปัจจัยความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนคือ อาหาร ถ้าไม่มีอาหาร มนุษย์จะไม่สามารถอยู่ได้ ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ดีอยู่แล้วจึงควรจะรักษาความได้เปรียบที่มีต่อนานาประเทศเอาไว้ให้ได้เพื่อความอยู่รอดของคนไทย

ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องน้ำเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งเป็นห่วงประชาชนในเรื่องผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ซึ่งได้พิจารณาเห็นว่า ช่วงที่ผ่านมาปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาใหญ่ ทั้งเรื่องน้ำแล้งและน้ำท่วมซึ่งมักเกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก กระทบต่อความเป็นอยู่และความสงบสุขของประชาชน อีกทั้งในการแก้ปัญหาของภาครัฐมักเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ประกอบกับมีผู้ร้องเรียนจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับการประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ดังนั้น จึงได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาพิจารณาโดยเฉพาะการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัญหานี้

ภาพรวมของปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย

จากการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย ๑๙ หน่วยงาน แบ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ๑๘ หน่วยงาน ได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมชลประทาน กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมทรัพยากรน้ำ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า

และพันธุ์พืช การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร และ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) และภาคเอกชน ๑ หน่วยงาน คือ มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาตินั้น พบว่า เกิดปัญหาขึ้นทั้งสิ้น ๙ ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นที่ ๑ การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วมและอุทกภัย
- ประเด็นที่ ๒ การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะ การขุดลอกคูคลอง
- ประเด็นที่ ๓ การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง
- ประเด็นที่ ๔ การเตือนภัย
- ประเด็นที่ ๕ การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย
- ประเด็นที่ ๖ การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการ ซึ่งก่อให้เกิดการซ้ำซ้อน
- ประเด็นที่ ๗ การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
- ประเด็นที่ ๘ ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ประเด็นที่ ๙ ควรมีการเสนอร่างและปรับปรุงกฎหมาย

ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของผู้ตรวจการแผ่นดินตามประเด็นปัญหา

จากปัญหาในการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทยนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วมและอุทกภัย

แนวทางแก้ปัญหา : รัฐต้องสั่งการอย่างจริงจังให้กรมป่าไม้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้เร็วที่สุด โดยเฉพาะในบริเวณต้นน้ำลำธาร ควรเพิ่มการติดตามดูความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศภาพถ่ายทางดาวเทียมให้มากขึ้น เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและสามารถที่จะติดตามเห็นความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า ความเคลื่อนไหวของผู้บุกรุกป่า โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่าและไฟป่า ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมการดูแลบำรุงรักษาป่า การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อดูแลรักษาป่านี้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ยืนยันว่าเป็นเรื่องที่สามารถทำได้และใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตรวจจับผู้บุกรุกป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในปัจจุบันการใช้เจ้าหน้าที่และลูกจ้างในการดูแลรักษาป่านั้น ต้องใช้เป็นจำนวนมากและรัฐไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้เพียงพอจึงควรใช้เทคโนโลยีประกอบกับมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น

- มาตรการทางกฎหมายในการเสนอแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มโทษถึงขั้นประหารชีวิตแก่ผู้ลักลอบตัดไม้ในบริเวณป่าต้นน้ำซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์ ถ้าเป็นการใช้จางวานโดยนายทุนในการบุกรุกที่ป่าอนุรักษ์ หากผู้บุกรุกขัดท้อถึงตัวการ

(คือ นายทุนผู้บงการ) ก็อาจลดโทษให้หรือกันเป็นพยานเพื่อไม่ต้องรับโทษ ทั้งนี้ แล้วแต่กรณีอันมีเหตุสมควร การเสนอเพิ่มโทษถึงขั้นประหารชีวิตในกรณีการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า การบุกรุกทำลายป่า ต้นน้ำมีผลกระทบต่อประชาชนในทุกๆ ด้าน ยิ่งไปกว่าผลกระทบจากการค้ายาเสพติด เมื่อเปรียบเทียบความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมแล้วการบุกรุกทำลายป่าไม้นั้น มีผลกระทบต่อสังคมมากกว่าการค้ายาเสพติดเสียอีก และหากจะให้ไม้โทษหนักกว่าเดิมก็อาจจะผนวกโทษยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินเพิ่มเป็นอีกโสดหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ควรกำหนดความเสียหายทางแพ่งในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐในฐานะตัวแทนประชาชนผู้ถูกกระทำละเมิดในอัตราที่สูงถึงหนึ่งล้านบาทต่อไร่ขึ้นไป เพื่อนำเงินนี้ไปตั้งเป็นกองทุนส่งเสริมการปลูกป่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจูงใจคนที่อยู่อาศัยบริเวณต้นน้ำให้ดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนที่เกิดจากค่าธรรมเนียมหรือภาษีของประชาชนที่ได้รับประโยชน์ปลายน้ำให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำนั้น เสมือนว่าเป็นค่าตอบแทนที่ผู้อยู่อาศัยน้ำได้ชดเชยให้แก่ผู้ที่อยู่ต้นน้ำที่ได้อำนวยความสะดวก
- มาตรการทางการเกษตร โดยการเร่งศึกษาวิจัยและใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น เพื่อลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเนื่องจากรายได้ในผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เป็นต้น ในส่วนของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้ทำลายป่า กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรหารือร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องหรือทับซ้อนกัน และหากจะแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์จะต้องรวมสองกรมให้กลับคืนเป็นกรมเดียวกันดังเช่นเดิม เพื่อให้การทำงานมีเอกภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประเด็นที่ ๒ การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะ การขุดลอกคูคลอง

แนวทางแก้ปัญหา : รัฐจะต้องขุดลอกแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะในสายหลักที่ใช้ในการระบายน้ำลงสู่ทะเล ให้แม่น้ำลำคลองเหล่านั้นมีความกว้างและความลึกมากพอที่จะระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วอันจะทำให้ไม่เอ่อท่วมขัง ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลายาว อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำลำคลองนั้น

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดนโยบายและทำแผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำลำคลอง แหล่งระบายน้ำ แหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติ โดยพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนประชากร และจำนวนสิ่งก่อสร้างร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อกำหนดทิศทางและการวางแผนในการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อนึ่ง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กรมชลประทาน และกรมเจ้าท่า จะต้องดูแลสภาพของแม่น้ำลำคลองให้สามารถรองรับปริมาณของน้ำที่ระบายลงสู่ทะเลได้โดยสะดวก จึงสมควรที่ให้หน่วยงานดังกล่าวจัดการกับปัญหาการบุกรุกที่ดินริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง แหล่งรองรับน้ำ และแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกโดยเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐเองก็ตาม

ในส่วนของ การแก้ปัญหาการบุกรุกแม่น้ำลำคลอง แหล่งรองรับน้ำ และแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งมักจะทำโดยผู้มีอิทธิพล นักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรต้องทำความเข้าใจระหว่างกัน ด้วยเหตุด้วยผลและนำไปสู่ข้อยุติอันเป็นที่ยอมรับด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยอาจร่วมกันจัดทำข้อตกลงของชุมชนในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ แต่หากไม่อาจดำเนินการไปได้ก็ควรดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะเพื่อให้รู้หรือถอนออกไปเพื่อกลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว

ประเด็นที่ ๓ การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง

แนวทางแก้ปัญหา : รัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำผังเมืองทุกระดับเพื่อพัฒนาเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่อาศัยและทำให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยต้องจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยผังเมืองในระดับผังเมืองระดับประเทศ ผังเมืองระดับภาค และผังเมืองระดับรองอื่นๆ ที่สอดคล้องกันเพื่อกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจังและเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน ทั้งนี้ ในส่วนของการสร้างถนนของกรมทางหลวง และกรมทางหลวงชนบท ควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาบูรณาการในการกำหนดแนวเส้นทางถนน และควรคำนึงถึงข้อมูลทางด้านการโยธาธิการ การผังเมือง และสิ่งแวดล้อมประกอบการสร้างถนนด้วย เพื่อป้องกันปัญหานกกลายเป็นเขื่อนกีดขวางทางน้ำ อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาถนนขวางทางน้ำ กรมทางหลวง และกรมทางหลวงชนบท ควรสำรวจบริเวณที่มีปัญหาน้ำท่วมเส้นทาง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเสริมท่อลอดหรือสะพานให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและน้ำสามารถไหลผ่านได้รวดเร็ว และหากจำเป็นควรเสริมท่อลอดในส่วนอื่นๆ เพื่อให้สามารถไหลผ่านได้เร็วยิ่งขึ้นและจะได้ไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมถนน หรือถนนกลายเป็นเขื่อนกั้นน้ำ อีกทั้งหากสามารถทำประตูปิด-เปิด ท่อลอดและสะพานก็จะช่วยผันน้ำตามจำเป็นได้ด้วย

ประเด็นที่ ๔ การเตือนภัย

แนวทางแก้ปัญหา : รัฐต้องส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้กับเด็กเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการอุตุนิยมวิทยา และให้ความสนใจกับพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ในส่วนของกรมอุตุนิยมวิทยาและเตือนภัย กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เช่น กรมอุทกศาสตร์ และเอกชน เช่น มูลนิธิสภาพอากาศเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ในการร่วมกันพยากรณ์เพื่อนำศักยภาพของแต่ละหน่วยงานมาบูรณาการให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น และหากเกิดภัยพิบัติขึ้นภาครัฐต้องจัดให้มีระบบการเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็วและทั่วถึง โดยผ่านสื่อทุกระบบและทุกเครือข่าย โดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน และวิทยุโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ รวมทั้งการส่งข่าวภัยพิบัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่

สำหรับการแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรทางอุตุนิยมวิทยานั้น กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านอุตุนิยมวิทยาเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกรมอุตุนิยมวิทยา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอุตุนิยมวิทยาได้นอกจากนี้ ควรเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของกรมอุตุนิยมวิทยาโดยการฝึกอบรมบุคลากรภายในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตามมาตรฐานสากล

ทั้งนี้ ในส่วนของการคาดการณ์และการพยากรณ์เพื่อบริหารจัดการน้ำของหน่วยงานภาครัฐนั้น ควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการใช้ข้อมูลทางสถิติแต่อย่างเดียว เนื่องจากปัจจุบันเกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และฤดูกาล เช่น ปรากฏการณ์เอลนีโญ ปรากฏการณ์ลานีญา ปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำท่วมจึงไม่อาจพยากรณ์ได้โดยใช้ฐานข้อมูลทางสถิติดังเช่นที่ผ่านมาแต่อย่างใด เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนเดิมอันเกิดจากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) การพยากรณ์จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากปัจจัยอื่นที่เป็นปัจจุบันมาประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความแม่นยำมากที่สุด โดยไม่อาจใช้สถิติหรือข้อมูลในอดีตมาใช้ในการพยากรณ์ได้อีกต่อไป

ประเด็นที่ ๕ การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย

แนวทางแก้ปัญหา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรจะนำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๗ มาใช้เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างจริงจัง และควรให้มีการบูรณาการการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในด้านการเงิน งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุด และรัฐควรจัดให้หน่วยงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดาวเทียมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบูรณาการการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างแม่นยำ ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นธรรม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเตรียมความพร้อมและฝึกซ้อมการอพยพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบถึงแนวปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ และจะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวต้องกำหนดขั้นตอนของการดำเนินการ ป้ายสัญลักษณ์ ระบบการสื่อสาร เพื่อสื่อความหมาย และกำหนดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับรองรับผู้อพยพ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ตามความจำเป็นแก่ผู้ที่เดือดร้อนจากภัยพิบัติ

ประเด็นที่ ๖ การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการแผ่นดินในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

แนวทางแก้ปัญหา : เนื่องจากการที่มีหลายหน่วยงานจากหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ทั้งหน่วยงานเดิมที่มีมาก่อนและหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ในการบริหารจัดการน้ำจะต้องร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการ กำหนดทิศทางในการจัดการทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาให้เป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อสร้างโอกาสการเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม ทั้งนี้ อาจมีการจัดตั้งหน่วยบริหารกลาง (Single Management Unit) ที่กำกับดูแลโดยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกันให้ทันต่อเหตุการณ์

สำหรับปัญหาความคาบเกี่ยวและซ้ำซ้อนกันของอำนาจหน้าที่และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นั้น ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของทั้งสองหน่วยงาน จึงควรที่จะมีการประสานงานและหารือปัญหาต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อยุติที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อราชการและประชาชนโดยรวม หากเป็นไปได้รัฐบาลควรย้อนกลับมาพิจารณาถึงผลดีและผลเสียของการแยกหน่วยงานทั้งสองออกจากกัน เพราะเท่าที่ผ่านมาในทางปฏิบัติต่างประสบปัญหาในการบริหารราชการเป็นอย่างมาก จนส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้น หากจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้บรรลุผล รัฐบาลอาจต้องเร่งพิจารณาให้รวมหน่วยงานทั้งสองเป็นกรมเดียวกันโดยเร็ว

ในส่วนของกรมทรัพยากรน้ำ ควรเร่งรัดในการออกกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำ เพื่อกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของกรมให้มีความชัดเจน และควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ในด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปปฏิบัติในภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากกรมไม่สามารถที่จะดำเนินการดังกล่าวเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้ถึงระดับมาตรฐาน ก็ควรปรับภารกิจให้เป็นเพียงหน่วยงานด้านวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำมากกว่าการลงไปปฏิบัติการในพื้นที่

ประเด็นที่ ๗ การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

แนวทางแก้ปัญหา : สำนักงบประมาณควรตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย โดยจะต้องจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ เช่น หน่วยงานหลักด้านการเตือนภัยอย่างกรมอุตุนิยมวิทยาที่จำเป็นจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านอัตรากำลังและเครื่องมือที่ทันสมัย เนื่องจากต้องการใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องและแม่นยำมากที่สุดเพื่อป้องกันปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติซึ่งอาจขึ้นได้และอาจก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมหาศาล หรือกรมเจ้าท่าซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองที่เป็นเส้นทางและแหล่งระบายน้ำที่สำคัญ สำนักงบประมาณจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการขุดลอกแม่น้ำลำคลองเพื่อให้ปริมาณน้ำระบายออกสู่ทะเลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรพิจารณาเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถดูแลเรื่องการรื้อล้างแม่น้ำลำคลองและดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกที่สาธารณะอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินริมแม่น้ำลำคลองและรักษาแนวเขตให้คงอยู่ตามสภาพเดิมให้มากที่สุด

ทั้งนี้ สำนักงบประมาณควรนำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้งของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นรายพื้นที่

ในส่วนของการชดเชยความเสียหายจากอุทกภัยนั้น สำนักงบประมาณจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอที่จะชดเชยความเสียหายทางด้านกายภาพและจิตใจอันเกิดมาจากอุทกภัย หรืออาจแสวงหาแนวทางช่วยเหลือทางอ้อมโดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยงและลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การชดเชยค่าเสียหายมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และไม่เป็นภาระแก่งบประมาณแผ่นดินจนมากเกินไป

ประเด็นที่ ๘ ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางแก้ปัญหา : การถ่ายโอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากร การให้ความรู้บุคลากร ฝึกอบรมบุคลากรที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบภารกิจในด้านต่างๆ ของการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะความรู้ในด้านวิชาการและด้านเทคนิคนั้น โดยในการถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะแรกหน่วยงานเจ้าของภารกิจเดิมจะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานซึ่งมีรายละเอียด ขั้นตอน ทรัพยากร และปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้ภารกิจเสร็จสิ้น รวมทั้งจะต้องมีมาตรการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานในภารกิจที่ถ่ายโอนให้กับท้องถิ่นอีกด้วย

ประเด็นที่ ๙ ควรมีการเสนอร่างและปรับปรุงกฎหมาย

แนวทางแก้ปัญหา : รัฐบาลควรเร่งดำเนินการผลักดันให้มีกฎหมายซึ่งมีความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย เช่น พระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติ เพื่อที่จะได้มีกฎหมายหลักในการบริหารจัดการน้ำ และกฎหมายว่าด้วยการอุตุนิยมวิทยา เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการดำเนินงานด้านการอุตุนิยมวิทยาให้พัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล

นอกจากนี้ รัฐบาลควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๘ เรื่องที่ออกมิตั้งให้สอดคล้องกับเรื่องของการคงให้สิทธิแก่ผู้ถือโฉนดที่ดินริมตลิ่งนั้น ยังคงมีสิทธิอยู่บนที่ดินบริเวณที่ถูกน้ำกัดเซาะไปหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดฝ่ายต่างอ้างสิทธิแล้วทำให้แม่น้ำลำคลองตรงบริเวณทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธินั้นแคบลง อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์สาธารณะ

๒) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของผู้ตรวจการแผ่นดินในภาพรวม

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มจากอำนาจหน้าที่และภารกิจ รวมทั้งปัญหาและแนวทางในการแก้ไขเบื้องต้นของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำแล้วมีข้อเสนอแนะว่าการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วมอาจจะต้องพิจารณาแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ ๑** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในระยะสั้น หรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ประกอบด้วย กรมอุตุนิยมวิทยา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลนิธิสืบนาคะเสถียรพิบัติแห่งชาติ และกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ
- กลุ่มที่ ๒** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในระยะยาว ประกอบด้วย กรมเจ้าท่า กรมป่าไม้ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมพัฒนาที่ดิน กรมทางหลวงชนบท กรมทางหลวง สำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- กลุ่มที่ ๓** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ประกอบด้วย กรมทรัพยากรน้ำ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และกรมชลประทาน สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในภาพรวมของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การบริหารจัดการในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะสั้น ประกอบด้วยข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. รัฐควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เร่งจัดสร้างบ่อ ขุดลอกบ่อเดิม หรือจัดให้มีสระหรือแหล่งรับน้ำขนาดใหญ่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะให้เร่งดำเนินการในพื้นที่เป็นเขตลุ่มน้ำซึ่งเกิดน้ำท่วมเป็นประจำในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้ เพื่อชะลอการไหลบ่าของน้ำในฤดูฝนให้น้ำตกลงในบ่อน้ำซึ่งอาจเป็นแก้มลิงที่รองรับน้ำไว้ชั่วคราวและเป็นการแก้ภัยแล้งโดยการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งจะได้ไม่เกิดน้ำแล้งอีกต่อไปอีกด้วย สำหรับสถานที่ในการก่อสร้างบ่อหรือสระน้ำจะต้องมีการพิจารณาถึงเส้นทางน้ำไหลตามธรรมชาติเป็นสำคัญ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะในพื้นที่นั้นๆ หรืออาจจัดหาสถานที่ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น ขอบริจาคจากประชาชนในท้องถิ่นแล้วนำเงินไปซื้อที่ดิน หรือเชิญชวนให้อุทิศที่ดินให้ขุดบ่อโดยให้ประชาชนมีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาและร่วมกันลงทุนตามความสมัครใจทำนองเดียวกับการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะได้ช่วยกันดูแล (รวมทั้งขอใช้ที่ดินของวัดหรือของหน่วยงานราชการต่างๆ) อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานเรื่องนี้ไม่ควรให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว ควรปรึกษารื้อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยต้องร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในทางเทคนิคและวิศวกรรม เช่น ขนาดของการก่อสร้าง การเลือกพื้นที่ในการก่อสร้าง รวมทั้งรูปแบบและเทคนิคของการก่อสร้าง เป็นต้น ทั้งเพื่อให้การสร้างบ่อหรือแหล่งกักน้ำมีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำสูงที่สุดและเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งในหน้าน้ำและหน้าแล้ง

ทั้งนี้ ในเบื้องต้น ภาครัฐอาจเริ่มดำเนินการรณรงค์เพื่อขุดสระและจัดสร้างแหล่งน้ำโดยการพิจารณาสถานที่เพื่อก่อสร้างใน ๔ รูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบที่ ๑** การขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำในครัวเรือนตามทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจัดสรรที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน ซึ่งส่วนหนึ่งในอัตราร้อยละ ๓๐ จะต้องจัดสรรเป็นแหล่งน้ำโดยการขุดสระในการเก็บกักน้ำให้มีใช้สม่ำเสมอตลอดปี โดยเก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วง
- รูปแบบที่ ๒** การขุดสระในพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง ซึ่งอาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้งของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานอื่นมาใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินงาน
- รูปแบบที่ ๓** การขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำโดยพิจารณาเลือกพื้นที่เหมาะสมต่อการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กจากระดับความสามารถในการกักเก็บน้ำของดิน ซึ่งอาจใช้โปรแกรมประเมินคุณภาพดินเพื่อการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมพัฒนาที่ดินเป็นแนวทางการเลือกพื้นที่ในเบื้องต้น
- รูปแบบที่ ๔** ส่งเสริมและสนับสนุนการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำในบริเวณท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีความพร้อม โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นที่ปรึกษาในการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ

ทั้งนี้ จากการศึกษาของผู้ตรวจการแผ่นดิน พบว่า แนวทางแก้ปัญหาหน้าโดยการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำนี้สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย ของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญวุฒิสภา (๒๕๔๖) ที่พบว่า “ต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อกักเก็บน้ำในพื้นที่ต่างๆ กระจายไปทั่วทุกชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในหน้าแล้งอย่างเพียงพอในทุกพื้นที่ที่ลุ่มน้ำซึ่งมีความเหมาะสมตามศักยภาพ โดยในการจัดทำแหล่งเก็บกักน้ำต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิประเทศที่สามารถพัฒนาได้ โดยเมื่อพัฒนาแล้วต้องไม่เกิดผลกระทบต่อความเสียหายในด้านอื่นจนยอมรับไม่ได้ จึงจะสามารถมีน้ำใช้ได้อย่างยั่งยืน”

๒. รัฐจะต้องเตรียมระบบเตือนภัยที่มีความเที่ยงตรงและแม่นยำมากที่สุด เพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ โดยกรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานนี้จะต้องบูรณาการทำงานกับหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพในการสนับสนุนข้อมูลทางด้านนี้ ได้แก่ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ และกรมอุตุนิยมวิทยา กองทัพอากาศ โดยการคาดการณ์ เพื่อบริหารจัดการน้ำ รัฐควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาควบคู่กับการใช้ข้อมูลทางสถิติ และในส่วนของการเตือนภัยนั้น รัฐจะต้องจัดหาช่องทางในการเตือนภัยแก่ประชาชน เช่น การเตือนภัยผ่านสื่อมวลชนโดยเฉพาะรายการวิทยุทุกคลื่นความถี่ การเตือนภัยผ่านระบบการส่งข้อความของโทรศัพท์เคลื่อนที่ (SMS) และที่สำคัญรัฐจะต้องให้มีการเตือนภัยผ่านวิทยุโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยได้ในทุกเวลาที่มีการยืนยันว่าอาจจะเกิดภัยพิบัติขึ้น

อนึ่ง รัฐบาลควรที่จะลงทุนในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการพยากรณ์อากาศ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) เพื่อจะได้เพิ่มศักยภาพในการพยากรณ์อากาศล่วงหน้าได้มากขึ้นกว่าเดิมและแม่นยำ เพื่อกรมชลประทานจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์มาใช้ในการตัดสินใจในการกักเก็บน้ำหรือพร่องน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัย

๓. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องเตรียมระบบและแผนการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพไว้เพื่อรองรับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและต้องจัดเตรียมทั่วประเทศ และควรจะมีการวางแผนรวมทั้งการซักซ้อมและจำลองสถานการณ์ให้มีการปฏิบัติ เช่น การเตรียมเส้นทางเพื่ออพยพประชาชนออกจากพื้นที่ภัยพิบัติ การเตรียมสถานที่เพื่อรองรับผู้อพยพ และการให้บริการด้านยังชีพแก่ผู้ประสบภัย รวมทั้งควรให้มีการฝึกซ้อมประชาชนเป็นครั้งคราวเพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

๔. ในส่วนของการบุกรุกทางน้ำสาธารณะและการตื่นเงินของลำน้ำซึ่งทำให้แหล่งน้ำ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถระบายน้ำได้โดยสะดวกและเร็วดังที่ควรจะเป็น กรมเจ้าท่าและหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพจะต้องร่วมกันดำเนินการขุดลอกแม่น้ำ คู และคลอง รวมไปถึงดำเนินคดีกับผู้บุกรุกลำน้ำโดยใช้เครื่องมือทางกฎหมายและทางสังคมในการจัดการควบคู่กัน ทั้งนี้ เพื่อให้แหล่งน้ำเหล่านั้นมีความกว้างและความลึกพอที่จะสามารถระบายน้ำได้เต็มศักยภาพและอย่างรวดเร็วจึงจะไม่เกิดน้ำท่วมขัง

๕. การดำเนินงานเพื่อก่อสร้างและพัฒนาถนนของกรมทางหลวงชนบทนั้น ได้นำปัจจัยทางผังเมืองซึ่งเกี่ยวกับการระบายน้ำตามธรรมชาติมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาตัดถนนเพื่อป้องกันปัญหาอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาถนนขวางกั้นน้ำดังที่เกิดขึ้นเพราะหลังจากมีการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว กรมทางหลวงชนบทได้ถ่ายโอนภารกิจการสร้างถนนบางส่วนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กรมทางหลวงชนบทกำหนดเอาไว้ อีกทั้งในส่วนของกรมยังมีกลไกการพิจารณาเรื่องผังเมือง ส่งผลให้ถนนหลายสายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขวางทางระบายน้ำตามธรรมชาติหรือไม่มีที่ลอดใต้ถนนเพื่อช่วยระบายน้ำ ดังนั้น การที่กรมทางหลวงชนบทซึ่งเป็นองค์กรที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างถนนและมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการสร้างถนนขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ควรต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมโยธาธิการและผังเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมพัฒนาที่ดิน ในการรายงานจุดล่อแหลมที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอุทกภัยแก่หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการป้องกันปัญหาอุทกภัย เพื่อให้ดำเนินการรับกับสภาพที่จะเกิดขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้า

๖. การสร้างถนนของกรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบทนั้น ปกติต้องมีการศึกษาแนวทางที่น้ำไหลโดยต้องวางแผนจัดทำที่ลอดสำหรับการระบายน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม แต่เมื่อเวลาผ่านไปเส้นทางน้ำไหลหรือทางระบายน้ำอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเปลี่ยนแปลงไป มีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นขวางทางระบายน้ำ น้ำจึงไหลไปทางอื่นที่ไม่จัดเตรียมที่ลอดไว้ ดังนั้น ทั้งสองกรมดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางน้ำดังกล่าวอยู่เสมอเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการระบายน้ำของถนน อาทิ การจัดทำที่ลอดในบางจุดเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนที่ลอดให้มีศักยภาพในการระบายน้ำมากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการสร้างถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวข้างต้นด้วยเช่นเดียวกัน

๗. ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดจะต้องร่วมกันจัดทำแผนป้องกันอุทกภัยในเบื้องต้น โดยจะต้องสำรวจและจัดทำสถิติการเกิดอุทกภัยและความรุนแรงของผลกระทบในแต่ละพื้นที่แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนป้องกัน ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ กับการป้องกันเสียหายที่จะเกิดกับสถานที่ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถสร้างทดแทนใหม่ได้ เช่น แหล่งโบราณสถาน โบราณคดี พื้นที่ทางธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญทางบรรพชีวิน เป็นต้น และจะต้องซักซ้อมและทดสอบความพร้อมในการบรรเทาสาธารณภัยอย่างน้อยปีละครั้ง

๘. การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ สำนักงบประมาณจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่ดำเนินงานทางด้านการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยให้มีความสมเหตุสมผลเป็นไปตามความสำคัญและความจำเป็นที่แท้จริง โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเตือนภัยซึ่งเป็นแหล่งต้นทางในการบรรเทาความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น โดยจะต้อง

สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาองค์ความรู้ จัดซื้อเครื่องมือและวิทยาการที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถเตือนภัยได้อย่างแม่นยำและถูกต้องมากที่สุดและล่วงหน้าให้ยาวเพียงพอถึงแม้จะเป็นการลงทุนที่สูง การที่รัฐลงทุนในการเตือนภัยก็น่าจะยังนับว่ามีความคุ้มค่ากว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมไปถึงงบประมาณในการชดเชยความเสียหายของภาครัฐที่จะเกิดขึ้น

๙. การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานจะต้องร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพเพื่อไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน รวมทั้งดำเนินงานสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสามารถแก้ปัญหาของประเทศไทยได้ในระยะยาวและยั่งยืน ทั้งนี้ ในกลุ่มของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำควรมีการเลือกหน่วยงานที่จะทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือแต่งตั้งคณะบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด เพื่อมาบริหารจัดการในภาวะความเสี่ยงสูงในการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ อีกทั้งในการดำเนินงานจะต้องร่วมกันทำงานอย่างไม่เกี่ยงงอนหรือแย่งชิงภาระหน้าที่จนก่อให้เกิดความเสียหายในภาพรวมได้

๑๐. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมชลประทาน ควรจะแนะนำให้เกษตรกรเลื่อนระยะเวลาการเพาะปลูกข้าวหรือพืชผลอื่นๆ ที่อาจจะเก็บเกี่ยวได้ให้เหมาะสม เช่น พืชผลที่ปลูกในช่วงปลายฤดูฝน ให้เลื่อนมาเป็นช่วงระยะเวลาหลังฤดูฝนหลังจากเวลาที่เกิดอุทกภัยแล้วเพื่อมิให้เกษตรกรต้องเสียหาย เนื่องจากน้ำท่วมผลผลิตเหล่านั้นจนขาดทุนย่อยยับ ทั้งๆ ที่ถ้าไม่มีอุทกภัยอาจเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เงินเป็นเรือนหมื่นเรือนแสน

ส่วนที่ ๒ แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะยาว ประกอบด้วยข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. การจะคงความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำนั้น จะต้องดูแลรักษาป่าต้นน้ำให้สมบูรณ์อยู่เสมอไม่ให้ถูกบุกรุกทำลายได้ เนื่องจากป่าต้นน้ำเป็นแหล่งดูดซับและกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ ป้องกันการเกิดน้ำป่าไหลหลาก และการพังทลายของดิน แต่ในช่วงที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการบุกรุกแผ้วถางป่าเป็นจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบันมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด เมื่อป่าไม้ลดลงภาวะแห้งแล้งและน้ำท่วมจึงเกิดบ่อยขึ้น ดังนั้น เพื่อเพิ่มพื้นที่และฟื้นฟูป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่จะหล่อเลี้ยงประชาชนในชาติได้ต่อไป รัฐควรใช้มาตรการต่างๆ เพื่อจูงใจประชาชนให้หันมาสนใจปลูกป่ามากขึ้น เช่น

กรณีหน่วยงานภาคเอกชนหรือบุคคลซึ่งไม่มีที่ดินในการปลูกป่า รัฐบาลใช้มาตรการจูงใจให้ปลูกป่าโดยได้สิทธิในการลดภาษีได้ กล่าวคือ หากภาคเอกชนใดปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะ ต้นน้ำลำธาร และดูแลจนป่าต้นน้ำสามารถดำรงอยู่ได้เอง เอกชนนั้นสามารถนำค่าใช้จ่ายการปลูกป่านี้ไปใช้ในการลดหย่อนภาษีได้

กรณีหน่วยงานภาครัฐ ใช้มาตรการปลูกป่าเพื่อเพิ่มสวัสดิการให้แก่ข้าราชการพนักงานของรัฐ นั่นคือ หน่วยงานภาครัฐใดที่ปลูกป่าและดูแลจนป่าต้นน้ำสามารถดำรงอยู่ได้เอง ในอนาคต หากรัฐนำป่าต้นน้ำไปใช้ประโยชน์ใดๆ จนเกิดผลตอบแทน เช่น การนำศักยภาพของป่าไปลงทุนในตลาดซื้อขายคาร์บอน (Carbon Credit) ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งรัฐจะต้องแบ่งสมทบในกองทุนสวัสดิการบำเหน็จบำนาญให้กับหน่วยงานที่ปลูกและดูแลป่า

สำหรับภาคประชาชนซึ่งมีที่ดินทำกิน ใช้มาตรการที่เรียกว่า “ธนาคารต้นไม้” กล่าวคือ ทำต้นไม้ให้มีมูลค่าเป็นสินทรัพย์สามารถค้ำประกันเงินกู้กับสถาบันการเงินได้ นั่นคือ หากบุคคลใดปลูกต้นไม้ ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นในชื่อของตัวเองสามารถนำไม้นั้นไปเป็นสินทรัพย์ในการกู้เงินได้โดยไม่ต้องใช้ที่ดินเป็นสินทรัพย์ในการค้ำประกันเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เมื่อมีการบังคับชำระหนี้ก็อาจเอาจากมูลค่าต้นไม้ก่อน หากไม่เพียงพอจึงไปบังคับเอาจากที่ดิน เป็นต้น

นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับต่างๆ ตามความเหมาะสมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กและนักศึกษาเห็นคุณค่าของป่าและน้ำ รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของภัยธรรมชาติที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อมนุษย์

๒. รัฐจะต้องจัดทำผังเมืองประเทศหรือพัฒนาประเทศ (Spatial Development Plan) โดยจำเป็นจะต้องออกเป็นกฎหมายผังเมืองระดับประเทศโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อจัดระเบียบการใช้ที่ดินป้องกันและอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งมีไม่น้อยกว่า ๒๕ ลุ่มน้ำไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของประเทศ และโดยการห้ามออกเอกสารสิทธิใดๆ ในที่ดินอนุรักษ์นี้ทั้งหมด คงผ่นผันให้คนที่มิสิทธิในที่ดินอยู่ก่อนคงอยู่ได้ต่อไปเป็นการชั่วคราว แต่จะต้องไม่ทำการใดๆ เป็นอันตรายต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ผู้ใดที่ทำการใดๆ ปฏิบัติต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อมก็ถูกให้ออกจากป่าอนุรักษ์นี้ทันที โดยการเวนคืนเพื่อผังเมืองหรือสิ่งแวดล้อม การจัดทำผังเมืองระดับประเทศดังกล่าวนี้จะต้องมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน (zoning) อย่างชัดเจนไม่ให้มีการรุกล้ำแหล่งระบายน้ำและลำน้ำตามธรรมชาติ การก่อสร้างอาคารหรือสาธารณูปโภคใดๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องยึดแนวทางปฏิบัติตามผังเมืองนี้เป็นหลัก ทั้งนี้ นอกจากผังเมืองที่ทำครอบคลุมทั้งประเทศแล้ว ยังต้องมีการจัดทำผังเมืองในระดับภูมิภาคและชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ โดยแนวทางการจัดทำจะต้องสอดคล้องกันตามลำดับและอยู่ภายใต้รูปแบบของผังเมืองประเทศ

๓. รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะภารกิจที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางในการวางแผนและปฏิบัติงาน จากที่ผ่านมาหลายภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับการถ่ายโอนจากหน่วยงานแล้วไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ ซึ่งส่งผลกระทบในทางลบต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

อนึ่ง จะเห็นได้ว่าแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะยาวที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวทางแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่สามารถแก้ไขได้ภายในระยะเวลาสั้นๆ แต่ต้องใช้ระยะเวลาดีก่อนข้างยาวนานในการแก้ปัญหา ซึ่งบางครั้งอาจจะยาวนานเกินกว่าที่จะแก้ไขได้ในช่วงอายุของคนเพียงรุ่นเดียว แต่แม้จะต้องใช้เวลามาก รัฐก็ไม่สามารถละเลยและผลักปัญหานี้ให้กับประชาชนในรุ่นต่อไปได้ สิ่งของรัฐต้องเริ่มทำอย่างเร่งด่วนคือ การลงมือดำเนินงานให้เร็วที่สุด เพราะนั่นจะหมายถึง โอกาสที่การแก้ไขปัญหาให้ประสบความสำเร็จจะมีมากและเร็วขึ้นเช่นเดียวกัน

ส่วนที่

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยตั้งอยู่บริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทั้งมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้เกิดอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง โดยปี พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่า ระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม ได้เกิดน้ำท่วมและอุทกภัยรุนแรงในหลายสิบจังหวัดเกือบทั่วประเทศ (รายละเอียดดังตารางที่ ๑-๕) ทำให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่ชุมชนเมือง พื้นที่เกษตรกรรม ทรัพย์สินต่างๆ ตลอดจนมีประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จนผู้คนในสังคมต่างกล่าวขานถึงสภาพความเสียหายและวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยไม่สามารถบริหารจัดการแก้ปัญหา น้ำท่วมและอุทกภัยที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำซากในหลายท้องที่ให้บรรเทาเบาบางลงอย่างยั่งยืนได้

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปัจจุบัน แม้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วนได้ระดมทรัพยากรและปัจจัยต่างๆ เข้าช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนผู้ประสบภัยน้ำท่วม ทั้งในระหว่างเกิดภัยและหลังเกิดภัยนั้น จัดว่าเป็นการแก้ปัญหาในลักษณะเร่งด่วนเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เมื่อวิกฤตการณ์คลี่คลายไปแล้ว แทบทุกปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ หน่วยงานภาครัฐมักไม่ได้วิเคราะห์และแยกแยะปัญหาให้เข้าใจอย่างกระจ่าง เพื่อหามาตรการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาจัดการแก้ปัญหาในท้องถิ่นต่างๆ ที่ประสบปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น เรื่องราวของการบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสนใจตั้งแต่การกำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อการแก้ปัญหาย่างเป็นรูปธรรมแล้ว เร่งรัดดำเนินการตามนโยบายและแผนให้บรรลุเป้าหมายให้ทั่วทุกกลุ่มน้ำที่มีปัญหา อีกทั้งในระยะยาวภาครัฐจะต้องแก้ปัญหาอุทกภัยโดยจัดการกับต้นเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการแก้ปัญหานี้จำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจากหลายกระทรวงต้องร่วมกันดำเนินงานอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำให้มากที่สุด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ตรวจสอบเรื่องการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การติดตามประเมินผลและจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และเสนอข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น และมีอำนาจหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยรวมหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะขึ้นพิจารณาได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ร้องเรียน

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้มาจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะเห็นถึงลักษณะพื้นที่เสี่ยงภัย ระดับความรุนแรงของอุทกภัยและโคลนถล่ม และความเสียหายที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๓ รายละเอียดมีดังนี้

ตารางที่ ๑ พื้นที่เสี่ยงภัยอุทกภัยและโคลนถล่ม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ภาค	จำนวนพื้นที่เสี่ยงภัย			ประชากร (คน)	ครัวเรือน (ครอบครัว)
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน		
ภาคเหนือ	๑๑๑	๗๒๑	๕,๑๐๘	๓,๐๓๖,๒๕๑	๙๓๗,๐๒๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๘๖	๑,๔๔๑	๗,๘๖๗	๔,๑๒๒,๒๗๖	๑,๑๐๕,๔๐๒
ภาคกลาง	๑๖๕	๑,๑๓๒	๖,๕๙๖	๔,๒๘๐,๕๔๙	๑,๒๖๐,๒๑๓
ภาคตะวันออก	๕๙	๒๖๘	๑,๓๓๒	๘๗๔,๔๓๖	๒๕๙,๔๔๔
ภาคตะวันตก	๔๔	๒๔๔	๑,๑๓๐	๗๔๑,๕๐๙	๒๑๕,๑๒๕
ภาคใต้	๑๕๓	๙๒๙	๔,๖๗๖	๓,๖๔๙,๔๘๙	๙๘๒,๓๗๔
รวม	๘๑๘	๔,๗๓๕	๒๖,๗๐๙	๑๖,๗๐๔,๕๑๐	๔,๗๕๙,๕๗๙

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔)

ตารางที่ ๒ ระดับความรุนแรงของอุทกภัยและโคลนถล่ม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ภาค	ระดับความรุนแรง		
	ระดับ ๑	ระดับ ๒	ระดับ ๓
ภาคเหนือ	๖๔๘	๒,๐๐๑	๒,๔๕๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๓๘๕	๓,๕๕๒	๒,๙๓๐
ภาคกลาง	๕๕๕	๑,๙๐๕	๔,๑๓๖
ภาคตะวันออก	๕๗	๘๑๒	๔๖๓
ภาคตะวันตก	๑๘	๔๓๙	๖๗๓
ภาคใต้	๒๓๓	๑,๗๘๕	๒,๖๕๘
รวม	๒,๘๙๖	๑๐,๔๙๔	๑๓,๓๑๖

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔)

หมายเหตุ : ระดับที่ ๑ หมายถึง สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป มีขนาดเล็ก ซึ่งผู้อำนวยการท้องถิ่นสามารถควบคุมสถานการณ์ และจัดการระงับภัยได้โดยลำพัง

ระดับที่ ๒ หมายถึง สาธารณภัยขนาดกลาง ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ส่วนราชการภายในจังหวัด หรือจังหวัดใกล้เคียง ผู้อำนวยการอำเภอ เทศบาล และเมืองพัทยา ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ และจัดการระงับภัยได้ ผู้อำนวยการจังหวัด จะต้องเข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับที่ ๓ หมายถึง สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวางหรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้อำนวยการจังหวัดไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์และระงับภัยได้ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกจังหวัด และ/หรือกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติหรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้อำนวยการเหตุการณ์

ตารางที่ ๓ ลักษณะที่ตั้งพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและโคลนถล่ม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ภาค	ลักษณะที่ตั้ง			
	ที่ลุ่มแอ่งกระทะ	ที่ลุ่มริมลำน้ำ	ที่ราบติดเชิงเขา	ที่เนินเขา/ภูเขา
ภาคเหนือ	๗๘๒	๒,๗๐๔	๑,๘๐๗	๙๑๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๘๐๓	๔,๙๐๖	๘๘๔	๒๓๘
ภาคกลาง	๒,๑๔๑	๓,๔๖๓	๙๖๖	๒๗๖
ภาคตะวันออก	๓๒๙	๗๒๓	๒๙๙	๑๑๖
ภาคตะวันตก	๒๗๐	๕๕๑	๓๘๘	๘๔
ภาคใต้	๑,๙๘๔	๒,๓๕๖	๑,๑๓๗	๔๖๓
รวม	๗,๓๐๙	๑๔,๗๐๓	๕,๔๘๑	๒,๐๙๓

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔)

ตารางที่ ๔ ลักษณะภัยในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและโคลนถล่ม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ภาค	ลักษณะของภัย				
	ที่น้ำท่วมขัง	น้ำล้นตลิ่ง	น้ำป่าไหลหลาก	ดิน/โคลนถล่ม	อื่นๆ
ภาคเหนือ	๑,๔๑๓	๒,๒๑๘	๒,๔๕๙	๑,๒๕๕	๓๔๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓,๒๔๘	๓,๕๐๑	๑,๔๖๒	๒๖๙	๖๐
ภาคกลาง	๒,๕๔๙	๓,๐๓๙	๑,๔๓๕	๓๓๐	๒๐๗
ภาคตะวันออก	๔๕๗	๖๙๔	๔๐๖	๘๓	๑๒
ภาคตะวันตก	๓๙๖	๕๓๕	๔๗๒	๑๐๕	๒๒
ภาคใต้	๒,๗๘๔	๒,๐๓๔	๑,๕๐๒	๗๗๐	๙๖
รวม	๑๐,๘๔๗	๑๒,๐๒๑	๗,๗๓๖	๒,๘๑๒	๗๔๐

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔)

ตารางที่ ๕ ความเสียหายที่อาจได้รับจากอุทกภัยและโคลนถล่ม ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ภาค	ประชากร (คน)	บ้านเรือน (หลัง)
ภาคเหนือ	๑,๖๑๖,๗๙๑	๔๙๔,๖๒๕
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๑๑๑,๙๐๐	๑,๐๗๓,๑๗๐
ภาคกลาง	๑,๗๗๙,๙๖๒	๔๙๗,๖๑๒
ภาคตะวันออก	๒๘๕,๑๕๖	๙๒,๑๓๕
ภาคตะวันตก	๓๗๘,๒๐๒	๑๑๔,๐๕๓
ภาคใต้	๑,๗๓๓,๙๔๖	๕๑๗,๑๙๓
รวม	๖,๙๐๕,๙๕๗	๒,๗๘๘,๗๘๘

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๕๔)

ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช) เห็นว่า น้ำเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ถ้าไม่มีน้ำมนุษย์จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ เพราะมนุษย์ต้องอาศัยน้ำทั้งในเรื่องของอุปโภคบริโภคและใช้น้ำเพื่อการเกษตร อีกทั้งยังใช้เพื่อการอุตสาหกรรม ดังนั้น ถ้าขาดน้ำแล้วทั้งชีวิตของมนุษย์ กิจกรรมทางการเกษตร การอุตสาหกรรมจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ทั้งนี้ถ้าประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำให้มีใช้ได้อย่างเพียงพอ ประเทศชาติคงจะถึงกาลอวสาน จะเห็นได้ว่าเรื่องการทำน้ำให้มีความเพียงพอ จึงเป็นเรื่องของปัจจัยพื้นฐานที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำให้น้ำใช้ได้ตลอดไป สถานการณ์น้ำใช้รอบบ้าน (ประเทศ) ของเรา เริ่มส่อให้เห็นปัญหาในอนาคตว่าประเทศไทยไม่อาจพึ่งพาเพื่อนบ้านได้ น้ำในแม่น้ำโขงซึ่งเคยมีมาก ในปัจจุบันเหือดแห้งเพราะประเทศจีนสร้างเขื่อน ๔-๕ เขื่อน กักเก็บไว้ใช้จนเกือบจะไม่มีน้ำเหลือมาถึงประเทศของเรา ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ก็คงจะปฏิบัติในทำนองเดียวกัน ถึงเวลาแล้วที่เราต้องปรับการจัดการน้ำให้มีเพียงพอโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกประเทศเราจึงจะเป็นไท โดยต้องเริ่มบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำทั้ง ๒๕ กลุ่มน้ำ จนถึงปลายน้ำให้คนไทยได้มีน้ำใช้และป้องกันอุทกภัย เพื่อให้คนไทยสามารถทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืนและเป็นครัวของโลกได้จริงในอนาคต เพราะเป็นสัจธรรมของโลกที่ว่า ปัจจัยความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนคือ อาหาร ถ้าไม่มีอาหาร มนุษย์จะไม่สามารถอยู่ได้ ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ดีอยู่แล้วจึงควรจะรักษาความได้เปรียบที่มีต่อนานาประเทศเอาไว้ให้ได้เพื่อความอยู่รอดของคนไทย

ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องน้ำเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งเป็นห่วงประชาชนในเรื่องผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ซึ่งได้พิจารณาเห็นว่า ช่วงที่ผ่านมาปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาใหญ่ทั้งเรื่องน้ำแล้งและน้ำท่วมซึ่งมักเกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก กระทบต่อความเป็นอยู่และความสงบสุขของประชาชน อีกทั้งในการแก้ปัญหาของภาครัฐมักเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ประกอบกับมีผู้ร้องเรียนจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับการประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ดังนั้น จึงได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาพิจารณาโดยเฉพาะการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการน้ำรวมทั้งการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัญหานี้

• วัตถุประสงค์

๑. ศึกษาเกี่ยวกับภารกิจ อำนาจหน้าที่ และปัญหาของหน่วยงานที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัย
๒. ศึกษาปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัยของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

• ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

รัฐบาลสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการรวมทั้งแก้ปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วิธีการศึกษา

การศึกษาดังนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารของหน่วยงานราชการต่างๆ ตำรา บทความวิชาการ บทความอื่นๆ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางวิชาการ ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
๒. เข้าพบผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมเพื่อรับฟังข้อชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัย รวมทั้งเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณาศึกษา

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มโครงการ: พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สิ้นสุดโครงการ: เมษายน ๒๕๕๔

ส่วนที่

ภารกิจ อำนาจหน้าที่และปัญหา ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ แก้ปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัย

การศึกษาครั้งนี้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์หน่วยงานหลักซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย ๑๔ หน่วยงาน แบ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ๑๘ หน่วยงาน ได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมชลประทาน กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมทรัพยากรน้ำ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร และสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) และภาคเอกชน ๑ หน่วยงานคือ มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. กรมอุตุนิยมวิทยา

กรมอุตุนิยมวิทยา มีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านอุตุนิยมวิทยา โดยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจ เฝ้าระวัง ติดตาม รายงานสภาวะอากาศ อากาศเพื่อการบิน และปรากฏการณ์ธรรมชาติ รวมทั้งให้ความรู้และบริการด้านอุตุนิยมวิทยา ด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ และทันเหตุการณ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นการป้องกันการเกิดภัยพิบัติ และความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เอกชน และหน่วยงานของรัฐจากภัยธรรมชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ตรวจ เฝ้าระวัง ติดตาม รายงานสภาวะอากาศ อากาศเพื่อการบิน และปรากฏการณ์ธรรมชาติ
๒. พยากรณ์อากาศและเตือนภัยที่เกิดจากธรรมชาติอย่างเป็นสากล
๓. ให้บริการด้านอุตุนิยมวิทยาและแผ่นดินไหวแก่บุคคลทั่วไปและหน่วยงานต่างๆ โดยระบบและเทคนิคที่ทันสมัย
๔. ศึกษา วิจัย และพัฒนาด้านอุตุนิยมวิทยา ภูมิสารสนเทศอุตุนิยมวิทยา แผ่นดินไหว รังสี โอโซน มลภาวะ และเทคนิควิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง
๕. ร่วมมือ ประสานงาน แลกเปลี่ยน และให้ความรู้ด้านอุตุนิยมวิทยาและแผ่นดินไหวกับประชาชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๖. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นด้านอุตุนิยมวิทยาและแผ่นดินไหว
๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอุตุนิยมวิทยาหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมอุตุนิยมวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. พยากรณ์อากาศครอบคลุมทั้งประเทศ และออกคำเตือนอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง แม่นยำ ทันเหตุการณ์ เพื่อตอบสนองต่อการบริหารจัดการในการลดการสูญเสียจากภัยธรรมชาติ
๒. สร้างความตระหนักของประชาชนถึงภัยธรรมชาติ และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ในการรักษาชีวิต และลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ โดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการบริการสารสนเทศที่ทันสมัย

ปัญหาของกรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. ประเทศไทยยังไม่มี การเปิดสอนหลักสูตรด้านอุตุนิยมวิทยา ทำให้กรมอุตุนิยมวิทยาต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานเอง ในปัจจุบันจำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของหน่วยงาน
๒. รัฐจัดสรรงบประมาณให้ไม่เพียงพอ กรมอุตุนิยมวิทยาจึงไม่สามารถซื้อและพัฒนาเครื่องมือรวมทั้งวิทยาการที่ทันสมัยมาใช้สำหรับการเตือนภัยหรือพยากรณ์ที่แม่นยำได้ ประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในปัจจุบันไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการซ่อมบำรุงและการจัดหาเครื่องมือใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาทดแทน อีกทั้งในส่วนของงบประมาณที่จะใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้ด้านอุตุนิยมวิทยาแก่ประชาชนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวางและทั่วถึง
๓. ประชาชนมักไม่ใส่ใจฟังพยากรณ์อากาศและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของคำแถลงเตือนของกรมอุตุนิยมวิทยา รอให้เกิดภัยขึ้นก่อนตามคำพยากรณ์แล้วจึงค่อยแก้ไข ทำให้เกิดความสูญเสียและเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ประสบภัยมากกว่าที่ควรจะเป็น
๔. การบริหารจัดการด้านข้อมูลเกี่ยวกับการเตือนภัยของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชน ยังขาดการบูรณาการข้อมูลร่วมกัน
๕. การออกประกาศพยากรณ์สภาพอากาศและการเตือนภัยของกรมอุตุนิยมวิทยาตามหลักวิชาและเป็นไปโดยสุจริต ควรต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายมิให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา อันเนื่องมาจากผลของประกาศนั้น
๖. การที่หน่วยงานประกาศเตือนภัยแล้วภัยนั้นไม่เกิดขึ้น หากเกิดเหตุเช่นนี้บ่อยๆ ประชาชนอาจขาดความเชื่อถือได้

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านอุตุนิยมวิทยาเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกรมอุตุนิยมวิทยา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอุตุนิยมวิทยา

นอกจากนี้ ยังควรเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของกรมอุตุนิยมวิทยาโดยการฝึกอบรมบุคลากรภายในประเทศ และในต่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตามมาตรฐานสากล

๒. รัฐจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสรรงบประมาณให้กรมอุตุนิยมวิทยาอย่างเพียงพอทั้งในด้านอัตราค่าจ้างและเครื่องมือที่ทันสมัย เนื่องจากที่ผ่านมาสำนักงบประมาณไม่ได้ให้ความสำคัญของงานด้านอุตุนิยมวิทยาจึงได้รับงบประมาณน้อยมากจนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในมาตรฐานระดับสากล ทั้งที่เป็นหน่วยงานหลัก

ที่มีหน้าที่ในการเตือนภัย ซึ่งต้องการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำให้มากที่สุดเพื่อป้องกันปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้และอาจก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมหาศาลเกินกว่าที่จะคาดคิด เพราะหากลงทุนเพิ่มอีกเพียงไม่กี่ร้อยกัพันล้านบาทก็จะลดความสูญเสียอันเกิดจากภัยพิบัติทั้งต่อภาครัฐและภาคเอกชนเป็นนับแสนล้านบาท

๓. ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้กับเด็กเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการอุตุนิยมวิทยา และให้ความสนใจกับพยากรณ์อากาศและการเตือนภัยเพื่อที่จะเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญกับสภาพอากาศและภัยที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของตนเอง

อนึ่ง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น ควรให้มีการเตือนภัยเร่งด่วนผ่านวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน และการส่งข้อความผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น

๔. กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ในการร่วมกันพยากรณ์สภาพอากาศและเตือนภัย เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพของแต่ละหน่วยงานมาบูรณาการให้ได้ข้อมูลสภาพอากาศและการเตือนภัยอย่างถูกต้องแม่นยำและล่วงหน้าตามสมควร

ทั้งนี้ หากมีหน่วยงานใดถ่ายทอดข้อมูลการพยากรณ์สภาพอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาไม่ตรงตามที่กรมอุตุนิยมวิทยาประกาศ กรมอุตุนิยมวิทยาต้องดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนหน่วยงานนั้นพร้อมทั้งชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณะ

๕. รัฐควรเร่งผลักดันให้ตรากฎหมายว่าด้วยการอุตุนิยมวิทยา เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการดำเนินงานด้านการอุตุนิยมวิทยา ให้พัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล

๒. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (สทอภ.) มีวัตถุประสงค์หลัก มุ่งเน้นการบริหารจัดการและดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลดาวเทียมและระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบและแนวนโยบายของรัฐ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๓ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๓) ดังต่อไปนี้

๑. พัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศให้เป็นความรู้ที่ไร้พรมแดนและเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
๒. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมและเป็นศูนย์ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติจากข้อมูลดาวเทียม
๓. ให้บริการข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศซึ่งรวมทั้งบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง
๔. ให้บริการให้คำปรึกษา และพัฒนาบุคลากร ในด้านสำรวจข้อมูลจากระยะไกลด้วยดาวเทียมและภูมิสารสนเทศ

๕. ศึกษาค้นคว้า วิจัย พัฒนา และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือต่อเนื่องกับเทคโนโลยีอวกาศ ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาและสร้างดาวเทียมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติขนาดเล็กเองได้
๖. เป็นหน่วยงานหลักกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับระบบสำรวจข้อมูลระยะไกลและระบบภูมิสารสนเทศที่เหมาะสม

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (สทอภ.) เป็นหน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมในการประเมินความเสียหายจากน้ำท่วม
๒. สทอภ. สามารถวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการจัดทำแผนที่น้ำท่วม รวมทั้งมีการเข้าสำรวจพื้นที่โดยใช้ GPS ในการถ่ายภาพ
๓. สทอภ. สามารถวิเคราะห์ขอบเขตพื้นที่น้ำท่วมด้วยข้อมูลจากดาวเทียม ในภาพรวมพื้นที่น้ำท่วมซึ่งได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็นระดับ ดังนี้
 - ท่วมซัง ๑-๗ วัน
 - ท่วมซัง ๘-๑๕ วัน
 - ท่วมซังเกิน ๑๕ วัน
๔. สทอภ. สามารถใช้ภาพถ่ายดาวเทียมในการประเมินพื้นที่น้ำท่วมจำแนกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยจำแนกพื้นที่น้ำท่วมออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ นาข้าว พืชไร่ พืชสวน และไม้ยืนต้น เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่อื่นๆ
๕. สทอภ. สามารถใช้ภาพถ่ายดาวเทียมในการสำรวจเจนนับหลังคาเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วมได้
๖. สทอภ. ให้การสนับสนุนแผนที่แสดงพื้นที่น้ำท่วมรายจังหวัด โดยได้ส่งเจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติการในพื้นที่ด้วย

ปัจจุบัน สทอภ. ได้ให้การสนับสนุนในการใช้ข้อมูลดาวเทียมในการบริหารราชการท้องถิ่น โดยการใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทาง สทอภ. ได้ดำเนินการจัดทำเป็นแผนที่และส่งมอบให้กับจังหวัดเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑. ในเรื่องการพยากรณ์อากาศนั้น อาจมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน หากสามารถประสานงานระหว่างหน่วยงานหลักที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพยากรณ์อากาศล่วงหน้า และได้อย่างแม่นยำก็จะช่วยในการเตือนภัยเป็นการล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดภัยยาวนานพอสมควรก็จะทำให้มีเวลาพอในการเตรียมการอพยพหรือบรรเทาสาธารณภัย อันจะทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตร่างกายและทรัพย์สินน้อยลงกว่าที่เคยเกิดมาในอดีต ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการปฏิบัติงานตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ในช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤตและในช่วงที่เกิดวิกฤตที่จะได้รับผลกระทบจากอุทกภัย
๒. ในขณะที่เกิดอุทกภัยนั้น สทอภ. เป็นหน่วยงานที่อาจจะให้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อที่จะได้ทราบว่ามีบริเวณใดบ้างที่มีอุทกภัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยนั้น ข้อมูลที่ได้จากภาพถ่ายดาวเทียม แม้ว่าจะไม่ทราบถึงระดับความลึกของน้ำแต่ก็จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้ทราบว่ามีบริเวณใดบ้างที่มีอุทกภัยและน้ำท่วมซัง ซึ่งจะสามารถจัดส่งหน่วยบรรเทาสาธารณภัยไปบรรเทาทุกข์ในเบื้องต้นได้

๓. กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ

กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ มีหน้าที่อำนวยความสะดวก ประสานงาน แนะนำ กำกับ การดำเนินการ ให้การสนับสนุน และให้บริการด้านอุทกศาสตร์ สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา วิศวกรรมชายฝั่ง เครื่องหมายทางเรือ การเดินเรือ เวลามาตรฐาน ประเทศไทย และงานเขตแดนระหว่างประเทศ รวมทั้งการส่งกำลังพัสดุยุทศาสตร์ สมุทรศาสตร์ และอุตุนิยมวิทยา ตลอดจนให้การฝึกและศึกษาวิจัย พัฒนาวิชาการอุทกศาสตร์ สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา และวิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๕๒)

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ มีการประสานงานและให้การสนับสนุนข้อมูลระดับน้ำทำนายที่ได้คำนวณไว้ล่วงหน้า และระดับน้ำคาดการณ์ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน สำนักงานระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าช่วงระยะเวลาใดบ้างที่น้ำทะเลจะหนุนขึ้นสูงหรือลดต่ำและเพื่อใช้ข้อมูลระดับน้ำทำนายและระดับน้ำคาดการณ์ สำหรับการบริหารจัดการน้ำในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ดังนี้

๑. กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ มีการจัดเวรยามให้ข้อมูลและตอบข้อซักถามเกี่ยวกับสภาวะระดับน้ำตลอด ๒๔ ชั่วโมง
๒. สนับสนุนข้อมูล น้ำจริง น้ำทำนาย และน้ำคาดการณ์ ให้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ตามที่ได้รับ การร้องขอ
๓. เผยแพร่ข้อมูลระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาและบริเวณพื้นที่ต่างๆ ทางเว็บไซต์ของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ อย่างต่อเนื่อง
๔. ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่างๆ ในคณะกรรมการ และอนุกรรมการเกี่ยวกับน้ำและอุทกภัย

ปัญหาของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ แต่กรมฯ มีหน้าที่ในการคำนวณระดับน้ำทะเลที่จะขึ้นสูงสุดและต่ำสุดในแต่ละครั้งแต่ละวัน และแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ข้อมูลนี้เพื่อใช้ประกอบในการคำนวณระดับความสูงของน้ำ
๒. เนื่องจากมีหน่วยงานและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำเป็นจำนวนมาก กรมฯ ไม่อาจทราบความต้องการของแต่ละหน่วยงานและแต่ละกรรมการที่ต้องการข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้นๆ

๔. มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติเป็นองค์กรภาคเอกชน ทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลแจ้งข่าวสารการเกิดภัยธรรมชาติทุกรูปแบบเพื่อเตือนภัยให้กับประชาชนผ่านเครือข่ายสถานีวิทยุทุกแห่งเน็ตเวิร์ค และสถานีวิทยุบีค เอฟ.เอ็ม ตลอดจนสื่อมวลชนและการสื่อสารต่างๆ อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว จัดตั้งและรวบรวมอาสาสมัครจากองค์กรการกุศล มูลนิธิ และหน่วยกู้ภัยต่างๆ ตลอดจนสื่อมวลชนทุกแขนงเข้าร่วมเป็นเครือข่ายปฏิบัติการเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารในการแจ้งข้อมูลการเตือนภัยพิบัติและอุบัติภัยต่างๆ ผ่านระบบเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการพิเศษวิทยุสมัครเล่น โดยระบบวิทยุสื่อสารย่านความถี่ประชาชน (Citizen Band) ช่อง ๔๙ และย่านความถี่นักวิทยุสมัครเล่น (Amateur Radio) หรือความถี่ที่ทางราชการ

อนุญาต ประสานและทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอันเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงจากภัยธรรมชาติ และร่วมรณรงค์ในการลดสภาวะโลกร้อน ปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทของภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริในการทำงานด้วยการมีน้ำใจ ช่วยเหลือสังคม และช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก บำเพ็ญประโยชน์ทำกิจการสาธารณกุศล และประสานความร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ รวมทั้งไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด (มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, ๒๕๕๓)

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของมูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการเตือนภัยทุกรูปแบบด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์แบบ ๓ เกิด คือ

๑. ก่อนเกิดภัย

- เป็นศูนย์กลางการกระจายข้อมูลเตือนภัยธรรมชาติรูปแบบต่างๆ
- ติดตามและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าด้วยเครือข่ายวิทยุของมูลนิธิไปยังท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ
- ประชาสัมพันธ์เชิงรุก ร่วมกับการให้องค์ความรู้ โดยเครือข่ายและกระบวนการทุกรูปแบบ

๒. ขณะเกิดภัย

- เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงและกระจายข้อมูลข่าวสาร ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเป็นระบบ
- เป็นศูนย์ประสานงานร่วมระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับผู้ประสบภัยพิบัติ
- จัดหน่วยสนับสนุนเข้าร่วมช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกรูปแบบ

๓. หลังเกิดภัย

- เป็นศูนย์กลางการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- เป็นศูนย์กลางการกระจายข้อมูลข่าวสารการช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ
- ประเมินและวิเคราะห์ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การรับมือภัยพิบัติในอนาคต

๕. กรมเจ้าท่า

กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแล การส่งเสริม การพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำ และการพาณิชย์นาวี ให้มีการเชื่อมต่อกับระบบการขนส่งอื่นๆ ทั้งการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า ท่าเรือ อุโมงค์เรือไทย และกิจการเกี่ยวเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว ทัดถึง และปลอดภัย ตลอดจนการสนับสนุนภาคการส่งออกให้มีความเข้มแข็ง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๓) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยเรือไทย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันเรือโดนกัน กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี กฎหมายว่าด้วยการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางน้ำ
๓. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายระบบการขนส่งทางน้ำและการพาณิชย์นาวี
๔. ดำเนินการจัดระเบียบการขนส่งทางน้ำและกิจการพาณิชย์นาวี
๕. ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๖. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมเจ้าท่าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กรมเจ้าท่ามีบทบาทในการบูรณะและพัฒนา ร่องน้ำ โดยการขุดลอกร่องน้ำ การสร้างเขื่อนกันทรายและคลื่น เขื่อนป้องกันการกัดเซาะ และเขื่อนป้องกันตลิ่งพัง รวมทั้งจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ร่องน้ำ เพื่อให้สามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรได้โดยสะดวกและปลอดภัย รวมทั้งเป็นการช่วยรักษาสภาพทางชลศาสตร์และช่วยให้การระบายน้ำเป็นไปด้วยดี อันเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้อีกทางหนึ่ง

ปัญหาของกรมเจ้าท่าซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. รัฐจัดสรรงบประมาณและอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้ โดยเฉพาะแผนงานการขุดลอกแม่น้ำลำคลองซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการไหลของน้ำลงสู่ทะเลในช่วงฤดูน้ำหลาก จึงเกิดสภาวะน้ำท่วมและอุทกภัย
๒. กรมเจ้าท่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ทำให้แหล่งระบายน้ำแคบลงและตื้นเขิน ไม่สามารถระบายน้ำไหลลงสู่ทะเลได้โดยสะดวก การรุกล้ำแม่น้ำลำคลองส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความเห็นแก่ได้ของประชาชน โดยเฉพาะผู้มีอิทธิพล นักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประกอบกับการขาดแคลนอัตราค่าจ้างที่จะดำเนินคดีกับผู้บุกรุกแม่น้ำลำคลองที่มีจำนวนมาก
๓. การถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะภารกิจในการดูแลและบริหารจัดการร่องน้ำขนาดเล็ก การดูแลรักษาทางน้ำ การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำลำน้ำ และดูแลการใช้ท่าเรือ ซึ่งภารกิจที่ถ่ายโอนไปนั้นส่วนมากมักถูกละเลย หรือไม่มีความสามารถในการดูแลและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น

๔. การส่งเสริมให้มีการสร้างฝายแม่ข่ายของประเทศไทย ก่อให้เกิดการกีดขวางทางน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งจะแคบและตื้นเขินในฤดูแล้ง ทำให้มีตะกอนในลำน้ำ ส่งผลให้การไหลของน้ำเกิดการติดขัด ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว
๕. ปัญหาการกัดเซาะฝั่งของแม่น้ำเข้าไปในที่ดินของประชาชนและการสะสมของตะกอนดินจนเป็นที่กกริมตลิ่งหากประชาชนที่อาศัยอยู่ริมตลิ่งยังยึดถือเขตที่ดินตามโฉนดเดิมซึ่งถูกกัดเซาะไปแล้ว จะส่งผลให้แม่น้ำลำคลองนั้นแคบลงและตื้นเขิน อันจะเป็นอุปสรรคต่อการไหลผ่านของน้ำ

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. สำนักงานประมาณควรตระหนักถึงความสำคัญในด้านการป้องกันอุทกภัย โดยการจัดสรรงบประมาณการขุดลอกแม่น้ำลำคลองเพื่อให้ปริมาณน้ำระบายออกสู่ทะเลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรพิจารณาเพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถดูแลเรื่องการรื้อลำแม่น้ำลำคลอง และดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุก เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินริมแม่น้ำลำคลองและรักษาแนวเขตให้คงอยู่ตามสภาพเดิมให้มากที่สุด
๒. การถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ในระยะแรกกรมเจ้าท่าจะต้องเป็นที่เล็งรวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจะต้องมีมาตรการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานในภารกิจที่ถ่ายโอนให้กับท้องถิ่นด้วย
๓. ในการแก้ปัญหการบุกรุกแม่น้ำลำคลองของผู้มีอิทธิพล นักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น จะต้องทำความเข้าใจระหว่างกันด้วยเหตุผลและนำไปสู่ข้อยุติอันเป็นที่ยอมรับด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยอาจร่วมกันจัดทำข้อตกลงของชุมชนในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ
๔. กรมเจ้าท่าควรร่วมปรึกษาหารือกับกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้มีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสร้างฝายในพื้นที่ต้นน้ำเท่านั้น
๕. รัฐควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๘ เรื่องที่กกริมตลิ่งให้สอดคล้องกับเรื่องของการคงให้สิทธิแก่ผู้ถือโฉนดที่ดินริมตลิ่งนั้น ยังคงมีสิทธิอยู่บนที่ดินบริเวณที่ถูกน้ำกัดเซาะไปแล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิแล้วทำให้แม่น้ำลำคลองตรงบริเวณที่ทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธินั้นแคบลง อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์สาธารณะ

๖. กรมชลประทาน

กรมชลประทาน มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เพียงพอ โดยการจัดสรรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภท เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนปกป้องรักษาความเสียหายอันเกิดจากน้ำ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม

๒. ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ ความปลอดภัยของเขื่อนและอาคารประกอบ และการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่ไม่ได้เป็นแผนงานประจำปีของกรมชลประทาน
๓. จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
๔. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมชลประทานหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมชลประทานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กรมชลประทานมีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำ ดังต่อไปนี้

๑. พัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้สมดุล
๒. บริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน
๓. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำทุกระดับอย่างบูรณาการ
๔. ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

ปัญหาของกรมชลประทานซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้ความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนที่ดินมีเท่าเดิม การบุกรุกพื้นที่สาธารณะและแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติจึงเกิดขึ้นโดยทั่วไป ซึ่งปัญหานี้ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำ ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดอุทกภัยมากขึ้น
๒. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบราชการใน พ.ศ. ๒๕๔๕ ส่งผลให้เกิดหน่วยงานที่มีหน้าที่และภารกิจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากขึ้น ทำให้ขั้นตอนในการทำงานเพิ่มมากขึ้นและบางครั้งการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การจัดการน้ำในลำน้ำสายหนึ่งมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่ละช่วงของลำน้ำมีการสร้างประตูกั้นน้ำโดยไม่ได้วางแผนร่วมกัน ซึ่งในฤดูน้ำหลากประตูกั้นน้ำที่สร้างไว้กลับกลายเป็นตัวกีดขวางทำให้ไม่สามารถจัดการลำน้ำในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. สำนักงบประมาณไม่ได้จัดสรรงบประมาณซึ่งใช้ในภารกิจที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัยให้กับกรมฯ โดยให้เหตุผลว่าอุทกภัยไม่ใช่ภารกิจปกติของกรมฯ แต่กรมฯ ยังต้องดำเนินงานและแก้ปัญหาโดยดึงงบประมาณจากภารกิจอื่นๆ มาใช้เพื่อการนี้ ส่งผลให้การแก้ปัญหาไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. กรมชลประทานจะต้องทำแผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นแหล่งรองรับน้ำ และเป็นแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติ เช่น บึงบอระเพ็ด กว๊านพะเยา และหนองประจักษ์ เป็นต้น โดยพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนประชากร และจำนวนสิ่งก่อสร้างร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อกำหนดทิศทางและการวางแผนในการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งกรมฯ จะต้องทำงานร่วมกับกรมเจ้าท่าในการจัดการปัญหาการบุกรุกแหล่งรองรับน้ำและแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติ

๒. แม้จะมีหลายหน่วยงานจากหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ทั้งหน่วยงานเดิมที่มีมาก่อน และหลัง พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ในการบริหารจัดการน้ำจะต้องร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการกำหนดทิศทางในการจัดการทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาให้เป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อสร้างโอกาสการเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม ทั้งนี้ อาจมีการจัดตั้งหน่วยบริหารกลาง (Single Management) ที่กำกับดูแลโดยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกันให้ทันต่อเหตุการณ์
๓. รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้กรมฯ อย่างครอบคลุมในทุกภารกิจหลัก และควรให้ความสำคัญในภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย เนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการลงทุนเพื่อป้องกันอุทกภัยนั้น หากเทียบสัดส่วนกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นทั้งภาครัฐและภาคประชาชนแล้วจะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามาก เช่น รัฐอาจจะลงทุนเพียงจำนวนประมาณพันล้านบาท แต่จะสามารถป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทั้งภาครัฐและภาคประชาชนได้ถึงจำนวนเป็นแสนล้านบาท

ข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า กรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำมาตั้งแต่เริ่มต้น โดยเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเป็นหลัก ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงต้องดูแลการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นด้วย อีกทั้ง ยังต้องคำนึงถึงการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงทำให้การบริหารจัดการน้ำของกรมชลประทานมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม จึงยากต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดความสมดุล

๗. กรมทางหลวง

กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทางหลวง การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางหลวงให้มีโครงข่ายทางหลวงที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทาง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวงเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงสัมปทาน รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. วิจัยและพัฒนา งานก่อสร้าง บูรณ์ และบำรุงรักษาทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงสัมปทาน
๓. ร่วมมือและประสานงานด้านงานทางกับองค์กรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๔. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรมทางหลวงซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

ปัญหาของกรมทางหลวงในส่วนที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นปัญหาในลักษณะเดียวกันกับปัญหาของกรมทางหลวงชนบท (หน้า ๔๕ ข้อ ๑)

กรมทางหลวงได้มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับถนนซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

๑. มาตรการก่อนเกิดอุทกภัย

- สำรวจพื้นที่เสี่ยง เช่น สะพาน ท่อลอดระบายน้ำ และร่องน้ำข้างทาง โดยทำการขุดลอก กำจัดขยะ สิ่งกีดขวาง เพื่อให้น้ำไหลผ่านสะดวก
- เตรียมความพร้อมด้านกำลังคน เครื่องจักร ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องสูบน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกปลอดภัย ป้ายจราจร หลัคนำทาง ไฟกระพริบ ฯลฯ
- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จังหวัด ท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน โดยการติดตาม รับฟัง ข้อมูลข่าวสาร และเฝ้าระวังสถานการณ์

๒. มาตรการขณะเกิดอุทกภัย

- เฝ้าระวังและติดตั้งเครื่องสูบน้ำ วางกระสอบทราย ทำคันดินกันน้ำ ติดตั้งป้ายเตือน ป้ายแนะนำ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและปลอดภัย
- จัดเจ้าหน้าที่และเครื่องมือ เครื่องจักรเข้าปฏิบัติงานทันทีที่เกิดอุทกภัย เพื่อซ่อมแซม แก้ไข ให้การจราจรผ่านได้โดยสะดวกและปลอดภัย
- ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากเหตุน้ำท่วมบนถนน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้งานทราบ หากเกิดน้ำท่วมบนถนน

๓. มาตรการหลังเกิดอุทกภัย

- สำรวจ ตรวจสอบ พร้อมจัดทรัพยากรให้การจราจรผ่านได้เป็นปกติ สะดวก ปลอดภัย โดยเร็ว
- ตรวจสอบสภาพความเสียหายและจัดทำแผนซ่อมบำรุง พร้อมกับจัดทำแผนเสนอของบประมาณ และประสานคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจังหวัด
- เข้มงวด กวดขัน ป้องปราม การบดทำลายถนน จากการบรรทุกน้ำหนักเกิน ขนส่งทางที่มีน้ำท่วมขังเป็นเวลานานหลายวัน
- วิเคราะห์ตรวจสอบโครงสร้างทางเพื่อแก้ไขป้องกัน และเร่งรัดฟื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว
- ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากเหตุน้ำท่วมบนถนน

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ในการแก้ไขปัญหาถนนขวางทางน้ำนั้น กรมทางหลวงควรที่จะสำรวจบริเวณที่มีปัญหาน้ำท่วมทางหลวง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาโดยเสริมท่อลอดหรือสะพานเพื่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและน้ำสามารถไหลผ่านได้รวดเร็ว และหากจำเป็นควรเสริมท่อลอดในส่วนอื่นๆ เพื่อให้สามารถไหลผ่านได้เร็วยิ่งขึ้นและจะได้ไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมถนน หรือถนนกลายเป็นเขื่อนกั้นน้ำ
๒. กรมทางหลวงควรสำรวจตรวจสอบ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้สัญจรไปมาให้ใช้ทางหลวงด้วยความปลอดภัยโดยติดตั้งป้ายเตือนภัยหรือระมัดระวังในการใช้ถนนที่มีปัญหาหลังเกิดอุทกภัย หรือให้หลีกเลี่ยงการใช้ทางโดยใช้เส้นทางอื่นแทน

๘. กรมทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบท กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทางหลวง การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางหลวงให้มีโครงข่ายทางหลวงที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทาง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการจัดทำมาตรฐานและข้อกำหนดทางหลวงชนบท และทางหลวงท้องถิ่นตลอดจนกำกับ ตรวจสอบและควบคุมทางวิชาการ เพื่อให้มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและข้อกำหนด
๒. ดำเนินการฝึกอบรมและจัดทำคู่มือ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับวิศวกรรมงานทาง
๓. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการงานทางแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๔. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทางหลวงชนบท รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๕. วิจัยและพัฒนางานก่อสร้าง บูรณะ และบำรุงรักษาทางหลวงชนบท
๖. ร่วมมือและประสานงานด้านงานทางกับองค์การและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรมทางหลวงชนบทซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้เกิดปัญหาในการสร้างถนน เช่น การเกิดอุทกภัยหรือน้ำป่าไหลหลากในบางครั้งนั้น เกิดจากทางไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงก่อให้เกิดการกักน้ำและน้ำท่วมเกิดความเสียหายแก่ถนนของกรมทางหลวงชนบท และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เกิดขึ้นตลอดเวลาทำให้เกิดปัญหาแก่การสร้างถนนที่มักจะถูกกล่าวหาว่าเป็นการสร้างถนนขวางทางน้ำ
๒. กรมทางหลวงชนบทได้รับรายงานถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทางหลวงชนบทในรอบปีที่ผ่านมาว่ามีประมาณ ๑๗๘ แห่ง แต่ไม่ได้รับงบประมาณซ่อมแซมถนนที่เสียหายดังกล่าวในวงเงินประมาณ ๒๖๘ ล้านบาท อนึ่งจากการศึกษา พบว่า ความเสียหายดังกล่าวนี้เกิดจากการที่ถนนเป็นตัวขวางทางน้ำ จึงต้องพิจารณาหาจุดที่เหมาะสมในการสร้างท่อลอดหรือสะพานใหม่หรือปรับปรุงท่อลอดเดิมให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ณ จุดในบริเวณที่มีปัญหาถนนขวางทางน้ำ เพื่อให้มีช่องทางระบายน้ำเพียงพอที่น้ำจะไหลผ่านโดยที่ไม่ทำให้ถนนเสียหาย
๓. การสร้างถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักไม่ทำตามหลักวิชาและกฎเกณฑ์ตามที่กรมทางหลวงชนบทได้กำหนดไว้ อีกทั้งการสร้างถนนดังกล่าวมักละเลยไม่ปฏิบัติตามผังเมือง จึงส่งผลให้ถนนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างขึ้นนั้นไม่เป็นไปตามหลักวิชาและไม่คำนึงถึงการกีดขวางทางระบายน้ำตามธรรมชาติอันอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในชุมชน

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ในการแก้ไขปัญหาถนนขวางทางน้ำนั้น กรมทางหลวงชนบทควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาบูรณาการในการกำหนดแนวเส้นทางถนนของกรมฯ และควรคำนึงถึงข้อมูลทางด้านกายภาพ การผังเมือง และสิ่งแวดล้อมมาประกอบการสร้างถนนด้วย
๒. กรมทางหลวงชนบทควรที่จะได้รับสนับสนุนจากสำนักงบประมาณในการซ่อมแซมถนนที่เสียหาย รวมทั้งสร้างท่อลอดและสะพานใหม่หรือปรับปรุงท่อลอดเดิมให้มีขนาดใหญ่ขึ้นในบริเวณจุดที่มีปัญหาถนนขวางทางน้ำ เพื่อให้มีช่องทางระบายน้ำเพียงพอที่น้ำจะไหลผ่านโดยที่ไม่ทำให้ถนนเสียหาย อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชาชนที่ใช้เส้นทางดังกล่าวในการสัญจร

๓. รัฐควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกแบบถนนให้เป็นไปตามหลักวิชาและกฎเกณฑ์ตามที่กรมทางหลวงชนบทกำหนดและให้คำนึงถึงการปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองเพื่อให้ประชาชนในท้องที่ได้ประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ทั้งนี้ เห็นสมควรที่จะให้มีการตรวจสอบโดยการจัดตั้งกรรมการไตรภาคีจากกรมทางหลวงชนบท ภาคประชาชนในท้องที่ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๔. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บท วางมาตรการ ส่งเสริมสนับสนุน การป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูจากสาธารณภัย โดยการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย สร้างระบบป้องกัน เตือนภัย ฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการติดตามประเมินผลเพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑) โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการจัดทำนโยบาย แนวทาง และวางมาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๒. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาระบบป้องกัน เตือนภัย และบรรเทาสาธารณภัย
๓. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการป้องกัน เตือนภัย และบรรเทาสาธารณภัย
๔. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๕. สร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๖. ฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติในการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยและฟื้นฟูสภาพพื้นที่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด
๗. ส่งเสริม สนับสนุน และปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือผู้ประสบภัย และฟื้นฟูสภาพพื้นที่
๘. อำนวยการและประสานการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และฟื้นฟูบูรณะสภาพพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัยขนาดใหญ่
๙. ประสานความช่วยเหลือในการป้องกัน การช่วยเหลือ การบรรเทาและฟื้นฟูหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ
๑๐. ดำเนินการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ดังต่อไปนี้

๑. วางแผน ฝ้าระวัง ป้องกันและเตือนภัย จัดทำแผนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย วางระบบมาตรการ และกำกับดูแลความปลอดภัยด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาระบบการฝ้าระวังและการแจ้งเตือนภัย ก่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เตรียมเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ กู้ชีพ/กู้ภัย เตรียมบุคลากร และอาสาสมัคร จัดให้มีการฝึกอบรม ฝึกซ้อม และฝึกปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒. ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเมินสถานการณ์ ประเมินความต้องการ รายงานสถานการณ์
อำนวยการปฏิบัติการฉุกเฉินกรณีอพยพและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยและประสานการปฏิบัติการ
สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๓. ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย และบรรเทาเหตุเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย พัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือและ
สงเคราะห์ผู้ประสบภัย
๔. พื้นฟูพื้นที่ประสบภัย จัดทำโครงการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย
และฟื้นฟูสภาพจิตใจรวมทั้งอาชีพของผู้ประสบภัย

ปัญหาของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. ยังไม่มีระบบการเตือนภัยให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็วและกว้างขวางโดยผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทางสื่อ
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรศัพท์ทุกเครือข่าย
๒. ประชาชนไม่ตระหนักถึงการเตือนภัย ไม่มีการเตรียมความพร้อมและซ้อมการอพยพหนีภัยไปยังจุดปลอดภัย
ที่เตรียมไว้
๓. ปัจจุบันการเกิดสาธารณภัยมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต โดยครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและมักเกิดขึ้น
พร้อมกันหลายพื้นที่ ทำให้ทรัพยากรในการช่วยเหลือซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ
อุปกรณ์ และงบประมาณ
๔. การทำงานเพื่อบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ร่วมกันทำในหลายพื้นที่
พร้อมๆ กัน อาจเกิดปัญหาในการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการกระจายความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยอย่าง
แม่นยำ ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นธรรม
๕. รัฐไม่เล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงไม่จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงาน
ที่มีภาระหน้าที่อย่างเพียงพอ ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะแก้ไข เยียวยา และบรรเทาทุกข์และความเสียหายที่เกิดขึ้น
จากผลกระทบของภัยทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างเป็นธรรม

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. รัฐต้องจัดให้มีระบบการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพที่รวดเร็วและทั่วถึงโดยผ่านสื่อทุกระบบและทุกเครือข่าย
โดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน และวิทยุโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ การส่งข้อความผ่านโทรศัพท์
เคลื่อนที่
๒. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเตรียมความพร้อมและฝึกซ้อมการอพยพ พร้อมทั้งให้
ความรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอถึงผลกระทบและความสูญเสียอันเกิดจากน้ำท่วมและอุทกภัย
๓. การเกิดสาธารณภัยในปัจจุบันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นและครอบคลุมหลายพื้นที่จึงสมควรที่จะนำแผนป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๗ มาใช้เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างจริงจัง และควรให้
มีการบูรณาการการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในด้านการเงิน งบประมาณ บุคลากร
เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้สถานการณ์ฟื้นคืนสู่สภาพปกติให้เร็วที่สุด

๔. รัฐควรจัดให้หน่วยงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดาวเทียมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบูรณาการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างแม่นยำ ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นธรรม
๕. รัฐควรต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอที่จะชดเชยความเสียหายทางด้านกายภาพและจิตใจอันเกิดมาจากอุทกภัย หรืออาจแสวงหาแนวทางช่วยเหลือทางอ้อมโดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยงและลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การชดเชยค่าเสียหายมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และไม่เป็นการแก่บประมาณแผ่นดินจนมากเกินไป

๑๐. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นหน่วยงานกลางในการรับและประมวลพระราชดำริ เพื่อการประสานงาน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ตามเสด็จเพื่อรับและประมวลพระราชดำริ สํารวจ ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำแผนงานหรือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งพิจารณาและเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒. ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๓. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๔. ปฏิบัติงานเลขานุการของคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๕. ปฏิบัติงานด้านวิชาการ การจัดระบบสารสนเทศ และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๖. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับพระราชกระแส หรือตามที่คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย หรือตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือตามที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

สำนักงาน กปร. ได้ร่วมดำเนินการบริหารจัดการน้ำกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมชลประทาน กรุงเทพมหานคร กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมทางหลวง และกรมทางหลวงชนบท เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย ทั้งการใช้สิ่งก่อสร้าง และไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริในการแก้ปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๔) มีดังต่อไปนี้
 - ๑.๑ การบริหารจัดการการระบายน้ำในพื้นที่ที่มีปัญหาน้ำท่วม
 - ฟุ้งตะวันออก รับน้ำจากเขื่อนพระรามหกมาทางคลองระพีพัฒน์ สู่คลอง ๑๓ และคลอง ๑๔ และระบายน้ำออกลงคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต แม่น้ำนครนายก แม่น้ำบางปะกง และทางใต้ระบายลงสู่อ่าวไทย
 - ฟุ้งตะวันตก รับน้ำในทุ่งและระบายลงแม่น้ำท่าจีนเป็นหลัก สำหรับในพื้นที่ตอนล่างจะใช้โครงการ “แก้มลิง” คลองสนามชัย-มหาชัย ในการบริหารจัดการซึ่งสามารถรองรับน้ำได้ประมาณ ๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร
 - ในพื้นที่อื่นๆ มีการจัดทางผันน้ำและทางระบายน้ำอ้อมเมืองเพิ่มเติม
 - ๑.๒ การสร้างระบบปิดล้อมเพื่อป้องกันอุทกภัย อาทิ ในเขตกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการก่อสร้างคันกันน้ำตามแนวพระราชดำริรอบกรุงเทพมหานคร รวมทั้งก่อสร้างแนวคันกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อป้องกันน้ำจากนอกพื้นที่เข้ามาในพื้นที่
 - ๑.๓ การจัดให้มีแก้มลิง เพื่อรวบรวม รับและดิ่งน้ำท่วมจากพื้นที่ตอนบนมาเก็บไว้ และระบายออกสู่ทะเลผ่านประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำ ตามแรงโน้มถ่วงของโลก การสูบน้ำตามจังหวะการขึ้น-ลงของน้ำทะเลตามความเหมาะสม
 - ๑.๔ การขุดคลองลัด เช่น กรณีการขุดคลองลัดโพธิ์และสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อลดระยะทางการไหลของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาตามปกติ ซึ่งยาว ๑๘ กิโลเมตร ลงเหลือเพียง ๖๐๐ เมตร ช่วยให้การระบายน้ำออกสู่ทะเลได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นเป็นอันมาก เป็นต้น
 - ๑.๕ การเพิ่มศักยภาพการระบาย เช่น การขุดลอกคลอง การกำจัดวัชพืช การเสริมคันกันน้ำ รวมทั้งการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ และเครื่องผลักดันน้ำในจุดที่เหมาะสม

๒. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีการควบคุม กำกับ ดูแล และติดตามให้การดำเนินการบริหารจัดการน้ำเป็นไปตามแนวพระราชดำริ ดังนี้

๒.๑ มาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง เช่น แก้มลิง การติดตั้งระบบโทรมาตร

๒.๒ มาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง เช่น แนวคันกันน้ำตามพระราชดำริ

๓. การจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการบริหารจัดการลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการจำนวน ๖ ชุด

- คณะอนุกรรมการติดตามสถานการณ์และวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์น้ำ
- คณะอนุกรรมการบริหารจัดการน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก
- คณะอนุกรรมการบริหารจัดการน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก
- คณะทำงานดำเนินงานพัฒนาและบริหารจัดการน้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างฝั่งตะวันออก
- คณะทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างฝั่งตะวันออก
- คณะทำงานสำรวจระดับคันกันน้ำและระดับพื้นที่บริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

๔. แนวทางการดำเนินการในระยะต่อไปของสำนักงาน กปร.

๔.๑ ปรับปรุงกฎหมาย องค์กร และแผนงานในการบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกัน

๔.๒ การกำหนดเกณฑ์การบริหารจัดการน้ำในแต่ละลุ่มน้ำ

๔.๓ การจัดการผังเมืองไม่ให้เกิดขวางทางน้ำและพื้นที่น้ำหลาก

๔.๔ การเพิ่มศักยภาพการกักเก็บน้ำเพื่อการบริหารจัดการน้ำได้มากขึ้น

๔.๕ การเพิ่มศักยภาพการระบายน้ำ

๔.๖ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบฐานข้อมูลน้ำ

๔.๗ การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

๑๑. กรมทรัพยากรน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะในการจัดทำนโยบายและแผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟู รวมทั้งควบคุม ดูแล กำกับ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ พัฒนาการวิชาการ กำหนดมาตรฐาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับภาพรวมและระดับลุ่มน้ำ เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นเอกภาพและยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕) โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. เป็นหน่วยงานหลักในการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ฟื้นฟู การใช้ประโยชน์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับและประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ
๒. กำหนดแนวทาง ในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
๓. ศึกษา วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ
๔. ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามนโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และมาตรการที่ได้ กำหนดไว้ทั้งในระดับประเทศ และระดับลุ่มน้ำ
๕. พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ
๖. กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของประเทศ
๗. ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับ องค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ
๘. ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ
๙. ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐานและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๑๐. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมทรัพยากรน้ำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กรมทรัพยากรน้ำมีบทบาทในการเสนอแนะการจัดทำนโยบาย แผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟู รวมทั้งควบคุม ดูแลกำกับ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ ทรัพยากรน้ำ พัฒนาวิชาการ กำหนดมาตรฐาน และถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับภาพรวม และระดับ ลุ่มน้ำ

ปัญหาของกรมทรัพยากรน้ำซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมทรัพยากรน้ำ เนื่องจากร่าง พระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติ ยังไม่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภา
๒. ปัญหาจากการที่หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากยังไม่สามารถดูแลรักษาและไม่สามารถบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสาธารณะ เนื่องจากไม่มีความรู้ ความเข้าใจในระบบบริหารจัดการน้ำ
๓. มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการน้ำ โดยแต่ละหน่วยงานต่างทำหน้าที่แตกต่างกันตามภารกิจของตน และในภาพรวมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบจะต้องบูรณาการข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ จัดการน้ำอย่างสูงสุด แต่ในสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังขาดการบูรณาการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผล ให้การจัดการกับปัญหาเรื่องน้ำ เช่น กรณีอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปีนั้น ไม่อาจจะร่วมกันแก้ปัญหาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าการบริหารจัดการน้ำนั้น เดิมอยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน และเมื่อมีการจัดตั้งกรมทรัพยากรน้ำในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อบริหารจัดการน้ำในภาพรวม ปรากฏว่าบุคลากรที่ได้รับโอนมายังขาดความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ในการทำงานด้านน้ำ การจัดทำโครงการจึงเกิดปัญหาขึ้น เช่น โครงการพัฒนาต้นน้ำที่สวนผึ้ง ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ต้นน้ำมากกว่าประโยชน์ที่จะเกิดในเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น อีกทั้งการทำงานยังมีความซ้ำซ้อนกับงานของกรมชลประทานซึ่งเป็นงานด้านการบริหารงานด้านการเกษตรเป็นหลัก ที่ผ่านมาก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๕ กรมชลประทานได้ดำเนินการในส่วนการบริหารจัดการน้ำบนดินมาโดยตลอด ในปัจจุบันนอกจากกรมทรัพยากรน้ำและกรมชลประทานแล้วยังมีสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) เพิ่มอีกหนึ่งหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำหากไม่มีความเป็นเอกภาพจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ท่วมและอุทกภัยทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. รัฐบาลควรเร่งดำเนินการให้มีพระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติ เพื่อที่จะได้มีกฎหมายหลักในการบริหารจัดการน้ำ แต่กฎหมายดังกล่าวนี้ควรจะต้องสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการน้ำในทุกระดับตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ
๒. ให้มีองค์กรที่เหมาะสมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับผู้ใช้น้ำ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับน้ำด้วยเช่นเดียวกัน
๓. การถ่ายโอนภารกิจใดๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ก่อนการถ่ายโอน กรมทรัพยากรน้ำจะต้องตรวจสอบสิ่งที่จะถ่ายโอนว่าต้องมีความสมบูรณ์และพร้อมแก่การถ่ายโอนที่ผู้รับโอนพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ อาทิ สิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น และรวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการตลอดถึงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลงานด้านต่างๆ และเป็นพี่เลี้ยงไปจนกว่าจะสามารถดำเนินการได้เอง
๔. ในการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาของท้องถิ่นนั้น ควรให้องค์กรและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดทำหน้าที่โดยตรงในการควบคุมการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ แต่ควรให้มีตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลุ่มน้ำ แต่ละลุ่มน้ำมีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการลุ่มน้ำหรือคณะกรรมการลุ่มน้ำย่อย
๕. ในการบริหารจัดการน้ำแม้จะมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยมีหน้าที่เกี่ยวข้อง แต่ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ เช่น กรมทรัพยากรน้ำจะต้องร่วมมือกันบริหารจัดการน้ำผิวดินร่วมกับกรมชลประทาน รวมทั้งต้องทำงานอย่างบูรณาการในการบริหารจัดการลุ่มน้ำร่วมกับกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเชิงระบบของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๒. กรณียาธิการและผังเมือง

กรณียาธิการและผังเมือง มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการผังเมืองระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบการก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ดำเนินการและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเมืองพื้นที่และชนบท โดยการกำหนดและกำกับดูแลนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผังเมือง เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. วางและจัดทำผังเมืองประเภทอื่นๆ ตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมายหรือตามที่ส่วนราชการอื่นร้องขอ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองนั้นๆ
๓. ดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
๔. ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางผัง การวิจัย การติดตามประเมินผล และการพัฒนามาตรฐานด้านการผังเมืองและโยธาธิการ รวมทั้งการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและคู่มือด้านการผังเมืองและโยธาธิการ
๕. ดำเนินการเกี่ยวกับการวางผัง ออกแบบ ควบคุมการก่อสร้าง บูรณะเมืองหรืออาคาร และสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐ
๖. ให้บริการและคำปรึกษาเกี่ยวกับงานออกแบบ งานก่อสร้าง และงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมแก่หน่วยงานต่างๆ
๗. ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบ การก่อสร้างและควบคุมอาคาร ก่อสร้างอาคารและโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการบูรณะและบำรุงรักษา
๘. ดำเนินการประสาน กำกับ ดูแล สนับสนุนและพัฒนาให้เป็นไปตามผังเมือง รวมทั้งกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
๙. ดำเนินการพัฒนาระบบและบริหารข้อมูลการผังเมืองและโยธาธิการ
๑๐. ดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรของกรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานอื่นด้านการผังเมืองและโยธาธิการ
๑๑. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรณียาธิการและผังเมืองซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. ปัจจุบันกรณียาธิการและผังเมืองมีการจัดทำและวางผังเมืองไว้แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือนโยบายที่ชัดเจนไปบังคับใช้หรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาเมือง และยังปล่อยปละละเลยส่งผลให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างขวางทางระบายน้ำซึ่งไม่เป็นไปตามผังเมืองที่วางไว้ และกลายเป็นปัจจัยหนึ่งของการเกิดน้ำท่วมในที่สุด

๒. การกีดกันการผังเมืองซึ่งกรมโยธาธิการและผังเมืองต้องถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นภารกิจที่เกินศักยภาพที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะปฏิบัติได้ ซึ่งในปัจจุบันผังเมืองจำนวนมากได้หมดอายุลงแต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการออกผังเมืองใหม่มาใช้บังคับ เนื่องจากขาดการเตรียมบุคลากรด้านการผังเมืองที่จะจัดให้มีการยกร่างกฎกระทรวงผังเมืองใหม่ อีกทั้งกฎกระทรวงผังเมืองที่ร่างขึ้นแล้วก็ยังคงค้างการตรวจอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นจำนวนมาก จึงเกิดเป็นช่องว่างที่ไม่มีกฎหมายผังเมืองใช้บังคับ และเป็นโอกาสให้มีการก่อสร้างหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินได้โดยอำเภอใจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและสาธารณชนเป็นอย่างมาก
๓. กรมโยธาธิการและผังเมืองมีหน้าที่ในการวางผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ โดยกรมฯ มีอำนาจในการบังคับใช้ผังเมืองโดยออกเป็นกฎกระทรวงเป็นการเฉพาะในพื้นที่นั้นๆ แต่เมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น โดยไม่ได้มีการเตรียมการล่วงหน้าและจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่จะมาดูแลงานในด้านการผังเมือง ทำให้ท้องถิ่นไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจ และไม่มีความพร้อมในการที่จะเข้ามาดูแลและจัดทำผังเมืองในพื้นที่นั้นๆ ให้เป็นเมืองหรือท้องที่ที่น่าอยู่ จึงควรต้องแก้ไขปัญหาหนี้โดยด่วน โดยการจัดฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ด้านนี้มีความรู้ด้านผังเมืองเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. รัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำผังเมืองทุกระดับเพื่อพัฒนาเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยต้องจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยผังเมืองในระดับประเทศ ผังเมืองภาค และผังเมืองระดับรองอื่นๆ เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินให้มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง
๒. ในการถ่ายโอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากร การให้ความรู้บุคลากร ฝึกอบรมบุคลากรที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ด้านผังเมือง และรัฐต้องเร่งรัดออกกฎหมายผังเมืองแต่ละระดับให้มีผลบังคับใช้โดยเร็วที่สุด สำหรับกรณีที่เคยมีกฎหมายผังเมืองแล้ว แต่หมดอายุลงควรที่จะต้องร่างกฎหมายผังเมืองมาบังคับใช้แทนกฎหมายผังเมืองที่หมดอายุแล้วโดยเร็วที่สุด และควรแก้กฎหมายผังเมืองให้ไม่มีช่องว่างในระหว่างที่กฎหมายนั้นหมดอายุแล้วให้ยังคงมีผลบังคับใช้ไปจนกว่าจะมีกฎหมายผังเมืองฉบับใหม่มาใช้บังคับแทน เนื่องจากในขณะที่กฎหมายผังเมืองหมดอายุลงนั้น อาจจะมีการดำเนินการใดๆ เช่น การสร้างสิ่งปลูกสร้าง กีดขวางแนวทางระบายน้ำที่กำหนดไว้ในผังเมืองฉบับเดิม
๓. รัฐควรเน้นให้ท้องถิ่นเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวางผังเมืองและจัดเตรียมความพร้อมในการที่จะเข้ามาดูแลและจัดทำผังเมืองในท้องถิ่นนั้น ให้พัฒนาเมืองเป็นไปตามหลักวิชาการผังเมือง เพื่อให้เมืองมีความร่มรื่น สวยงาม ไม่มีทัศนอุจาด และจัดให้มีแหล่งรองรับน้ำและระบบการระบายน้ำมากเพียงพอที่จะทำให้ไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยในอนาคต

ข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินขอเสนอให้รัฐจัดทำกฎหมายผังเมืองประเทศ (National Spatial Plan) เพื่อจำแนกประเภทและสัดส่วนของการใช้ที่ดินให้เหมาะสมโดยต้องแยกพื้นที่ออกเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งได้แก่ พื้นที่ลุ่มน้ำทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ พื้นที่การเกษตร พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย และพื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม เพื่อให้การใช้พื้นที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และปริมาณของประชากร เพื่อให้การใช้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งเป็นการรักษาสภาวะแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตของคนไทย

อีกด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับการที่จะให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอ นั้น ควรต้องให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาพื้นที่บริเวณ ๒๕ กลุ่มน้ำหลัก และกลุ่มน้ำย่อยของประเทศ โดยในการบริหารจัดการพื้นที่เหล่านั้น ควรนำแนวคิดด้านการผังเมืองมาใช้ร่วมด้วย และต้องจัดทำผังเมืองชุดใหม่ให้เป็นปัจจุบันและมีการบังคับใช้ผังเมืองทุกระดับอย่างจริงจัง

๑๓. กรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษา สำรวจ จำแนก วิเคราะห์ และวิจัยดินและที่ดิน ทำสำมะโนที่ดิน ติดตามสถานการณ์สภาพการใช้ที่ดิน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินและการพัฒนาที่ดิน
๒. ให้บริการด้านการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับ ดิน น้ำ พืช ปุ๋ย และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดิน
๓. ถ่ายทอดผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินแก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร
๔. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรมพัฒนาที่ดินซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. ปัจจุบันยังไม่มีเขตแบ่งเขต (Zoning) และกำหนดโควตาในการปลูกพืชผลทางการเกษตรแต่ละชนิดให้เหมาะสมกับสภาพของดินและน้ำในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการ (Demand) สำหรับการบริโภคภายในประเทศ และส่งออกไปขายยังต่างประเทศ
๒. งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลไม่เพียงพอที่จะใช้ตามแผนปฏิบัติงาน
๓. มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นพื้นที่ชุมชนมากขึ้น

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. รัฐควรเร่งรัดในการศึกษาและจัดทำเขตแบ่งเขต (Zoning) และกำหนดโควตาในการปลูกพืชผลทางการเกษตรแต่ละชนิดให้เหมาะสมกับสภาพของดินและน้ำในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการ (Demand) สำหรับการบริโภคภายในประเทศและส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการผลิตและการตลาด และให้มีการประกันราคาพืชผลแต่ละชนิดที่จดทะเบียนการปลูกตามโควตา ซึ่งในการแบ่งเขตการปลูกพืชผลทางการเกษตรจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการบริหารจัดการน้ำในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง
๒. หากรัฐยังเห็นความสำคัญของนโยบายที่จะให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก (ครัวของโลก) สำนักงบประมาณควรที่จะพิจารณาสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอที่จะลงทุน เพื่อหวังผลกำไรให้แก่ประเทศในระยะยาว

๓. แม้ว่าจำนวนประชากรมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ความต้องการพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่พื้นที่เพื่อการเกษตรลดลง หากมีการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้น ความต้องการที่จะขยายพื้นที่เพื่อการเกษตรอาจจะลดลง

๑๔. กรมป่าไม้

กรมป่าไม้ มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ป่าไม้ ดูแลรักษา ส่งเสริม ทำนุบำรุงป่า และการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้ การทำไม้ การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอื่นเกี่ยวกับป่าและอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกลยุทธ์เสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และมีภารกิจอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดในพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเลื่อยโซยนต์ กฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. ศึกษา วิจัย วางแผน และประสานงานเกี่ยวกับการปลูกป่าเพื่อการฟื้นฟูสภาพป่าและระบบนิเวศ
๓. ส่งเสริมการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน และการปลูกสร้างสวนป่าเชิงเศรษฐกิจในลักษณะสวนป่าภาคเอกชน และสวนป่าในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ป่าเศรษฐกิจของตลาดในประเทศและต่างประเทศ
๔. อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแลรักษา และจัดการให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอนุญาตที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากไม้ อุตสาหกรรมไม้ ที่ดินป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้
๕. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ และที่เกี่ยวข้องกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
๖. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรมป่าไม้ซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. พื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยานและพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆ ของประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารถูกทำลายและมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง
๒. บุคลากรของกรมป่าไม้มีไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในพื้นที่
๓. นายทุนว่าจ้างให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าแล้วจึงทำการสวมสิทธิของชาวบ้านในการถือครองพื้นที่
๔. หน้าที่และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีความคาบเกี่ยวและทับซ้อนกัน ส่งผลให้ในการปฏิบัติงานไม่ได้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของการแยกกรม
๕. ในปัจจุบันประชาชนนิยมปรับที่ดินให้โล่งและราบเรียบ และเมื่อมีฝนตกหนัก น้ำจึงไหลบ่าท่วมพื้นที่ทั้งหมดอย่างรวดเร็ว แต่หากคงความเป็นสภาพเดิมซึ่งมีระดับสูงต่ำของพื้นที่ น้ำจะไม่ไหลบ่าท่วมทีเดียวแต่จะไหลไปตามความสูงต่ำของพื้นที่ โอกาสของการเกิดความเสียหายจากการบ่าของน้ำก็จะลดต่ำลง

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. รัฐต้องสั่งการอย่างจริงจังให้กรมป่าไม้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้เร็วที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำลำธาร เพราะต้นน้ำจะช่วยเหนี่ยวรั้งความชื้นให้มีความสม่ำเสมอ ทำให้ฝนตกกระจายไม่ตกในพื่นที่ใดพื่นที่หนึ่ง เพราะฝนมีโอกาสตกได้มากในบริเวณป่าเพราะเป็นบริเวณที่มีความชื้นสูง แต่มักจะไม่ตกในพื่นที่ที่แห้งแล้งเพราะเป็นบริเวณที่ไม่ค่อยมีต้นไม้ม
๒. รัฐควรใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ เพื่อติดตามดูความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โดยเฉพาะการที่พื่นที่ที่ถูกลักลอบตัดโค่นต้นไม้ม เพื่อติดตามตรวจจับมากกว่าการที่จะเพิ่มบุคลากรในการดูแลรักษาป่า

อนึ่ง รัฐควรนำแนวคิดเกี่ยวกับการใช้มาตรการจูงใจคนที่อยู่อาศัยบริเวณต้นน้ำให้หันมาดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนในรูปของค่าจ้างให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำนั้น และประชาชนที่ได้รับประโยชน์ปลายทางจะต้องจ่ายเงินค่าตอบแทนในรูปของค่าธรรมเนียมหรือภาษีเพื่อรัฐจะได้นำไปจ่ายต่อเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำ

๓. การบุกรุกป่าของประชาชนนั้นมักเกิดมาจากการขาดแคลนที่ทำกิน หรือผลผลิตในการทำประโยชน์จากที่ทำกินไม่เพียงพอ รัฐควรหาที่ทำกินให้กับประชาชนเหล่านั้นและส่งเสริมให้ทำอาชีพที่ยั่งยืนจากที่ดิน รวมทั้งรัฐต้องเร่งศึกษาวิจัยและใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกพื่นที่ป่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้ในผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

อนึ่ง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กรมป่าไม้ควรเสนอแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มโทษที่จะลงแก่นายทุนผู้ลักลอบตัดไม้ในบริเวณเขตอนุรักษ์ ซึ่งเป็นเขตหวงห้ามให้ได้รับโทษทางอาญารุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต โดยจงใจให้ผู้รับจ้างตัดไม้เป็นผู้ซัดทอดถึงผู้ที่บงการและให้ได้รับการกันตัวเป็นพยานและควรลงโทษทางแพ่งให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่แผ่นดินในอัตราสูง

๔. กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรหารือร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานซึ่งมีภารกิจที่ค่อนข้างทับซ้อนกัน และหากจะแก้ไขปัญหานี้ให้บรรลุผลก็จะต้องรวมสองกรมให้เป็นกรมเดียวกันเหมือนดังเช่นเดิม เพื่อให้การทำงานมีเอกภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
๕. รัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องธรรมชาติของการไหลและการระบายน้ำ รวมทั้งการขุดสระขนาดใหญ่เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้และเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ผืนดิน ควรตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองพื่นที่โดยเฉพาะพื่นที่ในเขตอนุรักษ์ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด เพื่อที่จะป้องกันภัยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพดิน เช่น ภัยจากน้ำหลาก และภัยจากดินถล่ม เป็นต้น

ข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอให้มีการจัดทำผังเมืองประเทศโดยการกันพื่นที่ ๒๕ ลุ่มน้ำ ให้เป็นเขตอนุรักษ์ถาวรและจะไม่มีกรออกเอกสารสิทธิใดๆ ในเขตอนุรักษ์ถาวรดังกล่าว แต่สำหรับผู้ที่ได้รับเอกสารสิทธิหรือได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยในพื่นที่ดังกล่าว นั้น จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยต่อไปได้เป็นการชั่วคราว トラบเท่าที่ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันนั้นไม่ทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศอีกด้วย ในกรณีที่บุคคลใดตัดไม้ทำลายป่า หรือกระทำการใดๆ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริเวณเขตอนุรักษ์ถาวรจะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งบริวารออกจากเขตอนุรักษ์ถาวรทันที และให้ดำเนินการเพิกถอนสิทธิในที่ดินและให้ที่ดินดังกล่าวตกเป็นของรัฐตามเดิม หรือเวนคืนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๒ โดยอ้างเหตุการณณ์เวนคืนเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อการผังเมือง

๑๕. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชในเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุมป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีอยู่เดิม และฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. อนุรักษ์ ค้ำครอง ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้สมบูรณ์และสมดุลตามธรรมชาติ โดยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด
๒. ฟื้นฟู แก้ไข ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป้องกันไฟป่า และภัยธรรมชาติอันจะเกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้
๓. ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกัน การบุกรุก ทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๔. ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และความหลากหลายทางชีวภาพ
๕. กำหนดมาตรการ และมาตรฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
๖. บริการข้อมูลสารสนเทศ และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้
๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ปัญหาของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. มีการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง
๒. ไฟป่าเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรป่าไม้ แต่รัฐกลับจัดสรรงบประมาณในการดูแลและบริหารจัดการไฟป่าให้น้อยจนกรมฯ ไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานได้
๓. การดำเนินงานของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังไม่ค่อยมีการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ปัญหาของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในส่วนที่เกี่ยวกับการบุกรุกป่า เป็นปัญหาเดียวกับปัญหาของกรมป่าไม้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีแนวทางแก้ปัญหาเช่นเดียวกัน (หน้า ๕๗ ข้อ ๒)
๒. สำนักงบประมาณควรเล็งเห็นว่าไฟป่าเป็นปัญหาทำให้ดินเสื่อมสภาพและเป็นการเพิ่มคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสภาวะโลกร้อน จึงควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น ให้เพียงพอแก่การเฝ้าระวังและดับไฟป่า
อนึ่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนที่อยู่ในเขตป่า ชักชวนและทำความเข้าใจแก่ประชาชนว่าการเผาป่าหรือการทำให้เกิดไฟป่านั้น มีผลเสียมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ และควรหาวิธีการป้องกันไฟป่าในรูปแบบอื่นที่ทำได้ง่ายและประหยัดเงิน เช่น การปลูกกล้วยเป็นแนวกันไฟเปียก (Wet Fire Break) เป็นต้น
๓. ปัญหาของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในส่วนที่เกี่ยวกับการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาเดียวกับปัญหาของกรมป่าไม้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีแนวทางแก้ปัญหาเช่นเดียวกัน (หน้า ๕๗ ข้อ ๔)
อนึ่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะต้องบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถลดความรุนแรงของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ เช่น กรณีหน่วยงานหนึ่งไม่รายงานข้อมูลที่ดินเองรับผิดชอบอยู่อีกหน่วยงานหนึ่งได้ทราบจนเป็นเหตุให้เกิดภัยพิบัติ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ทั้งที่สามารถจะป้องกันหรือบรรเทาผลจากภัยพิบัตินั้นได้

๑๖. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) (สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๓) มีหน้าที่ในการดำเนินงาน คือ

๑. จัดหาพลังงานไฟฟ้าแก่ประชาชน โดยการผลิตและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่ การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และผู้ใช้พลังงานไฟฟ้ารายอื่นตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งประเทศใกล้เคียง และดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านพลังงานไฟฟ้า ตลอดจนงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมกิจการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยมีนโยบายหลัก คือ การผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน มีระบบไฟฟ้าที่มั่นคงเชื่อถือได้ และราคาเหมาะสม
๒. บริหารกิจการและวางแผนการผลิต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาพลังงาน ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๗ ที่กำหนดให้ปรับปรุงโครงสร้างองค์การและการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องด้านพลังงานให้เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๕ เรื่องแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ กฟผ. เริ่มจากปี ๒๕๓๕ สิ้นสุดในปี ๒๕๓๙ มีเป้าหมายการดำเนินงาน คือ เปลี่ยนแปลง กฟผ. เป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) และกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยรัฐยังคงถือหุ้นใหญ่

๓. ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีมาเป็นลำดับ ได้แก่ การจัดตั้ง บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) การออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตรายเล็กและโรงไฟฟ้าเอกชน การเจรจาซื้อขายไฟฟ้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ สำหรับการเปลี่ยน กฟผ. เป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) เป็นให้ กฟผ. จัดตั้งบริษัทย่อย ท่อย่อยจดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อมีความพร้อม ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ เป็นต้นไป

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

กฟผ. มีนโยบายการพัฒนาพลังงานสะอาดในการผลิตไฟฟ้า โดยมีการลงทุนในการพัฒนาพลังงานน้ำเพื่อใช้ผลิตไฟฟ้า โดยปัจจุบัน กฟผ. ได้ทำหน้าที่ในการรับผิดชอบและดูแลเขื่อนซึ่งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ ทั้งสิ้น ๑๑ เขื่อน ได้แก่

๑. เขื่อนภูมิพล	๒. เขื่อนสิริกิติ์
๓. เขื่อนอุบลรัตน์	๔. เขื่อนจุฬาภรณ์
๕. เขื่อนน้ำพุง	๖. เขื่อนห้วยกุ่ม
๗. เขื่อนวชิราลงกรณ์	๘. เขื่อนศรีนครินทร์
๙. เขื่อนสิรินธร	๑๐. เขื่อนรัชชประภา
๑๑. เขื่อนบางลาง	

เขื่อนในความดูแลของ กฟผ. ส่วนใหญ่สร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ในการผลิตไฟฟ้า แต่อย่างไรก็ตาม กฟผ. ยังได้ร่วมมือกับกรมชลประทานในการติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าในเขื่อนอื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานด้วยเช่นเดียวกัน สำหรับกระบวนการผลิตไฟฟ้านั้น เกิดจากการปล่อยน้ำผ่านเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ในการเดินเครื่องเพื่อผลิตไฟฟ้า กฟผ. จะผลิตไฟฟ้าเมื่อกรมชลประทานมีความต้องการจะปล่อยน้ำเท่านั้น นั่นคือ เมื่อกรมชลประทานต้องการปล่อยน้ำ กฟผ. จะใช้ประโยชน์จากน้ำที่ปล่อยไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ทำให้ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่งจากการปล่อยน้ำ

ส่วนของการเก็บกักน้ำในเขื่อนนั้น กฟผ. จะเก็บกักตามปริมาณความจุของเขื่อน หากเกินศักยภาพที่เขื่อนจะรองรับได้ จะทำการทยอยปล่อยน้ำออกจากเขื่อน โดยในการปล่อยน้ำออกแต่ละครั้งจะต้องแจ้งทางกรมชลประทานทราบ กฟผ. ไม่อาจปล่อยน้ำได้เองโดยพลการ ทุกครั้งที่จะปล่อยน้ำต้องปรึกษาหารือและได้รับความเห็นชอบจากกรมชลประทานก่อน

ข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ในการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแหล่งต่างๆ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ประมาณร้อยละ ๗๐ ถ่านหิน ประมาณร้อยละ ๒๐ น้ำ ประมาณร้อยละ ๕ และแหล่งพลังงานอื่นๆ เช่น น้ำมันเตา พลังงานชีวมวล เป็นต้น อีกประมาณร้อยละ ๕ จะเห็นได้ว่าการผลิตไฟฟ้าจากน้ำนั้นคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับแหล่งพลังงานอื่นๆ ทั้งนี้ ในการผลิตไฟฟ้าของ กฟผ. จากพลังงานน้ำจะทำการผลิตไฟฟ้าเมื่อกรมชลประทานแจ้งความต้องการที่จะปล่อยน้ำในเขื่อน จึงเห็นได้ว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำของ กฟผ. ส่วนใหญ่เป็นผลพลอยได้จากการปล่อยน้ำเท่านั้น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำจึงไม่มีความเชื่อมโยงกับการปล่อยน้ำจากเขื่อน อันมีผลทำให้เกิดน้ำท่วมและอุทกภัย

๑๗. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามีภารกิจในการพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ สนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนจนปฏิบัติการกิจอื่นใด ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา, ๒๕๕๒) โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่สำคัญ ดังนี้

๑. วางแผน ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ตามที่ได้รับมอบหมาย
๒. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการในด้านพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนในพื้นที่พัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงภายใน
๓. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการในด้านพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เป้าหมาย ให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหาร
๔. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนการลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ที่สร้างความเสียหายให้กับประชาชนและพื้นที่ หรือปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย
๕. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ เพื่อสนับสนุนนโยบายของทางราชการในด้านความปลอดภัย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา
๖. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการเกี่ยวกับกิจการพลเรือน การปฏิบัติการทางจิตวิทยา และประชาสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นคงภายในชาติ
๗. วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนากำลังพลของทหาร และประชาชนด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพแก่กำลังพลของทหาร และบุคคลอื่นตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีหน้าที่ พัฒนา บำรุงรักษา แหล่งน้ำ โดยการขุดลอกแหล่งน้ำ การขุดสระขนาดกลาง/ใหญ่ การสร้างตักเก็บน้ำฝน การขุดสระแหล่งน้ำในไร่นา และการสร้างฝายน้ำล้น โดยมุ่งเน้นในพื้นที่ทุรกันดาร
๒. ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการที่ได้รับมอบหมาย เช่น การขุดลอกคูคลองในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี ๒๕๔๕-๒๕๕๐ โครงการป้องกันอุทกภัยและแก้ไขปัญหายากแฉ่ง ๕๙ โครงการ
๓. การบรรเทาสาธารณภัยมีการเตรียมความพร้อม ซักซ้อมในการช่วยเหลือ จัดเตรียมกำลังพลและเครื่องมือ รวมไปถึงการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือประชาชน

๑๘. สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร

สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร (สำนักการระบายน้ำ, ๒๕๕๑) มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

๑. ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาท่อระบายน้ำ คู คลอง รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ
๒. พัฒนา ก่อสร้าง และปรับปรุง ท่อระบายน้ำ คู คลอง รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ
๓. ปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขเหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพมหานครประจำปี
๔. ควบคุมดูแลการปฏิบัติการและบำรุงรักษาโรงงานกำจัดน้ำเสียต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร
๕. วางโครงการและแผนระยะสั้น แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว สำหรับการระบายน้ำ ป้องกันน้ำท่วมและกำจัดน้ำเสีย
๖. เป็นหน่วยงานวิชาการที่กำหนดมาตรฐาน และออกแบบสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ
๗. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากเครือข่ายซึ่งตั้งอยู่ที่สถานีบังคับน้ำต่างๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผ่านเครือข่ายสื่อสารด้านคอมพิวเตอร์ และช่วยสื่อสารจากรายงานของผู้ปฏิบัติการ รวมทั้งแผนปฏิบัติงานสำหรับการป้องกันน้ำท่วม

ปัญหาของสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

๑. การถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ให้กับกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะโครงการด้านสาธารณูปโภคมักโอนให้เฉพาะภารกิจด้านการระบายน้ำเท่านั้น แต่สิทธิในการบริหารจัดการสาธารณูปโภคนั้นกลับไม่ถ่ายโอนมาให้ด้วย
๒. ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับแม่น้ำลำคลองได้บุกรุกโดยสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำแนวเขตของแม่น้ำลำคลองทำให้เกิดการกีดขวางทางระบายน้ำ โดยเจ้าหน้าที่เพิกเฉยละเลยไม่ดำเนินการทางกฎหมายเพื่อขับไล่ผู้ที่รุกล้ำ
๓. ในปัจจุบัน มีความพยายามของผู้มีอำนาจกลุ่มพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปเพื่อประโยชน์อื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในผังเมืองของกรุงเทพมหานคร จึงทำให้เกิดปัญหาด้านผังเมืองโดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ ซึ่งในอดีตกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีคู คลอง บึง ห้วย ซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำ

และระบายน้ำได้ในปริมาณสูง เมื่อฝนตกลงมาสามารถระบายน้ำจากถนนและที่อยู่อาศัยออกไปที่ลุ่มข้างเคียงได้ง่าย ปัจจุบันชุมชนมีการพัฒนาโดยขาดการกำหนดผังเมือง การควบคุมการใช้ที่ดิน ส่งผลให้พื้นที่รับน้ำถูกถม เป็นเหตุให้ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำและไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน อีกทั้งได้รับผลจากในอดีตที่ผ่านมาที่มีการสูบน้ำบาดาลมากเกินไปจนเป็นเหตุให้แผ่นดินทรุดมีสภาพเป็นแอ่งกระทะ จึงทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน

๔. นโยบายการออกกฎหมายเกี่ยวกับโหนดชุมชน อาจเป็นนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับบางท้องที่และอาจเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้บุกรุกที่สาธารณะ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่กลับได้รับประโยชน์ในการที่อยู่อาศัยโดยไม่ผิดกฎหมายในบริเวณริมแม่น้ำ คู คลอง

แนวทางการแก้ปัญหา

๑. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพในการรับถ่ายโอนภารกิจของกรุงเทพมหานครจากหน่วยงานต่างๆ หากกรุงเทพมหานครมีศักยภาพมากพอในการรับถ่ายโอนภารกิจเหล่านั้น รัฐควรจะต้องพิจารณาว่าควรมีการถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณูปโภคให้กับกรุงเทพมหานครทั้งหมด หรือให้ทั้งหน่วยงานเหล่านั้นร่วมกันดูแลสาธารณูปโภคกับกรุงเทพมหานครต่อไป และหากเป็นเช่นนี้ควรจะต้องมีการบูรณาการแผนในการทำงานและบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน
๒. กรุงเทพมหานครจะต้องบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการรुक้ำลำนํ้า และเส้นทางระบายน้ำอย่างเคร่งครัด รวมทั้งจะต้องควบคุมดูแลการขยายตัวของชุมชนเพื่อไม่ให้เข้าไปรุกล้ำลำนํ้าหรือในพื้นที่สาธารณะอื่นๆ
๓. กรุงเทพมหานครควรจัดทำผังเมืองและบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยต้องพยายามรักษาสภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิมให้มากที่สุด เพื่อรักษาไว้ซึ่งคูคลองและเส้นทางระบายน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดปัญหาน้ำท่วม

อนึ่ง กรุงเทพมหานครเสนอว่า รัฐบาลควรมีมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องสงวนพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครตามผังเมืองรวมของกรุงเทพมหานครไว้อย่างชัดเจน ให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติได้ด้วย

๔. ขอยกเว้นไม่ให้มีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยโหนดชุมชนนี้ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากชุมชนที่มีปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่สาธารณะริมตลิ่งของแม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการป้องกันน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร

๑๕. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน)

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) เรียกโดยย่อว่า “สสนก.” มีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการจัดการสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร นำเสนอผลการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้องค์กรต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการเกษตร ส่งเสริมความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศในการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านการจัดการสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร และบริการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นผลการวิจัยและพัฒนาของสถาบันให้ประชาชนและชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวกและเกิดประสิทธิผล (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑) โดยสถาบันมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินต่างๆ
๒. ก่อตั้งสิทธิหรือทำนิติกรรมทุกประเภทผูกพันทรัพย์สิน ตลอดจนทำนิติกรรมอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจการของสถาบัน
๓. จัดให้มีหรือให้ทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการดำเนินงานของสถาบัน
๔. เข้าร่วมทุนกับนิติบุคคลอื่นในกิจการที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน
๕. กู้ยืมเงินเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน
๖. ให้ความตกลงและร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในกิจการที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน
๗. เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน หรือค่าบริการในการดำเนินกิจการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการกำหนด
๘. เป็นตัวแทน หรือมอบหมาย หรือว่าจ้างให้บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นประกอบกิจการต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน
๙. ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบัน

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) มีบทบาทสำคัญในการในการจัดการข้อมูลและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรน้ำและการเกษตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลแล้วจัดการสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและการเกษตร เพื่อให้แก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรน้ำและการเกษตรได้ทันเหตุการณ์ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและการเกษตร

ข้อสังเกตของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ต่อการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย

๑. ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำหลายฉบับ และโดยส่วนมากมักมีความขัดแย้งในข้อกฎหมายเกิดขึ้น ทำให้การบริหารจัดการน้ำไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการคาดการณ์เพื่อบริหารจัดการน้ำโดยให้ความสำคัญหลักกับข้อมูลสถิติน้ำย้อนหลังประมาณ ๕๐ ปี ซึ่งสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) กลับเห็นว่า จากการเกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศโลก (Climate Change) ข้อมูลทางด้านสถิติน้ำย้อนหลังประมาณ ๕๐ ปี ไม่สามารถนำมาคาดการณ์สถานการณ์น้ำในสถานะนี้ได้ เพราะปัจจัยการเกิดน้ำได้มีการเปลี่ยนแปลงตามลักษณะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่ได้เป็นปกติตามที่เคยเป็นมา

๓. การหาแนวทางป้องกันและแก้ไขภัยพิบัติจากน้ำทั้งการเกิดปัญหาน้ำท่วมและปัญหาภัยแล้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนี้จะต้องบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาทั้งสองส่วนอย่างเป็นระบบไปพร้อมกันไม่แยกจัดการกับปัญหาที่ละส่วน
๔. ปัจจุบัน ประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งในการดำเนินงานยังขาดการบูรณาการทางด้านองค์ความรู้หรือแนวคิดในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน
๕. ภาครัฐได้กระจายอำนาจและให้งบประมาณในการดูแลบริหารจัดการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่กลับพบว่า ในแต่ละปีท้องถิ่นได้ผันเงินไปใช้ในโครงการด้านสาธารณสุขภาค โดยมีการนำเงินมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำน้อยมากทั้งที่น้ำเป็นต้นทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยสาเหตุนี้ภาครัฐจึงควรร่างกฎหมายที่กำหนดให้ท้องถิ่นต้องใช้งบประมาณส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ส่วนที่

ภาพรวมของปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศ

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำของหน่วยงาน ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาเกิดขึ้นทั้งสิ้น ๙ ประเด็น ได้แก่ ๑) การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วมและอุทกภัย ๒) การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะการขุดลอกคูคลอง ๓) การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง ๔) การเตือนภัย ๕) การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย ๖) การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการ ซึ่งก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ๗) การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ๘) ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๙) ควรมีการเสนอยกร่างและปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

● ประเด็นที่ ๑. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วมและอุทกภัย

- ๑.๑ พื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยานและพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ ของประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารถูกทำลายและมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อถือครองและทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อทำกินมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่นายทุนว่าจ้างให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าแล้วทำการสวมสิทธิ จากนั้นจึงไปบุกรุกป่าบริเวณอื่นต่อไป อีกทั้ง ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการควบคุมการเผาป่าและการเกิดไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้พื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นจำนวนมากถูกทำลาย และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง
- ๑.๒ บุคลากรที่จะดำเนินงานในพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้มีไม่เพียงพอที่จะดูแลป้องกันรักษาป่า ประกอบกับมีนักการเมืองและผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นเข้าไปบุกรุก แผ้วถาง ยึดครอง และถือครองที่ดินป่าไม้เป็นจำนวนมาก
- ๑.๓ การสูญเสียพื้นที่ป่าเป็นปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก และเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดอุทกภัย แต่รัฐกลับไม่เห็นความสำคัญและจัดสรรงบประมาณในการดูแลและบริหารจัดการไฟป่าให้น้อยมากจนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่จะป้องกันและดูแลรักษาป่าเอาไว้ได้
- ๑.๔ การดำเนินงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังไม่มีการประสานงานและบูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

● ประเด็นที่ ๒. การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะ การขุดลอกคูคลอง

- ๒.๑ กรมเจ้าท่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ทำให้แหล่งระบายน้ำแคบลง และตื้นเขิน ไม่สามารถระบายน้ำไหลลงสู่ทะเลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว การรุกรานแม่น้ำลำคลองส่วนใหญ่ เกิดขึ้นจากความเห็นแก่ได้ของประชาชน โดยเฉพาะผู้มีอิทธิพล นักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น จึงทำให้การระบายน้ำช้าลง ทำให้น้ำเอ่อ อันเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดน้ำท่วมขังและเป็นอุทกภัย
- ๒.๒ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้ความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนที่ดินมีเท่าเดิม ประกอบกับความเห็นแก่ได้ของบุคคลบางกลุ่มจึงมีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ แหล่งรองรับ และแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติเกิดขึ้นมากมายโดยทั่วไป ซึ่งปัญหานี้ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำ ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดอุทกภัยสูงมากขึ้น
- ๒.๓ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับแม่น้ำลำคลองได้บุกรุกลำน้ำโดยสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำแนวเขตของแม่น้ำลำคลอง ทำให้กีดขวางทางระบายน้ำ โดยเจ้าหน้าที่เพิกเฉยละเลยไม่ดำเนินการทางกฎหมายเพื่อขับไล่ผู้ที่รุกล้ำแม่น้ำลำคลอง
- ๒.๔ การส่งเสริมให้มีการสร้างฝายแม้วของประเทศไทยในบางพื้นที่ ก่อให้เกิดการกีดขวางทางน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งจะแคบและตื้นเขินในฤดูแล้ง ทำให้มีตะกอนในลำน้ำ ส่งผลให้การไหลของน้ำเกิดการติดขัด ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว

● ประเด็นที่ ๓. การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง

- ๓.๑ ในปัจจุบัน ผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเพื่อประโยชน์อื่น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในผังเมือง จึงทำให้เกิดปัญหาด้านผังเมืองโดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ ปัจจุบัน ชุมชนมีการพัฒนาโดยขาดการกำหนดผังเมือง การควบคุมการใช้ที่ดิน ส่งผลให้พื้นที่ที่เคยรองรับน้ำ ถูกถม เป็นเหตุให้ไม่มีแหล่งรองรับน้ำอีกต่อไปและไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน
- ๓.๒ กรมโยธาธิการและผังเมืองมีการจัดทำและวางผังเมืองไว้ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่นำไปบังคับใช้อย่างจริงจังหรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาเมือง ส่งผลให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างขวางทางระบายน้ำ ซึ่งไม่เป็นไปตามผังเมืองที่วางไว้ และกลายเป็นปัจจัยหนึ่งของการเกิดน้ำท่วม
- ๓.๓ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้เกิดปัญหาในการวางแผนทิศทางเพื่อสร้างถนน เช่น การเกิดอุทกภัยหรือน้ำป่าไหลหลากในบางครั้งนั้น เกิดจากทางไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงก่อให้เกิดการกักน้ำและน้ำท่วมเกิดความเสียหายแก่ถนนของกรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทำให้กรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบท ถูกกล่าวหาว่าสร้างถนนขวางทางน้ำ
- ๓.๔ กรมทางหลวงชนบทได้รับรายงานถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทางหลวงชนบทในรอบปีที่ผ่านมาว่ามีประมาณ ๑๓๘ แห่ง แต่ไม่ได้รับงบประมาณซ่อมแซมถนนที่เสียหายดังกล่าวในวงเงินประมาณ ๒๖๘ ล้านบาท อนึ่ง จากการศึกษาพบว่าความเสียหายดังกล่าวนี้เกิดจากการที่ถนนเป็นตัวขวางทางน้ำ จึงต้องพิจารณาหาจุดที่

เหมาะสมในการสร้างท่อลอดหรือสะพานใหม่หรือปรับปรุงท่อลอดเดิมให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ณ จุดในบริเวณที่มีปัญหาถนนขวางทางน้ำ เพื่อให้มีช่องทางระบายน้ำเพียงพอที่น้ำจะไหลผ่านโดยที่ไม่ทำให้ถนนเสียหายหรือถนนกลายเป็นเขื่อนกั้นน้ำในอนาคต

- ๓.๕ ในปัจจุบัน เมื่อประชาชนถือครองที่ดินซึ่งเคยเป็นที่ป่ามักนิยมปรับเปลี่ยนผิวดินให้เป็นที่โล่งและราบเรียบเพื่อใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน ทำให้เวลามีฝนตกหนัก น้ำจึงมักไหลบ่าท่วมพื้นที่ทั้งหมดอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ หากคงสภาพผิวดินไว้ตามเดิมซึ่งมีระดับสูงต่ำของพื้นที่ น้ำจะไม่ไหลบ่าท่วมที่เดียวอย่างรวดเร็ว แต่จะไหลไปตามความสูงต่ำของพื้นดิน โอกาสที่น้ำจะไหลบ่าอย่างรวดเร็วก็จะชะลอลดลง ความเสียหายจะน้อยลงด้วยเช่นเดียวกัน

ประเด็นที่ ๔. การเตือนภัย

- ๔.๑ ในปัจจุบัน ยังไม่มีระบบการเตือนภัยให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็วและกว้างขวางโดยผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทางสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรศัพท์ทุกเครือข่าย
- ๔.๒ ประชาชนมักไม่ใส่ใจฟังพยากรณ์อากาศและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของคำแถลงเตือนของกรมอุตุนิยมวิทยา จึงรอให้เกิดภัยขึ้นตามคำพยากรณ์แล้วจึงค่อยแก้ไข ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ประสพภัยมากกว่าที่ควรจะเป็น
- ๔.๓ ประชาชนไม่ตระหนักถึงการเตือนภัย หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมการอพยพหนีภัยไปยังจุดปลอดภัยที่ถูกกำหนดและเตรียมไว้รับการอพยพ
- ๔.๔ ประเทศไทยยังไม่มี การเปิดสอนหลักสูตรด้านอุตุนิยมวิทยาในสถาบันการศึกษา ทำให้กรมอุตุนิยมวิทยาต้องฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานเอง อีกทั้ง ในปัจจุบันไม่มีบุคลากรจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของหน่วยงาน และบุคลากรในระดับปฏิบัติการยังไม่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในระดับมาตรฐานสากล
- ๔.๕ การบริหารจัดการด้านข้อมูลเกี่ยวกับเตือนภัยของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ยังขาดการบูรณาการข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เกิดความแม่นยำ

ประเด็นที่ ๕. การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย

- ๕.๑ ปัจจุบัน การเกิดสาธารณภัยมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต และครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างและมักเกิดขึ้นพร้อมกันในหลายพื้นที่ ทำให้ทรัพยากรที่จะนำมาช่วยเหลือซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และงบประมาณ
- ๕.๒ การทำงานเพื่อบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ร่วมกันทำในหลายพื้นที่พร้อมๆ กัน อาจเกิดปัญหาในการบูรณาการทำงานร่วมกันในการกระจายความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยอย่างแม่นยำ ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นธรรม

ประเด็นที่ ๖. การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการ ซึ่งก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน

- ๖.๑ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบบริหารราชการแผ่นดินใน พ.ศ. ๒๕๔๕ ส่งผลให้เกิดหน่วยงานที่มีหน้าที่และภารกิจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากขึ้น โดยแต่ละหน่วยงานต่างทำหน้าที่แตกต่างกันตามภารกิจของตน ทำให้บางครั้งการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การจัดการน้ำในลำน้ำสายหนึ่งมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่ละช่วงของลำน้ำมีการสร้างประตูกั้นน้ำโดยไม่ไดวางแผนร่วมกัน ซึ่งในฤดูน้ำหลากประตูกั้นน้ำที่สร้างไว้กลับกลายเป็นตัวกีดขวางทำให้ไม่สามารถจัดการลำน้ำในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในภาพรวมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบจะต้องบูรณาการข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำอย่างสูงสุด แต่ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังขาดการบูรณาการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้การจัดการกับปัญหาเรื่องน้ำ เช่น กรณีอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปีนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการตัดสินใจในการกักเก็บน้ำและพร่องน้ำไม่ทันเวลา เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่อาจจะร่วมกันแก้ปัญหาได้อย่างมีเอกภาพมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์
- ๖.๒ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมทรัพยากรน้ำ เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติยังไม่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภา จึงยังไม่มีอำนาจเด็ดขาดในการกำกับดูแลการบริหารจัดการน้ำทั้งหมด
- ๖.๓ อำนาจหน้าที่และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีความคาบเกี่ยวและทับซ้อนกัน ส่งผลให้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ได้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของการแยกกรมในการปรับโครงสร้างส่วนราชการ

ประเด็นที่ ๗. การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

- ๗.๑ งบประมาณที่รัฐจัดสรรไม่พอเพียง กรมอุตุนิยมวิทยาจึงไม่สามารถซื้อและพัฒนาเครื่องมือรวมทั้งวิทยาการที่ทันสมัยมาใช้ในการเตือนภัยหรือพยากรณ์อย่างแม่นยำได้ ซึ่งในปัจจุบันประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ยังไม่ดีพอ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการซ่อมบำรุงและการจัดหาเครื่องมือใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาเพิ่มหรือมาทดแทน อีกทั้งในส่วนของงบประมาณที่จะใช้การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญด้านอุตุนิยมวิทยาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวางและทั่วถึงนั้น ยังน้อยเกินไป
- ๗.๒ รัฐจัดสรรงบประมาณและอัตราค่าจ้างให้แก่กรมเจ้าท่าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้ โดยเฉพาะแผนงานการขุดลอกแม่น้ำลำคลองซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการไหลของน้ำลงสู่ทะเลในช่วงฤดูน้ำหลาก จึงเกิดสภาวะน้ำท่วมและอุทกภัยอยู่เนืองๆ
- ๗.๓ รัฐไม่เล็งเห็นความสำคัญของการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงไม่จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่มีภาระหน้าที่อย่างเพียงพอ ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะแก้ไข เยียวยา และบรรเทาทุกข์และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของภัยทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึง และเป็นธรรม
- ๗.๔ สำนักงบประมาณไม่ได้จัดสรรงบประมาณซึ่งใช้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัยให้กับกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่าอุทกภัยไม่ใช่ภารกิจปกติของกรมชลประทาน แต่กรมชลประทานยังต้องดำเนินงานและแก้ปัญหาโดยดึงงบประมาณจากด้านอื่นมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ
- ๗.๕ การเกิดไฟป่าเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำ แต่รัฐกลับจัดสรรงบประมาณในการดูแลและบริหารจัดการไฟป่าน้อยจนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานได้ จึงเกิดผลกระทบต่อป่าต้นน้ำที่ถูกไฟป่าเผาทำลาย อันส่งผลให้ไม่อาจผลิตน้ำได้เช่นเดิม และยังก่อให้เกิดปัญหาน้ำหลากและดินถล่มตามมาอีกด้วย

อนึ่ง การเกิดไฟป่าอาจจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือโดยการจุดไฟเผาป่าด้วยความเชื่อว่าดินจะดีขึ้น หรือโดยการบุกรุกเพื่อแผ้วถางป่าจับจองพื้นที่ เป็นปัญหาที่รัฐต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขโดยด่วนที่สุด เพราะนอกจากเป็นการทำลายป่าซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติแล้ว ยังเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดน้ำหลากรุนแรงเมื่อฝนตก และเป็นต้นเหตุของอุทกภัยอีกด้วย

นอกจากนี้ การเผาป่ายังเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนบริเวณใกล้เคียง เพราะต้องหายใจเอาอากาศเสียและฝุ่นละอองเข้าไปมาก อีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดทัศนวิสัยที่ไม่ดีต่อการจราจรทั้งทางบกและทางอากาศ ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย รัฐจึงควรให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และหน่วยงานในท้องถิ่น ร่วมมือกันอย่างจริงจังในการดับไฟป่า อีกทั้งควรให้มีการศึกษาอบรมเรื่องการดับไฟป่า จัดตั้งกองกำลังอาสาดับไฟป่าในแต่ละพื้นที่เพื่อช่วยกันดับไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ ๘. ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ๘.๑ การถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะภารกิจในการดูแลและบริหารจัดการร่องน้ำขนาดเล็ก การดูแลรักษาทางน้ำ การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างรुक้ำลำน้ำ และดูแลการใช้ท่าเรือ ซึ่งภารกิจที่ถ่ายโอนไปนั้นส่วนมากมักถูกละเลย หรือไม่มีศักยภาพในการดูแลและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น
- ๘.๒ การสร้างถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักไม่ทำตามหลักวิชาและกฎเกณฑ์ตามที่กรมทางหลวงชนบทได้กำหนดไว้ และอีกทั้งการสร้างถนนดังกล่าวมักละเลยไม่ปฏิบัติตามผังเมือง (ถ้ามี) จึงส่งผลให้ถนนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างขึ้นนั้นไม่เป็นไปตามหลักวิชาและไม่คำนึงถึงการกีดขวางทางระบายน้ำตามธรรมชาติอันอาจเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในชุมชน
- ๘.๓ ปัญหาจากการที่หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบบริหารจัดการน้ำ จึงไม่สามารถดูแลรักษาและไม่สามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสาธารณะ
- ๘.๔ ภารกิจด้านการผังเมืองซึ่งกรมโยธาธิการและผังเมืองต้องถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภารกิจที่เกินศักยภาพที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้
- อนึ่ง ในปัจจุบันผังเมืองจำนวนมากได้หมดอายุลงแต่ยังไม่ได้มีการออกผังเมืองใหม่มาใช้บังคับ เนื่องจากขาดการเตรียมบุคลากรด้านการผังเมืองที่จะจัดให้มีการยกร่างกฎกระทรวงผังเมืองของแต่ละท้องถิ่นขึ้นใหม่ อีกทั้งกฎกระทรวงผังเมืองที่ร่างขึ้นแล้วยังค้างการตรวจอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอีกเป็นจำนวนมาก
- ๘.๕ การถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ให้กับกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะโครงการด้านสาธารณูปโภคมักโอนให้เฉพาะภารกิจด้านการระบายน้ำเท่านั้น แต่สิทธิในการบริหารจัดการสาธารณูปโภคนั้นกลับไม่ได้ถ่ายโอนมาให้ด้วย

๘.๖ กรมโยธาธิการและผังเมืองมีหน้าที่ในการวางผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ โดยกรมฯ มีอำนาจในการบังคับใช้ผังเมืองโดยออกเป็นกฎกระทรวงเป็นการเฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆ แต่เมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นโดยไม่ได้มีการเตรียมการล่วงหน้าและจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่จะมาดูแลงานในด้านการผังเมือง ทำให้ท้องถิ่นไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจ และไม่มีความพร้อมในการที่จะเข้ามาดูแลและจัดทำผังเมืองในท้องถิ่นนั้นๆ ให้เป็นเมืองหรือท้องที่ที่น่าอยู่

ประเด็นที่ ๙. ควรมีการเสนอร่างและปรับปรุงกฎหมาย

- ๙.๑ การที่กรมทรัพยากรน้ำยังไม่สามารถผ่านร่างกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำตามเจตนารมณ์ของการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๕ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกรมฯ ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะงานในส่วนที่คาบเกี่ยวกับกรมชลประทานซึ่งมีอำนาจหน้าที่อยู่แต่เดิม
- ๙.๒ ปัญหาการกัดเซาะฝั่งของแม่น้ำเข้าไปในที่ดินของประชาชนและการสะสมของตะกอนดินจนเป็นที่อกริมตลิ่งซึ่งเจ้าของที่ดินที่อยู่ติดกับตลิ่ง อาจจะผนวกที่ตลิ่งเข้าเป็นของตนได้ หากยังให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมตลิ่งยังยึดถือเขตที่ดินตามโฉนดเดิมซึ่งที่ดินนั้นถูกกัดเซาะไปแล้ว จะส่งผลให้แม่น้ำลำคลองนั้นแคบลงและตื้นเขิน อันจะเป็นอุปสรรคต่อการไหลผ่านของน้ำ จึงสมควรจะยกเลิกมาตรา ๑๓๐๘ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ๙.๓ นโยบายการออกกฎหมายเกี่ยวกับโฉนดชุมชนในกรุงเทพมหานคร อาจเป็นนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับบางท้องที่และอาจเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้บุกรุกที่สาธารณะ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่กลับได้รับประโยชน์ในการที่อยู่อาศัยโดยไม่ผิดกฎหมายในบริเวณริมแม่น้ำ คู คลอง
- ๙.๔ การออกประกาศพยากรณ์สภาพอากาศและการเตือนภัยของกรมอุตุนิยมวิทยาตามหลักวิชาและเป็นไปโดยสุจริต ยังไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายมิให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดแก่ประชาชนบางคนที่ได้รับจากผลของประกาศนั้น

ส่วนที่

ข้อเสนอแนะ ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

จากการศึกษาภาพรวมของปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย พบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นใน ๙ ประเด็นได้แก่ ๑) การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วมและอุทกภัย ๒) การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะการขุดลอกคูคลอง ๓) การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง ๔) การเตือนภัย ๕) การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย ๖) การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการ ซึ่งก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการ ๗) การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ๘) ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๙) ควรมีการเสนอร่างและปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

● ประเด็นที่ ๑. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นเหตุของน้ำท่วม และอุทกภัย

แนวทางแก้ปัญหา

รัฐต้องสั่งการอย่างจริงจังให้กรมป่าไม้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้เร็วที่สุด โดยเฉพาะในบริเวณต้นน้ำลำธาร ควรเพิ่มการติดตามดูความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศภาพถ่ายทางดาวเทียมให้มากขึ้นเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและสามารถที่จะติดตามเห็นความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า ความเคลื่อนไหวของผู้บุกรุกป่า โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่าและไฟป่า ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมการดูแลบำรุงรักษาป่า การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อดูแลรักษาป่านี้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิศาสตร์ (องค์กรมหาชน) ยืนยันว่าเป็นเรื่องที่สามารถทำได้และใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตรวจจับผู้บุกรุกป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในปัจจุบันการใช้เจ้าหน้าที่และลูกจ้างในการดูแลรักษาป่านั้น ต้องใช้เป็นจำนวนมากและรัฐไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้เพียงพอจึงควรใช้เทคโนโลยีประกอบกับมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น

- มาตรการทางกฎหมายในการเสนอแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มโทษถึงขั้นประหารชีวิตแก่ผู้ลักลอบตัดไม้ในบริเวณป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์ ถ้าเป็นการใช้จางวานโดยนายทุนในการบุกรุกที่ป่าอนุรักษ์ หากผู้บุกรุกขัดทอดถึงตัวการ (คือ นายทุนผู้บงการ) ก็อาจลดโทษให้หรือกันเป็นพยานเพื่อไม่ต้องรับโทษ ทั้งนี้ แล้วแต่กรณีอันมีเหตุสมควร การเสนอเพิ่มโทษถึงขั้นประหารชีวิตในกรณีการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า การบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำมีผลกระทบต่อประชาชนในทุกๆ ด้าน ยิ่งไปกว่าผลกระทบจากการค้ายาเสพติด เมื่อเปรียบเทียบความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมแล้วการบุกรุกทำลายป่าไม้นั้น มีผลกระทบต่อสังคมมากกว่าการค้ายาเสพติดเสียอีก และหากจะให้โทษหนักกว่าเดิมก็อาจจะผนวกโทษยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินเพิ่มเป็นอีกโสดหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ควรกำหนดความเสียหายทางแพ่งในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐในฐานะตัวแทนประชาชนผู้ถูกระงับละเมิดในอัตราที่สูง เพื่อนำเงินนี้ไปตั้งเป็นกองทุนส่งเสริมการปลูกป่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจูงใจคนที่อยู่อาศัยบริเวณต้นน้ำให้ดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนที่เกิดจากค่าธรรมเนียมหรือภาษีของประชาชนที่ได้รับประโยชน์ปลายทางน้ำให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำนั้น เสมือนว่าเป็นค่าตอบแทนที่ผู้อยู่ปลายน้ำได้ชดเชยให้แก่ผู้ที่อยู่ต้นน้ำที่ได้อำนวยความสะดวกให้แก่ตน
- มาตรการทางการเกษตร โดยการเร่งศึกษาวิจัยและใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มีมากขึ้นเพื่อลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า เนื่องจากรายได้ในผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เป็นต้น ในส่วนของการดำเนินที่เกี่ยวเนื่องกับการตัดไม้ทำลายป่า กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชควรหารือร่วมกันอย่างเป็นทางการเพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องหรือทับซ้อนกัน และหากจะแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลก็สมควรจะต้องรวมสองกรมให้กลับคืนเป็นกรมเดียวกันดังเช่นเดิม เพื่อให้การทำงานมีเอกภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

● ประเด็นที่ ๒. การบุกรุกลำน้ำและที่สาธารณะ การขุดลอกคูคลอง

แนวทางแก้ปัญหา

รัฐจะต้องขุดลอกแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะในสายหลักที่ใช้ในการระบายน้ำลงสู่ทะเล ให้แม่น้ำลำคลองเหล่านั้นมีความกว้างและความลึกมากพอที่จะระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วอันจะทำให้ไม่เอ่อท่วมขัง ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลายาว อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำลำคลองนั้น

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดนโยบายและทำแผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำลำคลอง แหล่งระบายน้ำ แหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติ โดยพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนประชากร และจำนวนสิ่งก่อสร้างร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อกำหนดทิศทางและการวางแผนในการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อนึ่ง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กรมชลประทาน และกรมเจ้าท่า จะต้องดูแลสภาพของแม่น้ำลำคลองให้สามารถรองรับปริมาณของน้ำที่ระบายลงสู่ทะเลได้โดยสะดวก จึงสมควรที่ให้หน่วยงานดังกล่าวจัดการกับปัญหาการบุกรุกที่ดินริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง แหล่งรองรับน้ำ และแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกโดยเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐเองก็ตาม

ในส่วนของการแก้ปัญหาการบุกรุกแม่น้ำลำคลอง แหล่งรองรับน้ำ และแหล่งระบายน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งมักจะกระทำโดยผู้มีอิทธิพล นักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรต้องทำความเข้าใจระหว่างกันด้วยเหตุด้วยผลและนำไปสู่ข้อยุติอันเป็นที่ยอมรับด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยอาจร่วมกันจัดทำข้อตกลงของชุมชนในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ แต่หากไม่อาจดำเนินการไปได้ก็ควรจะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะเพื่อให้รื้อถอนออกไปเพื่อกลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว

● ประเด็นที่ ๓. การกำหนดทิศทางการระบายน้ำไว้ในผังเมือง

แนวทางแก้ปัญหา

รัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำผังเมืองทุกระดับ เพื่อพัฒนาเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่อาศัย และทำให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยต้องจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยผังเมืองในระดับผังเมืองระดับประเทศ ผังเมืองระดับภาค และผังเมืองระดับรองอื่นๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจังและเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน ทั้งนี้ ในส่วนของการสร้างถนนของกรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบทควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาบูรณาการในการกำหนดแนวเส้นทางถนน และควรคำนึงถึงข้อมูลทางด้านการโยธาธิการ การผังเมือง และสิ่งแวดล้อมประกอบการสร้างถนนด้วย เพื่อป้องกันปัญหาถนนกลายเป็นเขื่อนกั้นขวางทางน้ำ อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาถนนขวางทางน้ำ กรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบทควรสำรวจบริเวณที่มีปัญหาน้ำท่วมเส้นทาง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาน้ำโดยเสริมท่อลอดหรือสะพานให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและน้ำสามารถไหลผ่านได้รวดเร็ว และหากจำเป็นควรเสริมท่อลอดในส่วนอื่นๆ เพื่อให้ น้ำสามารถไหลผ่านได้เร็วยิ่งขึ้นและจะได้ไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมถนน หรือถนนกลายเป็นเขื่อนกั้นน้ำอีกทั้งหากสามารถทำประตูเปิด-ปิด ท่อลอดและสะพานก็จะช่วยผันน้ำตามจำเป็นได้ด้วย

● ประเด็นที่ ๔. การเตือนภัย

แนวทางแก้ปัญหา

รัฐจะต้องส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้กับเด็ก เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการอุตุนิยมวิทยา และให้ความสนใจกับพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ในส่วนของกรมอุตุนิยมวิทยาพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เช่น กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ และภาคเอกชน เช่น มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ในการร่วมกันพยากรณ์เพื่อนำศักยภาพของแต่ละหน่วยงานมาบูรณาการให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น และหากเกิดภัยพิบัติขึ้นรัฐต้องจัดให้มีระบบการเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและทั่วถึง โดยผ่านสื่อทุกระบบและทุกเครือข่าย โดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน และวิทยุโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ รวมทั้งการส่งข่าวภัยพิบัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่

สำหรับการแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรทางอุตุนิยมวิทยานั้น กรมอุตุนิยมวิทยาควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านอุตุนิยมวิทยาเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกรมอุตุนิยมวิทยา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอุตุนิยมวิทยาได้นอกจากนี้ ควรเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของกรมอุตุนิยมวิทยาโดยการฝึกอบรมบุคลากรภายในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตามมาตรฐานสากล

ทั้งนี้ ในส่วนของการคาดการณ์และการพยากรณ์เพื่อบริหารจัดการน้ำของหน่วยงานภาครัฐนั้น ควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการใช้ข้อมูลทางสถิติแต่อย่างเดียว เนื่องจากปัจจุบันเกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และฤดูกาล เช่น ปรากฏการณ์เอลนีโญ ปรากฏการณ์ลานีญา ปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำท่วมจึงไม่อาจพยากรณ์ได้โดยใช้อ้างอิงข้อมูลทางสถิติดังเช่นที่ผ่านมาแต่อย่างใด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนเดิมอันเกิดจากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) การพยากรณ์จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากปัจจัยอื่นที่เป็นปัจจุบันมาประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความแม่นยำมากที่สุด โดยไม่อาจใช้สถิติหรือข้อมูลในอดีตมาใช้ในการพยากรณ์ได้อีกต่อไป

● ประเด็นที่ ๕. การเตรียมพร้อมอพยพเมื่อเกิดอุทกภัย และบรรเทาสาธารณภัย

แนวทางแก้ปัญหา

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรจะนำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๗ มาใช้เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างจริงจัง และควรให้มีการบูรณาการการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในด้านการเงิน งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุด และรัฐควรจัดให้หน่วยงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดาวเทียมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบูรณาการการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างแม่นยำ ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน และเป็นธรรม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเตรียมความพร้อมและฝึกซ้อมการอพยพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบถึงแนวปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ และจะได้ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวต้องกำหนดขั้นตอนของการดำเนินการ ป้ายสัญลักษณ์ ระบบการสื่อสาร เพื่อสื่อความหมาย และกำหนดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับรองรับผู้อพยพ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ตามความจำเป็นแก่ผู้ที่เดือดร้อนจากภัยพิบัติ

● ประเด็นที่ ๖. การเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการแผ่นดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

แนวทางแก้ปัญหา

เนื่องจากการที่มีหลายหน่วยงานจากหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ทั้งหน่วยงานเดิมที่มีมาก่อน และหลัง พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ในการบริหารจัดการน้ำจะต้องร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการกำหนดทิศทางในการจัดการทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาให้เป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อสร้างโอกาสการเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม ทั้งนี้ อาจมีการจัดตั้งหน่วยบริหารกลาง (Single Management Unit) ที่กำกับดูแลโดยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกันให้ทันต่อเหตุการณ์

สำหรับปัญหาความคาบเกี่ยวและซ้ำซ้อนกันของอำนาจหน้าที่และพื้นที่ในการปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของทั้งสองหน่วยงาน จึงควรที่จะมีการประสานงานและหารือปัญหาต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อยุติที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อราชการและประชาชนโดยส่วนรวม หากเป็นไปได้รัฐบาลควรย้อนกลับมาพิจารณาถึงผลดีและผลเสียของการแยกหน่วยงานทั้งสองออกจากกัน เพราะเท่าที่ผ่านมาในทางปฏิบัติต่างประสบปัญหาในการบริหารราชการเป็นอย่างมากจนส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้น หากจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้บรรลุผล รัฐบาลอาจต้องเร่งพิจารณาให้รวมหน่วยงานทั้งสองเป็นกรมเดียวกันโดยเร็ว

ในส่วนของกรมทรัพยากรน้ำ ควรเร่งรัดในการออกกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำ เพื่อกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของกรมฯ ให้มีความชัดเจน และควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปปฏิบัติในภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากกรมฯ ไม่สามารถที่จะดำเนินการดังกล่าวเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้ถึงระดับมาตรฐาน ก็ควรปรับภารกิจให้เป็นเพียงหน่วยงานด้านวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำมากกว่าการลงไปปฏิบัติการในพื้นที่

● ประเด็นที่ ๗. การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

แนวทางแก้ปัญหา

สำนักงบประมาณควรตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย โดยจะต้องจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ เช่น หน่วยงานหลักด้านการเตือนภัยอย่างกรมอุตุนิยมวิทยาที่จำเป็นจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านอัตรากำลังและเครื่องมือที่ทันสมัย เนื่องจากต้องการใช้ข้อมูลอย่างถูกต้องและแม่นยำมากที่สุดเพื่อป้องกันปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งอาจขึ้นได้และอาจก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมหาดศาล หรือกรมเจ้าท่าซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองที่เป็นเส้นทางและแหล่งระบายน้ำที่สำคัญ สำนักงบประมาณจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการขุดลอกแม่น้ำลำคลองเพื่อให้ปริมาณน้ำระบายออกสู่ทะเลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรพิจารณาเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถดูแลเรื่องการรื้อลำแม่น้ำลำคลอง และดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกที่สาธารณะอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินริมแม่น้ำลำคลองและรักษาแนวเขตให้คงอยู่ตามสภาพเดิมให้มากที่สุด

ทั้งนี้ สำนักงบประมาณควรนำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้งของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นรายพื้นที่

ในส่วนของการชดเชยความเสียหายจากอุทกภัยนั้น สำนักงบประมาณจะต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอที่จะชดเชยความเสียหายทางด้านกายภาพและจิตใจอันเกิดมาจากอุทกภัย หรืออาจแสวงหาแนวทางช่วยเหลือทางอ้อมโดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยงและลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การชดเชยค่าเสียหายมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และไม่เป็นการเร่งงบประมาณแผ่นดินจนมากเกินไป

● ประเด็นที่ ๘. ความไม่พร้อมหลังการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางแก้ปัญหา

การถ่ายโอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากร การให้ความรู้บุคลากร ฝึกอบรมบุคลากรที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบภารกิจในด้านต่างๆ ของการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะความรู้ในด้านวิชาการและด้านเทคนิคนั้น โดยในการถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะแรกหน่วยงานเจ้าของภารกิจเดิมจะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานซึ่งมีรายละเอียด ขั้นตอน ทรัพยากร และปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้ภารกิจเสร็จสิ้น รวมทั้งจะต้องมีมาตรการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานในภารกิจที่ถ่ายโอนให้กับท้องถิ่นอีกด้วย

● ประเด็นที่ ๙. ควรมีการเสนอร่างและปรับปรุงกฎหมาย

แนวทางแก้ปัญหา

รัฐบาลควรเร่งดำเนินการผลักดันให้มีกฎหมายซึ่งมีความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย เช่น พระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติ เพื่อที่จะได้มีกฎหมายหลักในการบริหารจัดการน้ำ และกฎหมายว่าด้วยการอุดหนุนมิวิทยา เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการดำเนินงานด้านการอุดหนุนมิวิทยาให้พัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล

นอกจากนี้ รัฐบาลควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๘ เรื่องที่งอกริมตลิ่งให้สอดคล้องกับเรื่องของการคงให้สิทธิแก่ผู้ถือโฉนดที่ดินริมตลิ่งนั้น ยังคงมีสิทธิอยู่บนที่ดินบริเวณที่ถูกน้ำกัดเซาะไปหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิแล้วทำให้แม่น้ำลำคลองตรงบริเวณที่ทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธินั้นแคบลง อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์สาธารณะ

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของผู้ตรวจการแผ่นดินในภาพรวม

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มจากอำนาจหน้าที่และภารกิจ รวมทั้งปัญหาและแนวทางในการแก้ไขเบื้องต้นของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำแล้วมีข้อเสนอแนะว่าการแก้ไขปัญหารองน้ำท่วมอาจจะต้องพิจารณาแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในระยะสั้น หรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ประกอบด้วย กรมอุตุนิยมวิทยา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ และกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ

กลุ่มที่ ๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในระยะยาว ประกอบด้วย กรมเจ้าท่า กรมป่าไม้ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมพัฒนาที่ดิน กรมทางหลวงชนบท กรมทางหลวง สำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ประกอบด้วย กรมทรัพยากรน้ำ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และกรมชลประทาน

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในภาพรวมของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การบริหารจัดการในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะสั้น ประกอบด้วยข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

รัฐควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เร่งจัดสร้างบ่อ ขุดลอกบ่อเดิม หรือจัดให้มีสระหรือแหล่งรับน้ำขนาดใหญ่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะให้เร่งดำเนินการในพื้นที่เป็นเขตลุ่มน้ำซึ่งเกิดน้ำท่วมเป็นประจำในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้ เพื่อชะลอการไหลบ่าของน้ำในฤดูฝนให้น้ำตกลงในบ่อน้ำซึ่งอาจเป็นแก้มลิงที่รองรับน้ำไว้ชั่วคราวและเป็นการแก้ภัยแล้งโดยการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งจะได้ไม่เกิดน้ำแล้งอีกต่อไปอีกด้วย สำหรับสถานที่ในการก่อสร้างบ่อหรือสระน้ำจะต้องมีการพิจารณาถึงเส้นทางน้ำไหลตามธรรมชาติเป็นสำคัญ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะในพื้นที่นั้นๆ หรืออาจจัดหาสถานที่ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น ขอบริจาคจากประชาชนในท้องที่แล้วนำไปซื้อที่ดิน หรือเชิญชวนให้อุทิศที่ดินให้ขุดบ่อโดยให้ประชาชนมีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาและร่วมกันลงทุนตามความสมัครใจทำนองเดียวกับการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะได้ช่วยกันดูแล (รวมทั้งขอใช้ที่ดินของวัดหรือของหน่วยงานราชการต่างๆ) อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานเรื่องนี้ไม่ควรให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว ควรปรึกษารัฐบาลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยต้องร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในทางเทคนิคและวิศวกรรม เช่น ขนาดของการก่อสร้าง การเลือกพื้นที่ในการก่อสร้าง รวมทั้งรูปแบบและเทคนิคของการก่อสร้าง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การสร้างบ่อหรือแหล่งพักน้ำมีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำสูงที่สุดและเกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งในหน้าน้ำและหน้าแล้ง

ทั้งนี้ ในเบื้องต้น ภาครัฐอาจเริ่มดำเนินการรณรงค์เพื่อขุดสระและจัดสร้างแหล่งน้ำโดยการพิจารณาสถานที่เพื่อก่อสร้างใน ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำในครัวเรือน ตามทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจัดสรรที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน ซึ่งส่วนหนึ่งในอัตราร้อยละ ๓๐ จะต้องจัดสรรเป็นแหล่งน้ำโดยการขุดสระในการเก็บกักน้ำให้มีใช้สม่ำเสมอตลอดปี โดยเก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วง

รูปแบบที่ ๒ การขุดสระในพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง ซึ่งอาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้งของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานอื่นมาใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินงาน

รูปแบบที่ ๓ การขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำโดยพิจารณาเลือกพื้นที่เหมาะสมต่อการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กจากระดับความสามารถในการกักเก็บน้ำของดิน ซึ่งอาจใช้โปรแกรมประเมินคุณภาพดินเพื่อการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมพัฒนาที่ดินเป็นแนวทางการเลือกพื้นที่ในเบื้องต้น

รูปแบบที่ ๔ ส่งเสริมและสนับสนุนการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำในบริเวณท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีความพร้อม โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นที่ปรึกษาในการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ

ทั้งนี้ จากการศึกษาของผู้ตรวจการแผ่นดิน พบว่า แนวทางแก้ปัญหาหน้าโดยการขุดสระหรือจัดสร้างแหล่งน้ำนี้ สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย ของคณะกรรมการการวิสามัญวุฒิสภา (๒๕๔๖) ที่พบว่า “ต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อกักเก็บน้ำในพื้นที่ต่างๆ กระจายไปทั่วทุกชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในหน้าแล้งอย่างเพียงพอในทุกพื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งมีความเหมาะสมตามศักยภาพ โดยในการจัดทำแหล่งเก็บกักน้ำต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิประเทศที่สามารถพัฒนาได้ โดยเมื่อพัฒนาแล้วต้องไม่เกิดผลกระทบทำความเสียหายในด้านอื่นจนยอมรับไม่ได้ จึงจะสามารถมีน้ำใช้ได้อย่างยั่งยืน”

๒. รัฐจะต้องเตรียมระบบเตือนภัยที่มีความเที่ยงตรงและแม่นยำมากที่สุด เพื่อลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ โดยกรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานนี้จะต้องบูรณาการทำงานกับหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพในการสนับสนุนข้อมูลทางด้านนี้ ได้แก่ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ และกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ โดยการคาดการณ์เพื่อบริหารจัดการน้ำ รัฐควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาควบคู่กับการใช้ข้อมูลทางสถิติ และในส่วนของ การเตือนภัยนั้น รัฐจะต้องจัดหาช่องทางในการเตือนภัยแก่ประชาชน เช่น การเตือนภัยผ่านสื่อมวลชนโดยเฉพาะรายการวิทยุทุกคลื่นความถี่ การเตือนภัยผ่านระบบการส่งข้อความของโทรศัพท์มือถือ (SMS) และที่สำคัญรัฐจะต้องให้มีการเตือนภัยผ่านวิทยุโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยได้ในทุกเวลาที่มีการยืนยันว่าอาจจะเกิดภัยพิบัติขึ้น

อนึ่ง รัฐบาลควรที่จะลงทุนในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการพยากรณ์อากาศ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) เพื่อจะได้เพิ่มศักยภาพในการพยากรณ์อากาศล่วงหน้าได้มากขึ้นกว่าเดิมและแม่นยำ เพื่อกรมชลประทานจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์มาใช้ในการตัดสินใจในการกักเก็บน้ำหรือพร่องน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัย

๓. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องเตรียมระบบและแผนการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพไว้เพื่อรองรับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและต้องจัดเตรียมทั่วประเทศและควรจะมีการวางแผนรวมทั้งการซักซ้อมและจำลองสถานการณ์ให้มีการปฏิบัติ เช่น การเตรียมเส้นทางเพื่ออพยพประชาชนออกจากพื้นที่ภัยพิบัติ การเตรียมสถานที่เพื่อรองรับผู้อพยพ และการให้บริการด้านยังชีพแก่ผู้ประสบภัย รวมทั้งควรให้มีการฝึกซ้อมประชาชนเป็นครั้งคราวเพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ

๔. ในส่วนของการบุกรุกทางน้ำสาธารณะและการตื้นเขินของลำน้ำซึ่งทำให้แหล่งน้ำ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถระบายน้ำได้โดยสะดวกและเร็วดังที่ควรจะเป็น กรมเจ้าท่าและหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพจะต้องร่วมกันดำเนินการขุดลอกแม่น้ำ คู และคลอง รวมไปถึงดำเนินคดีกับผู้บุกรุกลำน้ำโดยใช้เครื่องมือทางกฎหมายและทางสังคมในการจัดการควบคู่กัน ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งน้ำเหล่านั้นมีความกว้างและความลึกพอที่จะสามารถระบายน้ำได้เต็มศักยภาพและอย่างรวดเร็วจึงจะไม่เกิดน้ำท่วมขัง

๕. การดำเนินงานเพื่อก่อสร้างและพัฒนาถนนของกรมทางหลวงชนบทนั้น ได้นำปัจจัยทางผังเมืองซึ่งเกี่ยวกับการระบายน้ำตามธรรมชาติมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาตัดถนนเพื่อป้องกันปัญหาอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาถนนขวางกั้นน้ำตื้นที่เกิดขึ้นเพราะหลังจากมีการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว กรมทางหลวงชนบทได้ถ่ายโอนภารกิจการสร้างถนนบางส่วนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กรมทางหลวงชนบทกำหนดเอาไว้ อีกทั้งในส่วนของการสร้างมักละเลยการพิจารณาเรื่องผังเมือง ส่งผลให้ในถนนหลายสายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขวางทางระบายน้ำตามธรรมชาติ หรือไม่มีท่อลอดใต้ถนนเพื่อช่วยระบายน้ำ ดังนั้น การที่กรมทางหลวงชนบทซึ่งเป็นองค์กรที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างถนนและมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการสร้างถนนขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ควรต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมโยธาธิการและผังเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมพัฒนาที่ดิน ในการรายงานจุดล่อแหลมที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอุทกภัยแก่หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการป้องกันปัญหาอุทกภัย เพื่อให้ดำเนินการรับกับสภาพที่จะเกิดขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้า
๖. การสร้างถนนของกรมทางหลวงและกรมทางหลวงชนบทนั้น ปกติต้องมีการศึกษาแนวทางที่น้ำไหลโดยต้องวางแผนจัดทำท่อลอดสำหรับการระบายน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม แต่เมื่อเวลาผ่านไปเส้นทางน้ำไหลหรือทางระบายน้ำอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเปลี่ยนแปลงไป มีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นขวางทางระบายน้ำ น้ำจึงไหลไปทางอื่นที่ไม่จัดเตรียมท่อลอดไว้ ดังนั้น ทั้งสองกรมดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางน้ำดังกล่าวอยู่เสมอ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการระบายน้ำของถนน อาทิ การจัดทำท่อลอดในบางจุดเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนท่อลอดให้มีศักยภาพในการระบายน้ำมากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามสำหรับการสร้างถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวข้างต้นด้วยเช่นเดียวกัน
๗. ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดจะต้องร่วมกันจัดทำแผนป้องกันอุทกภัยในเบื้องต้น โดยจะต้องสำรวจและจัดทำสถิติการเกิดอุทกภัยและความรุนแรงของผลกระทบในแต่ละพื้นที่ แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนป้องกัน ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ กับการป้องกันเสียหายที่จะเกิดกับสถานที่ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถสร้างทดแทนใหม่ได้ เช่น แหล่งโบราณสถาน โบราณคดี พื้นที่ทางธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญทางบรรพชีวิน เป็นต้น และจะต้องซักซ้อมและทดสอบความพร้อมในการบรรเทาสาธารณภัยอย่างน้อยปีละครั้ง
๘. การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ สำนักงบประมาณจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยให้มีความสมเหตุสมผลเป็นไปตามความสำคัญและความจำเป็นที่แท้จริง โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเตือนภัยซึ่งเป็นแหล่งต้นทางในการบรรเทาความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น โดยจะต้องสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาองค์ความรู้ จัดซื้อเครื่องมือและวิทยาการที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถเตือนภัยได้อย่างแม่นยำและถูกต้องมากที่สุดและล่วงหน้าให้ยาวเพียงพอถึงแม้จะเป็นการลงทุนที่สูง การที่รัฐลงทุนในการเตือนภัยก็น่าจะยังนับว่ามีความคุ้มค่ากว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมไปถึงงบประมาณในการชดเชยความเสียหายของภาครัฐที่จะเกิดขึ้น

๙. การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานจะต้องร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพเพื่อไม่ให้มีการทำงานซ้ำซ้อน รวมทั้งดำเนินงานสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสามารถแก้ปัญหาของประเทศไทยได้ในระยะยาวและยั่งยืน ทั้งนี้ในกลุ่มของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำควรมีการเลือกหน่วยงานที่จะทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือแต่งตั้งคณะบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด เพื่อบริหารจัดการในภาวะความเสี่ยงสูงในการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ อีกทั้งในการดำเนินงานจะต้องร่วมกันทำงานอย่างไม่เกี่ยงงอนหรือแย่งชิงภาระหน้าที่จนก่อให้เกิดความเสียหายในภาพรวมได้
๑๐. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมชลประทาน ควรจะแนะนำให้เกษตรกรเลื่อนระยะเวลาการเพาะปลูกข้าวหรือพืชผลอื่นๆ ที่อาจจะเก็บเกี่ยวได้ให้เหมาะสม เช่น พืชผลที่ปลูกในช่วงปลายฤดูฝน ให้เลื่อนมาเป็นช่วงระยะเวลาหลังฤดูฝนหลังจากเวลาที่เกิดอุทกภัยแล้วเพื่อมิให้เกษตรกรต้องเสียหาย เนื่องจากน้ำท่วมผลผลิตเหล่านั้นจนขาดทุนย่อยยับ ทั้งนี้ ถ้าไม่มีอุทกภัยก็อาจเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เงินเป็นเรือนหมื่นเรือนแสน

ส่วนที่ ๒ แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะยาว ประกอบด้วยข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. การจะคงความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำนั้น จะต้องดูแลรักษาป่าต้นน้ำให้สมบูรณ์อยู่เสมอ ไม่ให้ถูกบุกรุกทำลายได้ เนื่องจากป่าต้นน้ำเป็นแหล่งดูดซับและกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ ป้องกันการเกิดน้ำป่าไหลหลาก และการพังทลายของดิน แต่ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยมีการบุกรุกแผ้วถางป่าเป็นจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบันมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด เมื่อป่าไม้ลดลงภาวะแห้งแล้งและน้ำท่วมจึงเกิดบ่อยขึ้น ดังนั้น เพื่อเพิ่มพื้นที่และฟื้นฟูป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่จะหล่อเลี้ยงประชาชนในชาติได้ต่อไป ภาครัฐควรใช้มาตรการต่างๆ เพื่อจูงใจประชาชนให้หันมาสนใจปลูกป่ามากขึ้น เช่น

กรณีหน่วยงานภาคเอกชนหรือบุคคลซึ่งไม่มีที่ดินในการปลูกป่า รัฐบาลใช้มาตรการจูงใจให้ปลูกป่าโดยได้สิทธิในการลดภาษีได้ กล่าวคือ หากภาคเอกชนใดปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะต้นน้ำลำธารและดูแลจนป่านั้นสามารถดำรงอยู่ได้เอง เอกชนนั้นสามารถนำค่าใช้จ่ายการปลูกป่านี้ไปใช้ในการลดหย่อนภาษีได้

กรณีหน่วยงานภาครัฐ ใช้มาตรการปลูกป่าเพื่อเพิ่มสวัสดิการให้แก่ข้าราชการพนักงานของรัฐ นั่นคือ หน่วยงานภาครัฐใดที่ปลูกป่าและดูแลจนป่านั้นสามารถดำรงอยู่ได้เอง ในอนาคตหากรัฐนำป่านั้นไปใช้ประโยชน์ใดๆ จนเกิดผลตอบแทน เช่น การนำศักยภาพของป่าไปลงทุนในตลาดซื้อขายคาร์บอน (Carbon Credit) ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งรัฐจะต้องแบ่งสมทบในกองทุนสวัสดิการบำเหน็จบำนาญให้กับหน่วยงานที่ปลูกและดูแลป่า

สำหรับภาคประชาชนซึ่งมีที่ดินทำกิน ใช้มาตรการที่เรียกว่า “ธนาคารต้นไม้” กล่าวคือ ทำต้นไม้ให้มีมูลค่าเป็นสินทรัพย์สามารถค้าประกันเงินกู้กับสถาบันการเงินได้ นั่นคือ หากบุคคลใดปลูกต้นไม้ ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นในชื่อของตนเองสามารถนำไม้นั้นไปเป็นสินทรัพย์ในการกู้เงินได้ โดยไม่ต้องใช้ที่ดินเป็นสินทรัพย์ในการค้าประกันเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เมื่อมีการบังคับชำระหนี้ก็อาจเอาจากมูลค่าต้นไม้ก่อนหากไม่เพียงพอจึงไปบังคับเอาจากที่ดิน เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรจะส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับต่างๆ ตามความเหมาะสมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กและนักศึกษาเห็นคุณค่าของป่าและน้ำ รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของภัยธรรมชาติที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อมนุษย์

๒. รัฐจะต้องจัดทำผังเมืองประเทศหรือพัฒนาประเทศ (Spatial Development Plan) โดยจำเป็นจะต้องออกเป็นกฎหมายผังเมืองระดับประเทศโดยเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อจัดระเบียบการใช้ที่ดินป้องกันและอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งมีไม่น้อยกว่า ๒๕ ลุ่มน้ำไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของประเทศ และโดยการห้ามออกเอกสารสิทธิใดๆ ในที่ดินอนุรักษ์นี้ทั้งหมด คงผ่นผันให้คนที่มิสิทธิในที่ดินอยู่ก่อนคงอยู่ต่อไปเป็นการชั่วคราว แต่จะต้องไม่ทำการใดๆ เป็นอันตรายต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อมผู้ใดที่ทำการใดๆ ปฏิบัติต่อป่าไม้และสิ่งแวดล้อมก็ถูกให้ออกจากป่าอนุรักษ์นี้ทันทีโดยการเวนคืนเพื่อผังเมืองหรือสิ่งแวดล้อม การจัดทำผังเมืองระดับประเทศดังกล่าวนี้อาจต้องมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Zoning) อย่างชัดเจนไม่ให้มีการรุกกล้าแหล่งระบายน้ำและลำน้ำตามธรรมชาติ การก่อสร้างอาคารหรือสาธารณูปโภคใดๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องยึดแนวทางปฏิบัติตามผังเมืองนี้เป็นหลัก ทั้งนี้ นอกจากผังเมืองที่ทำครอบคลุมทั่วประเทศแล้ว ยังต้องมีการจัดทำผังเมืองในระดับภูมิภาคและชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ โดยแนวทางการจัดทำจะต้องสอดคล้องกันตามลำดับและอยู่ภายใต้รูปแบบของผังเมืองประเทศ

๓. รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะภารกิจที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางในการวางแผนและปฏิบัติงาน จากที่ผ่านมาหลายภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับการถ่ายโอนจากหน่วยงานแล้วไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ ซึ่งส่งผลกระทบในทางลบต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

อนึ่ง จะเห็นได้ว่าแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยในระยะยาวที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวทางแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่สามารถแก้ไขได้ภายในระยะเวลาสั้นๆ แต่ต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างยาวนานในการแก้ปัญหา ซึ่งบางครั้งอาจจะยาวนานเกินกว่าที่จะแก้ไขในช่วงอายุของคนเพียงรุ่นเดียว แต่แม้จะต้องใช้เวลานาน รัฐก็ไม่สามารถละเลยและผลักปัญหาให้กับประชาชนในรุ่นต่อไปได้ สิ่งที่รัฐต้องเริ่มทำอย่างเร่งด่วนคือ การลงมือดำเนินงานให้เร็วที่สุดเพราะนั่นจะหมายถึง โอกาสที่การแก้ไขปัญหาให้ประสบความสำเร็จจะมีมากและเร็วขึ้นเช่นเดียวกัน

แนวคิดหลักของผู้ตรวจการแผ่นดินในการจัดการน้ำท่วมและอุทกภัยของประเทศไทย

อย่าสู้กับน้ำ

อย่าพยายามเอาชนะธรรมชาติด้วยการสร้างสิ่งขวางกั้นน้ำ หรือสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันน้ำท่วม เพราะอาจส่งผลกระทบต่อรุนแรง เนื่องจากน้ำมีพลังมหาศาล หากยิ่งขวางกั้นก็ยิ่งเพิ่มพลังให้แก่มวลของน้ำ

หาที่ให้น้ำอยู่

- **แบบถาวร** คือ ต้องวางผังเมืองและจัดหาแหล่งรองรับน้ำ รวมทั้งสร้างฝายชะลอน้ำ ชุดสระน้ำขนาดใหญ่ ชุดลอกบึง หรือแหล่งน้ำให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร
- **แบบชั่วคราว** คือ การจัดพื้นที่เพื่อรองรับน้ำเป็นการชั่วคราว เพื่อรอให้ระบายน้ำลงแม่น้ำลำคลอง และ/หรือทะเล โดยอาจเป็นแก้มลิงหรือเป็นทางน้ำหลาก (Floodway หรือ Express way) เพื่อระบายน้ำลงทะเล

พาน้ำลงทะเลให้เร็วที่สุด

ให้ความสำคัญกับการระบายและผลักดันน้ำให้ไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็วที่สุดเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หากระบายน้ำได้เร็ว น้ำจะท่วมไม่นานผลกระทบต่อประชาชนทั้งในด้านที่อยู่อาศัยและพืชผลทางการเกษตรจะมีน้อยลงมากหรืออาจไม่มีเลย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. ๒๕๕๑. **แผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย วาตภัย และดินถล่ม ปี ๒๕๕๑.** (Online). <http://202.28.24.131/web/13-2.htm>, ๒๙ มกราคม ๒๕๕๔.
- คณะกรรมการวิสามัญศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย. ๒๕๔๖. **รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย.** วุฒิสภา, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ. ๒๕๕๓. **วัตถุประสงค์.** (Online). <http://www.paipibut.org/aboutus.php>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๕. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๕.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00102619.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๕. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/063/1.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๕. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๕.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00102624.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๕. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๕.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00102882.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๕. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00102854.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๔๗. **ประกาศสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) เรื่อง โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน อำนาจหน้าที่ วิธีการดำเนินงานและสถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/00139708.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๑. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๑.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/063/10.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๑. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๑.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/031/47.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๑. **กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๑.** (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/063/1.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.

- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๑. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๑. (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/138/25.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒. (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2552/A/024/8.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทางหลวงชนบท กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒. (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2552/A/024/24.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. ๒๕๕๒. (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2552/A/032/10.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๓. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓. (Online). <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2553/A/056/43.PDF>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- สารานุกรมเสรี. ๒๕๕๓. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (Online). <http://th.wikipedia.org/wiki/EGAT>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ๒๕๕๒. พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองทัพอากาศ กองทัพอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๒. (Online). <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a814/%a814-2a-2552-a0005.pdf>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- สำนักงานเลขานุการ สำนักงานการระบายนํ้า. ๒๕๕๑. หน้าที่และความรับผิดชอบ. (Online). <http://dds.bangkok.go.th/indexdds.htm>, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
- หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา. ๒๕๕๒. เอกสารประกอบการบรรยายสรุป. (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ตารางผนวก ก ๑ ตารางเวลาการหารือหน่วยงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓

อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
	๑	๒ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมทรัพยากรน้ำ	๓ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. การไฟฟ้า ฝ่ายผลิตแห่ง ประเทศไทย	๔ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมเจ้าท่า	๕	๖
๗	๘ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมป่าไม้	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
๑๔	๑๕ ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมโยธาธิการ และผังเมือง	๑๖ ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมพัฒนาที่ดิน	๑๗ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมทางหลวง ชนบท ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย	๑๘ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมอุตุนิยมวิทยา ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. สำนักการ ระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร	๑๙	๒๐
๒๑	๒๒	๒๓ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมทางหลวง	๒๔ ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ	๒๕ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. กรมชลประทาน ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. มูลนิธิสภา เตือนภัยพิบัติ	๒๖ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. สำนักงานพัฒนา เทคโนโลยีอวกาศ และภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	๒๗
๒๘	๒๙	๓๐ ๙.๓๐-๑๒.๐๐ น. สำนักงาน คณะกรรมการ พิเศษเพื่อประสาน งานโครงการ อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. กรมเจ้าท่า				

หมายเหตุ : ๑. ประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓
๒. เข้าพบหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๓

การลงพื้นที่เพื่อศึกษาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายจตุพร บุรุษพัฒน์ อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ เพื่อหารือเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในลักษณะของกลุ่มน้ำให้เป็นพื้นที่รองรับน้ำ และผลักดันในเรื่องของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับ นายสุทัศน์ ปัทมสิริวัฒน์ ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และคณะผู้บริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในเรื่องของการจัดการน้ำและการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายพงษ์วรรณ จารุเดชา รองอธิบดี (ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำ) กรมเจ้าท่า เพื่อหารือเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญ โดยมีการขุดลอกให้น้ำมีการระบายออกได้สะดวก เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับนายสุวิทย์ รัตนมณี อธิบดีกรมป่าไม้ เพื่อหารือเกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่ป่าและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่า เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับนายอุดม พัวสกุล อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม โครงการเขื่อนป้องกันตลิ่งและการบังคับใช้ผังเมือง เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

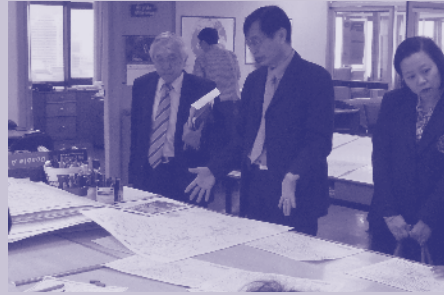
ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับ นายธวัชชัย สำโรงวัฒนา อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน เกี่ยวกับการจัดทำโซนนิ่ง และการจัดทำระบบแผนที่ในเรื่องน้ำท่วม น้ำแล้ง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายวิชาญ คุณากุลสวัสดิ์ อธิบดีกรมทางหลวงชนบท เพื่อหารือเกี่ยวกับการวางผังเมืองและการออกแบบถนนเพื่อไม่ให้เป็นสิ่งกีดขวางทางน้ำ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายวิบูลย์ สงวนพงศ์ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อหารือเกี่ยวกับการป้องกันและให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เกิดอุทกภัย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับ นายต่อศักดิ์ วานิชจรรองอธิบดีด้านวิชาการ รักษาการแทนอธิบดีกรมอุตุฯ ในเรื่องของการพยากรณ์และการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายสัญญา ชินนิมิตร ผู้อำนวยการสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร เพื่อหารือและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับ นายวีระ เรืองสุขศรีวงศ์ อธิบดีกรมทางหลวง ในเรื่องของการออกแบบและดูแลรักษาสภาพถนนไม่ให้เป็นสิ่งกีดขวางการไหลผ่านของน้ำ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เข้าพบกับ นายชลิต ดำรงค์ศักดิ์ อธิบดีกรมชลประทาน เพื่อหารือเกี่ยวกับภารกิจในการบริหารจัดการน้ำท่วมและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ ร่วมหารือกับ นายสมิทธ ธรรมสโรช ประธานกรรมการมูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ และนายปราโมทย์ ไม้กลัด รองประธานกรรมการมูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ เกี่ยวกับการเตือนภัยและการสนับสนุนข้อมูลให้กับภาครัฐ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน และนายเฉลิมศักดิ์ จันทรมิ เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ร่วมพิธีเปิดโครงการสระเก็บน้ำ "รวมใจต้านภัยแล้ง" บ้านโนนประดู่ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๓ ณ ตำบลพะงาด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก

ข

ตารางผนวก ข. ๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยของประเทศไทย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
กรมอุตุนิยมวิทยา	กรมอุตุนิยมวิทยา มีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านอุตุนิยมวิทยา โดยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจ เฝ้าระวัง ติดตาม รายงาน สภาพอากาศ อากาศเพื่อการบิน และปรากฏการณ์ธรรมชาติ รวมทั้งให้ความรู้และบริการด้านอุตุนิยมวิทยาด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำและทันเหตุการณ์ เพื่อประโยชน์สูงสุด ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นการป้องกันการเกิดภัยพิบัติ และความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เอกชน และหน่วยงานของรัฐจากภัยธรรมชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒)	พยากรณ์อากาศและเตือนภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ และทันเหตุการณ์ เพื่อการป้องกันการเกิดภัยพิบัติ และความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เอกชน และหน่วยงานของรัฐจากภัยธรรมชาติ
สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)	สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นการบริหารจัดการและดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลดาวเทียม และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบและแนวนโยบายของรัฐ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๓ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๗)	ดำเนินการจัดทำบริการข้อมูลดาวเทียมและระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ สนับสนุนการบรรเทาทุกข์จากอุทกภัย
กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ	กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ มีหน้าที่อำนวยบริการประสานงาน แนะนำ กำกับดูแลการดำเนินการให้การสนับสนุน และให้บริการด้านอุทกศาสตร์ สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา วิศวกรรมชายฝั่ง เครื่องหมายทางเรือ การเดินเรือ เวลามาตรฐาน ประเทศไทย และงานเขตแดนระหว่างประเทศ	กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ มีการประสานและให้การสนับสนุนข้อมูลระดับน้ำทำนายที่ได้ คำนวณไว้ล่วงหน้า และระดับน้ำคาดหมายให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานในพื้นที่

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
	จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งการส่งกำลังพิสดาย อุตสาหกรรม สมุทรศาสตร์ และอุตุนิยมวิทยา ตลอดจนให้การฝึกและศึกษาวิจัย พัฒนาวิชาการ อุตสาหกรรม สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา และ วิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๕๒)	และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ทราบว่าช่วงระยะเวลา ไต่บ้างที่น้ำทะเลจะหนุนขึ้นสูงหรือลดต่ำ และเพื่อ ใช้ข้อมูลระดับน้ำทำนายและระดับน้ำคาดหมาย สำหรับการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนล่าง
มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ	มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติเป็นองค์กร ภาคเอกชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลและแจ้ง ข่าวสารการเกิดภัยจากธรรมชาติทุกรูปแบบเพื่อให้ บริการแก่ประชาชนในการเตือนภัยผ่านเครือข่าย สถานีวิทยุทุกแห่งเน็ตเวิร์ค และสถานีวิทยุบีค เอฟ. เอ็ม ตลอดจนสื่อมวลชนและการสื่อสารต่างๆ อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว จัดตั้งและรวบรวมอาสาสมัครจากองค์กรการกุศล มูลนิธิ และหน่วยกู้ภัย ต่างๆ ตลอดจนสื่อมวลชนทุกแขนงเข้าร่วมเป็น เครือข่ายปฏิบัติการเป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร ในการแจ้งข้อมูลการเตือนภัยพิบัติและอุบัติเหตุ ต่างๆ ผ่านระบบเครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ พญาอินทรี โดยระบบวิทยุสื่อสารย่านความถี่ ประชาชน (Citizen Band) ช่อง ๔๙ หรือ ๒๔๕.๖๐๐ เมกกะเฮิร์ตซ์ และย่านความถี่นักวิทยุสมัครเล่น (Amateur Radio) หรือความถี่ที่ทางราชการ อนุญาตให้มีและใช้ประสานและทำงานร่วมกับ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กร ต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอันเกิดผล กระทบอย่างรุนแรงจากภัยธรรมชาติ และร่วม ผนึกกำลังในการลดสภาวะโลกร้อน ปฏิบัติตาม รอยเบื้องพระยุคลบาทของภาคประชาชนเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ ในการทำงานด้วยการมีน้ำใจช่วยเหลือสังคม และ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากบำเพ็ญประโยชน์ทำ กิจกรรมสาธารณกุศล และประสานความร่วมมือ กับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ รวมทั้งไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ ประการใด (มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ, ๒๕๕๓)	ก่อนเกิดภัย มูลนิธิมีหน้าที่ติดตามและวิเคราะห์ ข้อมูลภัยธรรมชาติ แล้วแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ด้วยเครือข่ายวิทยุของมูลนิธิไปยังท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ขณะเกิดภัย มูลนิธิมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการ เชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย อย่างเป็นระบบ หลังเกิดภัย มูลนิธิจะทำการประเมินและวิเคราะห์ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การรับมือภัยพิบัติใน อนาคต

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
กรมเจ้าท่า	เกี่ยวกับการกำกับดูแล การส่งเสริมกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแล การส่งเสริม การพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำและการพาณิชย์นาวี ให้มีการเชื่อมต่อกับระบบการขนส่งอื่นๆ ทั้งการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า ท่าเรือ อุเรือ กองเรือไทยและกิจการเกี่ยวเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว ทิวถึงและปลอดภัย ตลอดจนการสนับสนุน ภาคการส่งออก ให้มีความเข้มแข็ง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๓)	งานด้านการขุดและรักษาทางน้ำ โดยขุดลอก แม่น้ำ คูคลองในความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถระบายน้ำได้เต็มศักยภาพ
กรมชลประทาน	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เพียงพอ โดยการจัดสรรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภท เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๕)	ดำเนินการให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือกักเก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบาย หรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ รวมทั้งการคมนาคมทางน้ำในเขตชลประทาน และจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
กรมทางหลวง	กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทางหลวง การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางหลวงให้มีโครงข่ายทางหลวงที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทาง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒)	วางแผนสร้างถนนโดยคำนึงถึงการระบายน้ำ
กรมทางหลวงชนบท	กรมทางหลวงชนบท กระทรวงคมนาคม มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทางหลวง การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางหลวงให้มีโครงข่ายทางหลวงที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทาง (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒)	วางแผนสร้างถนนโดยคำนึงถึงการระบายน้ำ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บทวางมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูจากสาธารณภัย โดยการกำหนดนโยบาย ด้านความปลอดภัย สร้างระบบป้องกัน เตือนภัย ฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการติดตามประเมินผล เพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑)	ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทวางมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการป้องกัน บรรเทาและฟื้นฟูจากสาธารณภัย รวมทั้งกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยโดยสร้างระบบป้องกันและเตือนภัย อนึ่ง หลังเกิดภัยยังทำการติดตามประเมินผล เพื่อสร้างหลักประกันในด้านความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยงานกลางในการรับและประมวลพระราชดำริ เพื่อการประสานงาน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑)	จัดทำกรอบและประสานการบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำตามแนวพระราชดำริ
กรมทรัพยากรน้ำ	กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะในการจัดทำนโยบายและแผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการ พัฒนาอนุรักษ์ พื้นฟู รวมทั้งควบคุม ดูแล กำกับ ประสานติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ พัฒนาวិชาการ กำหนดมาตรฐานและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับภาพรวมและระดับลุ่มน้ำ เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นเอกภาพและยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕)	เหมือนการดำเนินงานหลัก
กรมโยธาธิการและผังเมือง	กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการผังเมืองระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบการก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ดำเนินการและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเมือง พื้นที่ และชนบท โดยการกำหนดและกำกับดูแลนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผังเมือง เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕)	จัดทำผังเมืองการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ให้ขวางทางระบายน้ำ

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
กรมพัฒนาที่ดิน	กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕)	จัดทำข้อมูลสารสนเทศการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
กรมป่าไม้	กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ป่าไม้ ดูแลรักษา ส่งเสริม ทำนุบำรุงป่า และการดำเนินการเกี่ยวกับการป่าไม้ การทำไม้ การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอื่นเกี่ยวกับป่าและอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกลยุทธ์เสริมสร้างร่วมมือของประชาชนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และมีภารกิจอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑)	การอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ป่าไม้ ดูแลรักษา ส่งเสริม และทำนุบำรุงป่า อันเป็นแหล่งต้นน้ำ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชในเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุมป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่มีอยู่เดิม และฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕)	การอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ป่าไม้ ดูแลรักษา ส่งเสริม และทำนุบำรุงป่า อันเป็นแหล่งต้นน้ำ

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
<p>การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย</p>	<p>การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สารานุกรม-เสรี, ๒๕๕๓) มีหน้าที่ในการดำเนินงาน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. จัดหาพลังงานไฟฟ้าแก่ประชาชน โดยการผลิตและจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ให้แก่การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และผู้ใช้พลังงานไฟฟ้ารายอื่นตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งประเทศไทยใกล้เคียง และดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านพลังงานไฟฟ้า ตลอดจนงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมกิจการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต โดยมีนโยบายหลัก คือ การผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน มีระบบไฟฟ้าที่มั่นคงเชื่อถือได้ และราคาเหมาะสม ๒. บริหารกิจการและวางแผนการผลิต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาพลังงานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ที่กำหนดให้ปรับปรุงโครงสร้างองค์การและการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องด้านพลังงานให้เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๕ เรื่องแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ กฟผ. เริ่มจากปี ๒๕๓๕ สิ้นสุดในปี ๒๕๓๙ มีเป้าหมายการดำเนินงาน คือ เปลี่ยนแปลง กฟผ. เป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) และกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยรัฐยังคงถือหุ้นใหญ่ ๓. ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี มาเป็นลำดับ ได้แก่ การจัดตั้งบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) การออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตรายเล็กและโรงไฟฟ้าเอกชน การเจรจาซื้อขายไฟฟ้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ สำหรับการเปลี่ยน กฟผ. เป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) เป็นให้ กฟผ. จัดตั้งบริษัทย่อยทยอยจดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อมีความพร้อม ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ เป็นต้นไป 	<p>บริหารการกักเก็บน้ำในเขื่อนในความดูแลของ กฟผ. รวมทั้งการวางแผนและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า</p>

ตารางผนวก ข ๑ (ต่อ)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินงานหลักของหน่วยงาน	การดำเนินงานด้านน้ำของหน่วยงาน
หน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา	<p>หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีภารกิจพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนวยการประสานงาน และดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ สนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชนตลอดจนปฏิบัติภารกิจอื่นใด ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา, ๒๕๕๒)</p>	<p>พัฒนา บำรุงรักษา แหล่งน้ำ โดยการขุดลอกแหล่งน้ำ การขุดสระขนาดกลาง/ใหญ่ การสร้างถึงเก็บน้ำฝน การขุดสระแหล่งน้ำในไร่นาและการสร้างฝายน้ำล้น โดยมุ่งเน้นในพื้นที่ทุรกันดาร รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ในโครงการที่ได้รับมอบหมาย</p>
สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร	<p>สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร (สำนักการระบายน้ำ, ๒๕๕๑) มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาท่อระบายน้ำ คู คลอง รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ ๒. พัฒนา ก่อสร้าง และปรับปรุง ท่อระบายน้ำ คู คลอง รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ ๓. ปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขเหตุการณ์น้ำท่วม กรุงเทพมหานครประจำปี ๔. ควบคุมดูแลการปฏิบัติการและบำรุงรักษาโรงงานกำจัดน้ำเสียต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ๕. วางโครงการและแผนระยะสั้น แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว สำหรับการระบายน้ำ ป้องกันน้ำท่วมและกำจัดน้ำเสีย ๖. เป็นหน่วยงานวิชาการที่กำหนดมาตรฐาน และออกแบบสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ ๗. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากเครือข่าย ซึ่งตั้งอยู่ที่สถานีบังคับน้ำต่างๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผ่านเครือข่ายสื่อสารด้านคอมพิวเตอร์ และถ่ายเอกสารจากรายงานของผู้ปฏิบัติการ รวมทั้งแผนปฏิบัติงานสำหรับการป้องกันน้ำท่วม 	<p>ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาท่อระบายน้ำ คู คลอง รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ รวมทั้งปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขเหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพมหานครประจำปี</p>

ภาคผนวก

ค

ตารางผนวก ค ๑ หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หลังการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. ๒๕๔๕*

หน่วยงาน	หน้าที่หลัก	หน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ
๑. สำนักนายกรัฐมนตรี ๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๑.๒ สำนักงบประมาณ ๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	<ul style="list-style-type: none"> เสนอแนะนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมของชาติ เสนอแนะนโยบายและให้ความเห็นเกี่ยวกับงบประมาณ ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ เสนอแนะนโยบายด้านการบริหารงานบุคคล ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการพลเรือน รับผิดชอบงานบริหารทั่วไปของกระทรวง 	<ul style="list-style-type: none"> เสนอแนะนโยบาย แผนและมาตรการจัดการทรัพยากรน้ำ พิจารณาแผนงาน โครงการและจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ พิจารณาอัตรากำลังให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ งานปฏิบัติการฝนหลวง (ปฏิบัติโดยสำนักฝนหลวงและการบินเกษตร)
๒. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒.๑ สำนักงานปลัดกระทรวง ๒.๒ กรมชลประทาน ๒.๓ กรมประมง	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือกักเก็บรักษา ควบคุม ส่ง ระบาย หรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ และการคมนาคมทางน้ำในเขตชลประทาน งานบูรณะแหล่งน้ำ ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมพิเศษต่างๆ อันไม่ได้แผนงานประจำปีของกรมชลประทาน จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและสิ่งแวดล้อม การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ การเก็บรักษา และแปรรูปสัตว์น้ำ แหล่งประมงในและนอกลำน้ำของประเทศไทย ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำประมงและการแปรรูปสัตว์น้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> เช่นเดียวกับหน้าที่หลัก โดยโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ได้แก่ งานขุดลอกหนองและคลองธรรมชาติ, งานจัดสรรน้ำในระดับแปลงนา, งานสูบน้ำนอกเขตชลประทาน, โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า มีงานบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ งานเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้า และงานประสานและจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ โดยให้เลือกดำเนินการโดยอิสระ งานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเลือกดำเนินการโดยอิสระ

* รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย จัดทำโดย คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย วุฒิสภา ๒๕๔๖

ตารางผนวก ก ๑ (ต่อ)

หน่วยงาน	หน้าที่หลัก	หน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ
๒.๔ กรมพัฒนาที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์และวิจัยดินและที่ดิน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน ให้บริการด้านการวิเคราะห์ตรวจสอบและแนะนำเกี่ยวกับน้ำ ถ่ายทอดผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยและให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน 	<ul style="list-style-type: none"> งานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ งานซ่อมแซมและปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดเล็กโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเลือกดำเนินการโดยอิสระ
๒.๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมและเผยแพร่การสหกรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> งานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเลือกดำเนินการโดยอิสระ
๒.๖ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> งานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเลือกดำเนินการโดยอิสระ
๓. กระทรวงคมนาคม		
๓.๑ กรมเจ้าท่า	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย ดูแลการขนส่งทางน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> งานด้านการขุดและรักษาทางน้ำ
๔. กระทรวงมหาดไทย		
๔.๑ กรมการปกครอง	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> งานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเลือกดำเนินการโดยอิสระ
๔.๒ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการจัดทำแผนแม่บททางมาตรการส่งเสริม สนับสนุนการป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูจากสาธารณภัย กำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย สร้างระบบป้องกันและเตือนภัย 	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย
๔.๓ กรมโยธาธิการและผังเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ฟื้นฟูหลังเกิดภัย ติดตามประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันในด้านความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ให้บริการและคำปรึกษาเกี่ยวกับงานออกแบบงานก่อสร้าง ดำเนินการเกี่ยวกับงานผังเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> งานป้องกันน้ำท่วมชุมชน

ตารางผนวก ก ๑ (ต่อ)

หน่วยงาน	หน้าที่หลัก	หน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ
๕. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๕.๑ กรมอุตุนิยมวิทยา	<ul style="list-style-type: none"> ติดตามรายงานและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ธรรมชาติด้านอุตุนิยมวิทยา ออกคำพยากรณ์อากาศ ประกาศเตือนภัย อุบัติภัยด้านอุตุนิยมวิทยา 	<ul style="list-style-type: none"> ติดตามรายงานและพยากรณ์สภาพฝน
๖. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๖.๑ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๖.๒ กรมควบคุมมลพิษ ๖.๓ กรมทรัพยากรน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> จัดทำนโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประสานการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดำเนินการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดำเนินการและประสานงานด้านสิ่งแวดล้อมในส่วนภูมิภาค เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบายและแผนด้านการควบคุมมลพิษ เสนอแนะการกำหนดมาตรฐานการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด จัดทำแผนด้านการควบคุมมลพิษ พัฒนารูปแบบ วิธีการจัดการกับมลพิษ เสนอแนะนโยบายแผนแม่บทและมาตรการในการบริหารจัดการพัฒนาอนุรักษ์ ป่าไม้ การใช้ประโยชน์ และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับและประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษา วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามนโยบายแผนแม่บทแผนปฏิบัติการ และมาตรการที่ได้กำหนดไว้ทั้งในระดับประเทศและลุ่มน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> งานด้านนโยบายและแผนประสานงานจัดการทรัพยากรน้ำ งานจัดการคุณภาพน้ำ เช่นเดียวกับหน้าที่หลัก โดยโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ได้แก่ งานก่อสร้างระบบน้ำสะอาด หมู่บ้านมาตรฐาน ก และ ข งานก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านผิวดิน ระบบประปาหมู่บ้านแบบบาดาล ระบบประปาชนบท ถึงเก็บน้ำแบบ ฝ.๙๙ งานซ่อมและปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านที่สร้างแล้ว งานขุดสระและขุดลอกหนองน้ำ เป็นต้น โดยให้เลือกดำเนินการโดยอิสระ

ตารางผนวก ก ๑ (ต่อ)

หน่วยงาน	หน้าที่หลัก	หน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ
๖.๓ กรมทรัพยากรน้ำ (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎระเบียบในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐานและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 	
๖.๔ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	<ul style="list-style-type: none"> เสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท มาตรการบริหารจัดการ พัฒนานุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล ดำเนินการสำรวจ บริหารจัดการพัฒนาอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล ควบคุม กำกับ ดูแล เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำบาดาลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล ติดตามประเมินผล และตรวจสอบการบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล ศึกษา วิจัยและพัฒนา เพื่อบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำบาดาล 	<ul style="list-style-type: none"> เช่นเดียวกับหน้าที่หลักโดยโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการได้แก่ งานซ่อมบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำ บ่อลึก งานพัฒนาเป่าล้างบ่อน้ำบาดาลที่ขุดเจาะไว้แล้ว งานสำรวจน้ำทางธรณีวิทยา งานขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมสูบน้ำโยก โครงการเร่งรัดการขยายระบบประปาชนบท การเรียกเก็บค่าใช้จ่ายน้ำบาดาล การมอบอำนาจการขออนุญาต การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเฉพาะบ่อขนาดเล็ก ๔ นิ้ว และมอบอำนาจการขออนุญาตใช้น้ำบาดาล ที่ใช้ไม่เกิน ๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยให้เป็นหน้าที่ต้องทำและบางอย่างให้เลือกดำเนินการโดยอิสระ

ตารางผนวก ก ๑ (ต่อ)

หน่วยงาน	หน้าที่หลัก	หน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ
๗. กระทรวงอุตสาหกรรม ๗.๑ กรมโรงงานอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมและควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> งานจัดการคุณภาพน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรม
๘. กระทรวงกลาโหม ๘.๑ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด ๘.๒ กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ		<ul style="list-style-type: none"> งานขุดบ่อน้ำบาดาล งานขุดลอกแหล่งน้ำ งานตรวจและพยากรณ์ระดับน้ำทะเล
๙. กรุงเทพมหานคร ๙.๑ สำนักงานระบายน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม การระบายน้ำ และจัดการด้านคุณภาพน้ำ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 	<ul style="list-style-type: none"> เช่นเดียวกับหน้าที่หลัก
๑๐. หน่วยราชการอิสระ ๑๐.๑ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยสาขาต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยด้านน้ำ
๑๑. รัฐวิสาหกิจ ๑๑.๑ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ๑๑.๒ การประปานครหลวง ๑๑.๓ การประปาส่วนภูมิภาค ๑๑.๔ การเคหะแห่งชาติ ๑๑.๕ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	<ul style="list-style-type: none"> งานด้านนโยบายพลังงานไฟฟ้า งานจัดหาและพัฒนาพลังงานไฟฟ้า จัดจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จัดหาและจัดสรรน้ำประปาในเขตกรุงเทพมหานคร จัดหาและจัดสรรน้ำประปาในเขตภูมิภาค พัฒนาและจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนเป้าหมาย จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมในเขตนิคม 	<ul style="list-style-type: none"> วางแผนและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า เช่นเดียวกับหน้าที่หลัก เช่นเดียวกับหน้าที่หลัก จัดหาน้ำอุปโภคบริโภคให้แก่ที่อยู่อาศัยในโครงการ จัดหาน้ำดิบสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรม จัดการเรื่องการบำบัดน้ำเสีย

ภาคผนวก

ง

กรณีตัวอย่างการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ
โครงการสระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประดู่
ตำบลพะวงด อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

โดย มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ

ความเป็นมา

มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติได้ไปเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “วิกฤตการณ์น้ำและแนวทางแก้ไขปัญหา” ที่โรงแรมดุสิตปรีนเซสโคราช จังหวัดนครราชสีมา ในการสัมมนาจัดโดยหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๓ นายกองคการบริหารส่วนตำบลพะวงด ได้ขอความอนุเคราะห์มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติไปช่วยพิจารณาสภาพพื้นที่ให้คำแนะนำและช่วยหาทางสนับสนุนเรื่องงบประมาณขุดสระเก็บน้ำที่ตำบลพะวงด อำเภอลำทะเมนชัย เนื่องจากหมู่บ้านต่างๆ ประสบความเดือดร้อนขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้งทุกปี

มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นสมควรสนับสนุน ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ จึงเดินทางไปพิจารณาสถานที่ซึ่งเป็นสระเก็บน้ำขนาดเล็กที่สร้างไว้แล้ว ๒ แห่ง ณ บริเวณบ้านโนนประดู่ สภาพที่เห็นขณะนั้นมีน้ำขังเล็กน้อยที่บริเวณคันสระ หากทำการพัฒนาขุดลอกให้ลึกและขยายพื้นที่สระเพิ่มอีก ก็จะเก็บกักน้ำเพิ่มมากขึ้น เพียงพอกับความต้องการสำหรับชุมชนหลายหมู่บ้านของตำบลตลอดฤดูแล้ว อันเป็นที่มาของการเริ่มต้นโครงการสระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประดู่ ที่มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความภาคภูมิใจ

ที่ตั้งโครงการและสภาพภูมิประเทศ

สระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประดู่ ตั้งอยู่ที่บ้านโนนประดู่ หมู่ ๑ ตำบลพะวงด อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา การเดินทางโดยรถยนต์จากจังหวัดนครราชสีมาไปยังที่ตั้งโครงการไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๕ นครราชสีมา-ชัยภูมิ เมื่อถึงอำเภอนโนไทยเลี้ยวขวาสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๑๕๐ ไปยังอำเภอลำทะเมนชัยถึงที่ตั้งโครงการซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่ว่าการอำเภอ รวมระยะทางประมาณ ๕๐ กิโลเมตร

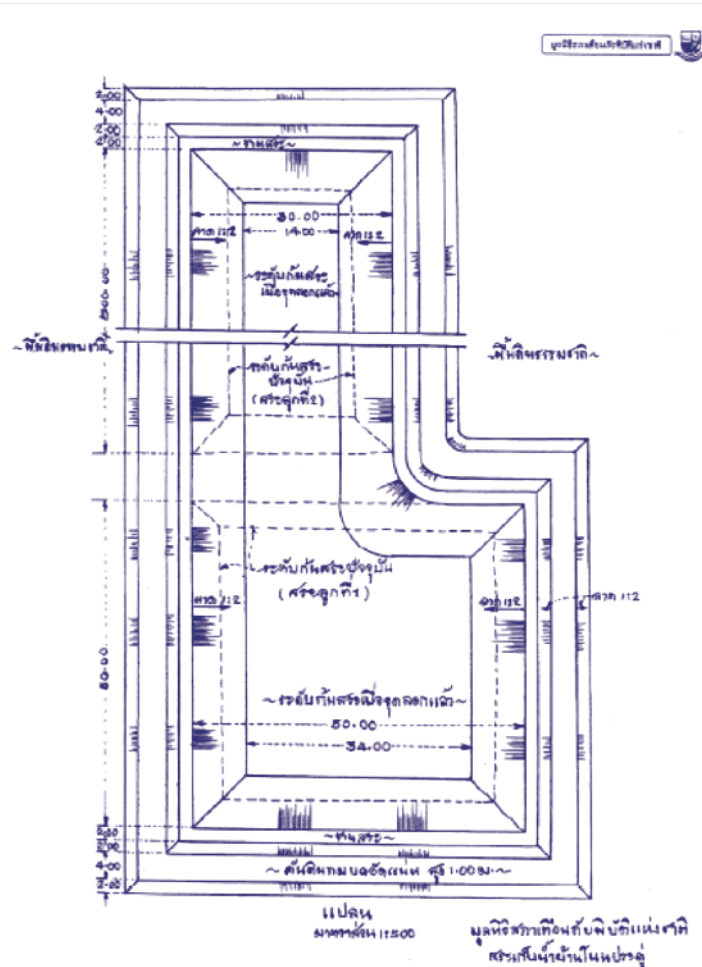
อำเภอลำทะเมนชัย เป็นอำเภอขนาดเล็กอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดนครราชสีมา สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบไม่มีลำน้ำขนาดใหญ่ไหลผ่าน แต่มีลำห้วยธรรมชาติซึ่งมีน้ำไหลเฉพาะหน้าฝนกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มทั่วไป สภาพภูมิประเทศโดยรอบสระเก็บน้ำและบริเวณหมู่บ้านมีสภาพค่อนข้างราบ มีลำห้วยขนาดเล็กไหลผ่านบริเวณที่ขุดสระน้ำจากห้วยสายนี้ไหลลงสู่สระในฤดูฝนจึงมีน้ำเต็มทุกปี ในหน้าแล้งลำห้วยไม่มีน้ำไหลจึงต้องอาศัยน้ำจากสระแห่งนี้ตลอดฤดูแล้ง

ขนาดและรูปแบบของสระเก็บน้ำ

สระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประดู่ ที่สร้าง ได้มีการคิดคำนวณกำหนดความจุสระโดยยึดหลักการมีน้ำเพียงพอใช้สำหรับคน สัตว์เลี้ยง ตลอดจนการปลูกพืชผักสวนครัวของหมู่บ้านในฤดูแล้งนาน ๖ เดือน ทั้งนี้ การใช้น้ำของราษฎรทุกครอบครัวต้องประหยัดและใช้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย กล่าวคือ ความจุสระเก็บน้ำที่ต้องการเท่ากับจำนวนน้ำที่ราษฎรต้องการใช้ในฤดูแล้งรวมกับจำนวนน้ำที่คาดว่าจะสูญเสีย เนื่องจากการระเหยและการรั่วซึมตลอดฤดูแล้ง

น้ำสำหรับราษฎรทั้งหมดรวม ๓๕๐ ครัวเรือน เมื่อรวมกับน้ำที่คาดว่าจะสูญเสียตลอดฤดูแล้งนาน ๖ เดือน สระเก็บน้ำที่สร้างแห่งนี้จึงกำหนดขนาดความจุสระให้สามารถเก็บน้ำประมาณ ๕๖,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร (ทั้งนี้ วิเคราะห์ดินจากสระที่ขุดแล้ว เป็นดินที่มีดินเหนียวผสม จัดเป็นดินที่บ้น้ำซึ่งน้ำซึมผ่านได้ยาก จึงไม่กังวลว่าน้ำจะสูญเสียไปจากสระ เนื่องจากการรั่วซึม)

ดังนั้น สระเก็บน้ำความจุไม่น้อยกว่า ๕๖,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรแห่งนี้จึงพัฒนาขุดลอกสระน้ำขนาดเล็ก ๒ ลูก รวมกันเป็นสระเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่มีความลึกไม่น้อยกว่า ๔.๐ เมตร ขุดแต่งให้ลาดด้านข้างสระทุกด้านเอียงตั้ง ราบ = ๑:๒ โดยมีพื้นที่ขอบสระทรวดทรงคล้ายตัวแอลไปตามแนวสระเดิมที่ขุดไว้ คือประกอบด้วยพื้นที่สระขนาด ๕๐.๐ x ๕๐.๐ ตารางเมตร สร้างเชื่อมต่อกับสระลักษณะยาวที่มีพื้นที่ขอบสระขนาด ๓๐.๐ x ๕๐๐.๐ ตารางเมตร ตามแบบมาตรฐานที่แนบนี้

ภาพผนวกที่ ๑ แปลนสระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประดู่ ตำบลพะวงด อำเภอลำดวน จังหวัดนราธิวาส

การปฏิบัติงานยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

โครงการสระเก็บน้ำ “รวมใจต้านภัยแล้ง” บ้านโนนประคู้ ยึดหลักการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม หลังจากเตรียมงานเบื้องต้นพร้อมแล้วผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีการประชุมหารือร่วมกันหลายครั้ง หลายฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานชุดสระมีโดยสรุป

- ๑) นายกองค้การบริหารส่วนตำบล พะงาด เป็นผู้ควบคุมการชุดสระและประสานงานตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จงาน
- ๒) นายอำเภอขามสะแกแสง ประสานขอความสนับสนุนไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า ประชาชน และคณะบุคคลต่างๆ ในอำเภอขามสะแกแสงเพื่อระดมทุนมาช่วยสนับสนุนและช่วยติดตามการปฏิบัติงานจนงานแล้วเสร็จ
- ๓) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาสนับสนุนเครื่องจักร ได้แก่ รถแบคโฮ จำนวน ๑ คัน รถบรรทุกสิบล้อ จำนวน ๓ คัน รถแทรกเตอร์ จำนวน ๑ คัน พร้อมบุคลากรประจำรถ
- ๔) ประธานหอการค้าจังหวัดนครราชสีมาประชาสัมพันธ์และประสานไปยังเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชนเพื่อระดมทุนอีกทางหนึ่ง
- ๕) สมาชิกสภาจังหวัดนครราชสีมา (อำเภอขามสะแกแสง) นายชาวล พัฒนาภัยชัย รับทำงานชุดและขนดินจากสระเก็บน้ำในราคาดมิตราภาพ ๓๐๐,๐๐๐ บาท จนเสร็จงาน รวมดินประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร รวมเวลาทำงานในพื้นที่ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จงานประมาณ ๓๐ วัน

ในการนี้ มีผู้สนับสนุนกิจกรรมร่วมบริจาคเงิน มีทั้งผู้บริจาครายใหญ่และรายย่อยรวมทั้งสิ้น ๑๒๑ ราย รวมเป็นเงิน ๕๗๖,๓๘๒ บาท โดยมีค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ ตั้งแต่เริ่มงานจนเสร็จโครงการเป็นเงิน ๕๓๑,๐๐๐ บาท ส่วนเงินที่เหลือจำนวน ๔๕,๓๘๒ บาทนี้ มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติจะมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลพะงาดตั้งเป็นกองทุนสำหรับดูแลและบริหารสระเก็บน้ำแห่งนี้ต่อไป

ข้อมูลแหล่งน้ำ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ประเภทลำห้วย

- ๑) ลำห้วยยาง มีต้นน้ำจากพื้นที่ตำบลหนองหอย อำเภอพระทองคำ ไหลเข้าสู่พื้นที่อำเภอขามสะแกแสง ตำบลโนนเมือง ดังนี้ บ้านหนองทุเรียน หมู่ที่ ๗, บ้านสระแจง หมู่ที่ ๖, บ้านหนองกกไม้พอก หมู่ที่ ๓ ไหลเข้าสู่ตำบลชีริก บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ ๒, บ้านสระโหนดาค หมู่ที่ ๓, บ้านชีริก หมู่ที่ ๑, ไหลเข้าสู่ตำบลพะงาด บ้านหนองบอน หมู่ที่ ๙, บ้านแปะ หมู่ที่ ๓, บ้านหนองไข่น้ำ หมู่ที่ ๔, บ้านหนองไผ่ฝือก หมู่ที่ ๘, บ้านสะแกแสง หมู่ที่ ๒, ไหลเข้าตำบลขามสะแกแสง บ้านสันติสุข หมู่ที่ ๒, บ้านบุละกอ หมู่ที่ ๑๐, ไหลลงสู่ตำบลขามเฒ่า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ลำห้วยยางไหลผ่านพื้นที่อำเภอขามสะแกแสง กว้างเฉลี่ย ๑๖.๐๐ เมตร ระยะทาง ๒๓,๐๕๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๒.๕๐ เมตร
- ๒) ลำห้วยขมิ้น มีต้นน้ำจากบ้านบุเข้บัว ตำบลหนองหอย อำเภอพระทองคำ ไหลเข้าสู่พื้นที่อำเภอขามสะแกแสง ตำบลชีริก บ้านดอนสามัคคี หมู่ที่ ๑๐, บ้านโนนผักชี หมู่ที่ ๔, บ้านบุอ้อย หมู่ที่ ๑๑, บ้านบุกล้วย หมู่ที่ ๗, มาบรรจบลำห้วยยางที่บ้านชีริก หมู่ที่ ๑ ระยะทาง ๖,๑๐๐ เมตร
- ๓) ลำห้วยชันโพรง มีต้นน้ำจากบ้านห้วยสมบูรณ์ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลชีริก ไหลเข้าสู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ ๖ ไหลลงบึงชีริก ระยะทาง ๒,๗๐๐ เมตร

- ๔) ลำห้วยตลุกหิน มีต้นน้ำอยู่ในพื้นที่ตำบลโนนเมือง บ้านตลุกหิน หมู่ที่ ๘ บ้านสระแจง หมู่ที่ ๖ เป็นทางน้ำไหลเข้าสู่อ่างเก็บน้ำตลุกหิน และไหลผ่านออกไปเชื่อมลำห้วยยางบริเวณบ้านหนองกกไม้พอก หมู่ที่ ๓ กว้างเฉลี่ย ๑๕.๐๐ เมตร ระยะทาง ๑,๔๖๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๓.๐๐ เมตร
- ๕) ลำห้วยเหนือ มีต้นน้ำในพื้นที่ตำบลโนนเมือง บ้านสระกรวด หมู่ที่ ๒ มีน้ำเฉพาะช่วงฤดูฝน ลำห้วยแตกออกเป็น ๒ สาย บริเวณโรงเรียนพุทธเกษตร สายที่ ๑ ขึ้นเหนือไปคุ้มตลุกดินแดง บ้านโนนเมือง หมู่ที่ ๑ สายที่ ๒ ลงใต้ เป็นลำห้วยโนนลาน ผ่านบ้านโนนเมือง หมู่ที่ ๑ เข้าพื้นที่ตำบลเมืองเกษตร (ฝายน้ำล้นบ้านตะโก) กว้างเฉลี่ย ๑๒.๐๐ เมตร ระยะทาง ๔,๕๐๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๒.๕๐ เมตร
- ๖) ลำห้วยยายมาส มีต้นน้ำในพื้นที่ตำบลโนนเมือง บ้านสระกรวด หมู่ที่ ๒ บ้านเมืองชัยพัฒนา หมู่ที่ ๙ มีน้ำเฉพาะฤดูฝนไหลเข้าพื้นที่ตำบลเมืองเกษตร บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ ๗, บ้านโนนตำหนัก หมู่ที่ ๔, บ้านตะโก หมู่ที่ ๓, มาบรรจบลำห้วยโนนลาน กว้างเฉลี่ย ๑๖.๐๐ เมตร ระยะทาง ๕,๐๕๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๓.๐๐ เมตร
- ๗) ลำห้วยโนนลาน เป็นลำห้วยแยกจากลำห้วยเหนือ (บริเวณวัดบ้านโนนเมือง) ไหลผ่านบ้านโนนเมือง หมู่ที่ ๑ เข้าพื้นที่ตำบลเมืองเกษตร บ้านตะโก หมู่ที่ ๓, ไหลเข้าพื้นที่ตำบลขามสะแกแสง บ้านริมบึง หมู่ที่ ๑๔, บ้านห้วยฉลุ หมู่ที่ ๘, บ้านหนองจาง หมู่ที่ ๑๑, บ้านโนนแจ่ง หมู่ที่ ๑๒, บ้านหนองมะค่า หมู่ที่ ๑๓, บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ ๑๕ และบ้านนุก หมู่ที่ ๔ ไหลลงสู่ตำบลขามสะแกแสง อำเภอโนนสูง กว้างเฉลี่ย ๑๒.๐๐ เมตร ระยะทาง ๑๑,๙๔๐ เมตร
- ๘) ลำห้วยโกรกขี้หนู มีต้นน้ำจากคุ้มป่าลวก ตำบลโนนเมือง ไหลเข้าสู่ตำบลพะวงด บ้านโนนประดู่ หมู่ที่ ๑, บ้านหนองไข่น้ำ หมู่ที่ ๔, บ้านสะแกแสง หมู่ที่ ๒, ไหลเข้าสู่พื้นที่ตำบลขามสะแกแสง สระน้ำที่ลำห้วยโกรกขี้หนูไหลผ่าน ได้แก่ สระน้ำโนนประดู่ และสระน้ำบ้านสะแกแสง ระยะทาง ๖,๐๐๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๓.๐๐ เมตร
- ๙) ลำห้วยหญ้าคา มีต้นน้ำจากบึงชีวิก ไหลเข้าสู่ตำบลพะวงด บ้านแปะ หมู่ที่ ๓, บ้านหนองไธ้เผือก หมู่ที่ ๘, แล้วหักโค้งลงไปทางทิศใต้ผ่านบ้านดอนใหญ่ หมู่ที่ ๗, บ้านดอนพะวงด หมู่ที่ ๕, บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๖ ไหลสู่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย ระยะทาง ๗,๐๐๐ เมตร
- ๑๐) ลำห้วยตาปาน ต้นน้ำเริ่มจากคุ้มตลุกดินแดง บ้านโนนเมือง หมู่ที่ ๑ ตำบลโนนเมือง ไหลผ่านพื้นที่ตำบลเมืองเกษตรบ้านคูเมือง หมู่ที่ ๒, บ้านโนนเกษตร หมู่ที่ ๕, บ้านตะโก หมู่ที่ ๓ มาบรรจบลำห้วยโนนลาน กว้าง ๑๒.๐๐ เมตร ระยะทาง ๘,๕๔๐ เมตร
- ๑๑) ลำห้วยน้อย ต้นน้ำเริ่มจากบ้านเมืองทอง หมู่ที่ ๖ ตำบลเมืองเกษตร ไหลผ่านบ้านโนนเกษตร หมู่ที่ ๕, บ้านตะโก หมู่ที่ ๓ มาบรรจบลำห้วยโนนลาน กว้าง ๑๒.๐๐ เมตร ระยะทาง ๕,๔๓๐ เมตร
- ๑๒) ลำห้วยใหญ่ ต้นน้ำเริ่มจากอ่างเก็บน้ำบ้านโนนมะเกลือ หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองหัวฟาน ไหลผ่านบ้านโนนบ้านนา หมู่ที่ ๘, บ้านดอนทะยิง หมู่ที่ ๓, (ไหลผ่านเขตเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน) ไหลเข้าสู่พื้นที่ตำบลเมืองนาท บ้านดอนตลุกหว้า หมู่ที่ ๑๐, บ้านทัพรัง หมู่ที่ ๓, บ้านห้วย หมู่ที่ ๕, บ้านเสมา หมู่ที่ ๖, ไหลสู่พื้นที่ตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง กว้างเฉลี่ย ๑๘.๐๐ เมตร ระยะทาง ๑๐,๘๐๐ เมตร
- ๑๓) ลำห้วยหนองหัวฟาน รองรับน้ำจากเขตตำบลหนองหัวฟาน กว้าง ๑๕.๐๐ เมตร ยาว ๒,๘๕๐ เมตร ลึก ๒.๕๐ เมตร
- ๑๔) คลองอีสานเขียว ต้นน้ำเริ่มจากบ้านโนนสามัคคี หมู่ที่ ๙ ตำบลหนองหัวฟาน ไหลรวมกับสระประมงไหลลงสู่ตำบลเมืองนาท กว้าง ๑๘.๐๐ เมตร ระยะทาง ๑,๐๐๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๒.๕๐ เมตร

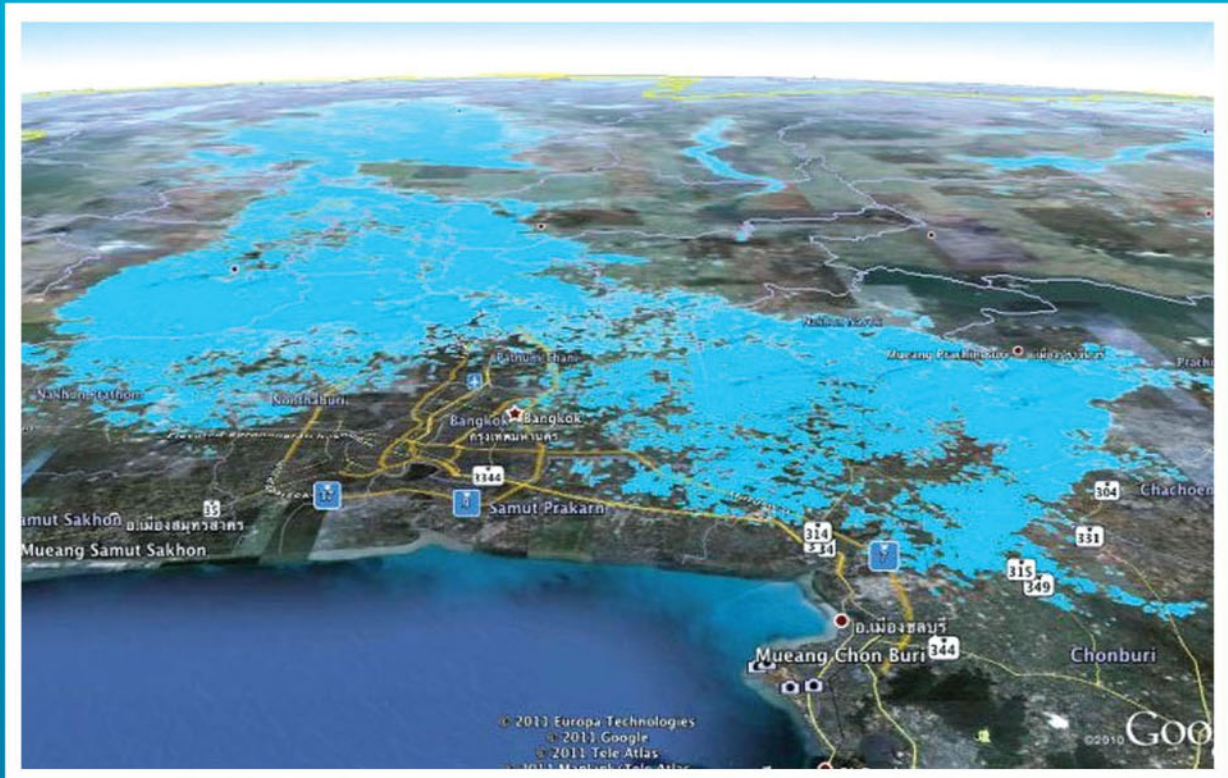
- ๑๕) ลำห้วยน้อย เป็นลำห้วยเชื่อมจากตำบลหนองหัวพาน เข้าพื้นที่ตำบลเมืองนาท บ้านเมืองนาท หมู่ที่ ๒, บ้านหนองไร่ หมู่ที่ ๗ กว้าง ๑๖.๐๐ เมตร ระยะทาง ๓,๒๕๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๓.๕๐ เมตร
- ๑๖) ลำห้วยระเริง เป็นลำห้วยเริ่มจากบ้านหนองไร่ หมู่ที่ ๗ ตำบลเมืองนาท ไหลลงสู่บ้านเสมา หมู่ที่ ๖ ตำบลเมืองนาท กว้าง ๑๖.๐๐ เมตร ระยะทาง ๒,๘๐๐ เมตร ลึกเฉลี่ย ๓.๕๐ เมตร

ประเภทอ่างเก็บน้ำ

- ๑๓) บึงชีวิก อยู่ในพื้นที่ตำบลชีวิก บ้านชีวิก หมู่ที่ ๑ และบ้านหนองแหน หมู่ที่ ๕ ขนาดพื้นที่ประมาณ ๑๒๖ ไร่
- ๑๔) บึงโนนแจง (บึงหนองโป่ง) อยู่ในพื้นที่ตำบลขามสะแกแสง บ้านริมบึง หมู่ที่ ๑๔, บ้านโนนหญ้าคา หมู่ที่ ๗ และบ้านโนนแจง หมู่ที่ ๑๒ ขนาดพื้นที่ประมาณ ๑๘๐ ไร่
- ๑๕) อ่างเก็บน้ำบ้านขาม (ทำนบหลวง) อยู่ในพื้นที่ตำบลขามสะแกแสง บ้านขาม หมู่ที่ ๑ และบ้านบุละกอ หมู่ที่ ๑๐ ขนาดพื้นที่ประมาณ ๑๐ ไร่
- ๒๐) อ่างเก็บน้ำตลุกหิน อยู่ในพื้นที่ตำบลโนนเมือง บ้านสระแจง หมู่ที่ ๖ ขนาดพื้นที่ประมาณ ๓๗ ไร่
- ๒๑) สระน้ำบ้านโนนประดู่ อยู่ในพื้นที่ตำบลพะวงด หมู่ที่ ๑ ขนาดพื้นที่ประมาณ ๑๕ ไร่

สภาพปัจจุบัน

ลำห้วยในพื้นที่อำเภอขามสะแกแสง มีสภาพตื้นเขิน วัชพืชปกคลุมไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการอุปโภค-บริโภค และการเกษตรได้ตลอดปี

ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณแสดงพื้นที่เสี่ยงภัย
ที่มา : ข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละพื้นที่ จาก GISTDA
จัดทำโดย บริษัท ทริฟเฟิล ไอ จีโอกราฟฟิก จำกัด

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๕
เลขที่ ๑๒๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ : ๐-๒๑๔๑-๙๑๐๐ โทรสาร : ๐-๒๑๔๓-๘๓๔๑ สายด่วน ๑๖๗๖ (โทรฟรีทั่วประเทศ)
www.ombudsman.go.th